

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav hospodářských a sociálních dějin

Diplomová práce

Bc. Tereza Konečná

**Cestovní ruch v hospodářských jednáních Československa
a Jugoslávie meziválečného období**

Tourism in economic negotiations between Czechoslovakia and
Yugoslavia during the inter-war period

Praha 2023

Vedoucí práce: prof. PhDr. Eduard Kubů, CSc.

Poděkování:

V první řadě bych ráda poděkovala svému školiteli panu prof. PhDr. Eduardu Kubů, CSc., za cenné rady a připomínky, za jeho odborné vedení, za jeho laskavý přístup a poskytnutý čas ke konzultacím, především bez jeho velké ochoty by tato práce nemohla vzniknout. Dále bych ráda poděkovala paní PhDr. Barboře Štolleové, Ph.D., jejíž cenné připomínky a rady mi v mnohém pomohly při orientaci v pramenné základně. Za vstřícnost a přípravu archivního materiálu bych ráda poděkovala všem archivářům.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 6. ledna 2023

.....

Tereza Konečná

Klíčová slova:

cestovní ruch, československo-jugoslávská hospodářská jednání, hospodářská politika, zahraniční politika, kulturní politika, turistika, alpinismus, lázně, zdravotnictví

Key Words:

tourism, czechoslovak-yugoslav economic negotiations, economic policy, foreign policy, cultural policy, touring, mountaineering, spa, healthcare

Abstrakt:

Cestovní ruch se v meziválečném období stával stále běžnější volnočasovou aktivitou širších společenských vrstev. Cestovní ruch mezi Československem a Jugoslávií meziválečného období navazoval na tradici vzájemných styků z doby již před první světovou válkou. Předmětem práce je zkoumání vývoje cestovního ruchu mezi Československem a Jugoslávií meziválečného období. Diplomová práce nejprve nastiňuje právní rámec cestovního ruchu z československé perspektivy, dále pak smluvní vztahy upravující cestovní a hospodářské styky mezi Československem a Jugoslávií. Analyzuje, do jaké míry československý stát ovlivňoval oblast cestovního ruchu, zda jeho rozvoj stimuloval či jej brzdil. Práce mapuje sociální kontext cestování do Jugoslávie, vzájemnou slovanskou spolupráci a role jednotlivých zájmových skupin v rozvíjení styků a podnikání v oblasti cestovního ruchu na území obou států. Dále je předmětem analýza propagace zájmových skupin nahlížená různými propagačními nástroji, zejména cestovními průvodci, spolkovými časopisy a filmy.

Abstract:

During the interwar period, tourism has been becoming an increasingly common leisure activity for wider social strata. Tourism between Czechoslovakia and Yugoslavia throughout the interwar period continued the tradition of mutual contacts from before the First World War. The subject of the thesis is to investigate the development of tourism between Czechoslovakia and Yugoslavia in the interwar period. The diploma thesis first outlines the legal framework of tourism from the Czechoslovak perspective, then the contractual relations governing travel and economic relations between Czechoslovakia and Yugoslavia. It analyzes to which extent the Czechoslovak state influenced the field of tourism, whether it stimulated or hindered its development. The thesis maps the social context of travel to Yugoslavia, mutual Slavic cooperation and the role of individual interest groups in developing contacts and business in the field of tourism in the territory of both countries. Another subject is an analysis of the promotion of interest groups viewed through various promotional tools, especially travel guides, association magazines and films.

Obsah

Úvod.....	7
1.1 Literatura.....	7
1.2 Prameny	16
1.3 Metodologie a přístupy – kladení otázek, cíle.....	19
2 Role a zájem státu v oblasti cestovního ruchu	21
2.1 Organizace a význam cestovního ruchu	21
2.2 Úprava cestovního styku mezi státy – pasová a vízová politika	23
2.3 Devizové krytí zahraničních cest do Jugoslávie.....	27
2.4 Další ujednání Československa s Jugoslávií k cestovním a kulturním stykům ...	29
2.5 Jednání Hospodářské rady Malé dohody pro oblast cestovního ruchu	31
3 Sociální kontext cestování do Jugoslávie a zájmové skupiny	33
3.1 Československý turista – možnosti jednotlivce, motivy k cestování.....	33
3.2 Slovanská vzájemnost a spolupráce.....	35
4 Propagace – způsob a nástroj.....	40
4.1 Cestovní průvodce a cestopisy.....	41
4.2 Spolkové časopisy	48
4.3 Film.....	57
Závěr.....	60
Seznam pramenů a literatury.....	65
Seznam zkratk	74
Seznam příloh	76
Přílohy	78

Úvod

Tradice vzájemných československo-jihoslovanských styků sahají do 19. století. Ke vzájemnému intenzivnímu prohlubování těchto vztahů docházelo na počátku 20. století, kdy se rozvíjely československo-jihoslovanské kulturní a hospodářské styky. Zintenzivňování hospodářských styků můžeme spatřovat především v distribuci českého finančního kapitálu do zemí pozdější Jugoslávie. České bankovní domy expandovaly do jihoslovanských zemí a tvořily své filiálky v Terstu a dalších pobřežních a lázeňských městech, mezi první banky patřily například Ústřední banka českých spořitelen a Živnostenská banka. Podíl českých bank a jednotlivců na aktivitách a investicích v jihoslovanských bankách a obchodních podnicích především v průmyslových odvětvích byl značný. Čeští podnikatelé začali v prvním desetiletí 20. století také budovat rozsáhlou síť českých hotelů na Jadranském pobřeží, jež podpořili propagační činností orientovanou na českou turistickou klientelu. O jihoslovanské výletní destinace byl tedy zájem v českém prostředí již před 1. světovou válkou. První světová válka však tyto snahy přerušila a k jejich obnově docházelo postupným procesem nastolování nových hospodářských podmínek a kulturních styků nově vzniklých států Československa a Jugoslávie.

Předkládaná diplomová práce zkoumá vývoj cestovního ruchu mezi Československem a Jugoslávií v meziválečném období, ve kterém se cestování stávalo stále běžnější volnočasovou aktivitou širších společenských vrstev. Analyzuje, do jaké míry stát ovlivňoval oblast cestovního ruchu, stimuloval jeho rozvoj či jej brzdil. Práce sleduje roli státu především skrze nástin právního rámce cestovního styku obou zemí, smluvní vztahy upravující cestovní a hospodářské styky mezi Československem a Jugoslávií a také mezi státy Malé dohody. Mapuje jednotlivé zájmové skupiny a jejich role v rozvíjení styků a podnikání v oblasti cestovního ruchu na území obou států, a to v sociokulturním, hospodářském a nacionálním kontextu.

1.1 Literatura

Témata cestování a cestovního ruchu z Československa do Jugoslávie jsou většinou zpracovávána jako součást vzájemných československo-jugoslávských vztahů v pracích zabývajících se těmito vztahy především skrze čistě politický, sociokulturní nebo hospodářský aspekt.

V rámci edice *Dějiny států* vyšly přehledové publikace k jednotlivým nástupnickým zemím¹ bývalé Jugoslávie zkoumající jejich historický vývoj. Střípky o cestování do Jugoslávie byly k nalezení pouze ve třech z nich, a to v publikacích zpracovávajících dějiny Chorvatska², Slovinska³ a Černé Hory⁴. Všemi třemi zeměmi se táhne členité Jadranské pobřeží obklopené průzračným modrým mořem, které bylo nejvyhledávanější dovolenkovou destinací českých turistů v meziválečném období. Cestovní ruch byl zmíněn pouze okrajově a velice všeobecně, nebo naopak ukázán na pár konkrétních příkladech. S ohledem na rozsáhlost tématu historického vývoje zemí nemohl být dán cestování a cestovnímu ruch větší prostor. Tyto publikace prvotní seznámení s historií vzájemných česko-slovinských, česko-chorvatských a česko-černohorských vztahů, jejichž součástí byla oblast cestování.

V Lublani v roce 2007 byla vydána disertační práce Boruta Klabjana ve slovinském originále pod názvem *Češkoslovaška na Jadranu: Čehi in Slovaki ter njihove povezave s Trstom in Primorsko od začetka 20. stoletja do druge svetovne vojne*⁵, jež následně vyšla v roce 2014 v upravené a aktualizované formě v českém originále na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy s názvem *Češi a Slováci na Jadranu: Vztahy s Terstem a severním Jadranem v letech 1848-1948*.⁶ Jak sám autor uvedl v předmluvě, nejednalo se o doslovný překlad do češtiny. Publikace oproti původnímu slovinskému vydání byla rozšířena o nové poznatky dalšího autorova bádání, poznatky jiných badatelů a souvisejících témat. Pro českou verzi autor vypustil s ohledem na znalosti českého čtenáře problematiku českých reálií a nástin českých a československých dějin. Tato práce se časově zabývala především situací po první světové válce, předchozímu období byla věnována pouze jedna kapitola z celé publikace, která se jako jediná zabývala otázkou cestovního ruchu. Autor se v ní snažil nastínit výchozí pozici vzájemných vztahů Československa v oblasti Terstu a severního Jadranu pro pozdější období a chce zasadit český podíl na rozmachu Terstu do širšího koncepčního rámce. Tato kapitola přinesla poznatek o základech českých majetkových investic a českého finančního kapitálu na

¹ Jedná se o Dějiny Srbska, Dějiny Chorvatska, Dějiny Slovinska, Dějiny Černé Hory a Dějiny Makedonie.

² Jan Rychlík – Milan Perencević, Dějiny Chorvatska, Praha, Nakladatelství Lidové noviny, edice Dějiny států, 2020.

³ Jan Rychlík a kol., Dějiny Slovinska, Praha, Nakladatelství Lidové noviny, edice Dějiny států, 2011.

⁴ František Šístek, Dějiny Černé Hory, Praha, Nakladatelství Lidové noviny, edice Dějiny států, 2017.

⁵ Borut Klabjan, Češkoslovaška na Jadranu: Čehi in Slovaki ter njihove povezave s Trstom in Primorsko od začetka 20. stoletja do druge svetovne vojne, Ljubljana, Annales, edice Annales majora, 2007.

⁶ Borut Klabjan, Češi a Slováci na Jadranu: Vztahy s Terstem a severním Jadranem v letech 1848-1948, Praha, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, edice Fontes, 2014.

severním Jadranu⁷. Na tyto základy se navázalo v období meziválečném. Významné pro mou diplomovou práci byly také kapitoly sledující otázku československých menšin a hospodářskou roli Terstu ve vzájemných stycích s Československem v období mezi válkami. Po první světové válce náležel Terst, a právě oblast severního Jadranu Itálii, a bylo zde značné pnutí v jugoslávsko-italských stycích, na které bylo Československo nuceno reagovat. Není tedy možné opomenout tuto oblast v rámci komplexního studia a analýzy hospodářských a sociokulturních vztahů na Jadranském pobřeží ležícím územně v Jugoslávii.

Bakalářská práce Jany Hrabcové *Československo-chorvatské vztahy v období 1918-1938*⁸ nahlížela na vztahy mezi Československem a Chorvatskem konkrétně politickou a kulturní perspektivou a výlučně tyto dva pohledy od sebe separuje. Politický vývoj autorka uchopila skrze vznik nástupnických států Rakouska-Uherska, Malé dohody, poválečnou hospodářskou situaci Československa a Jugoslávie a jejich vzájemné hospodářské kontakty. Pro zodpovězení otázky výskytu českých investic v Jugoslávii je přínosná právě podkapitola o hospodářské spolupráci uvedených zemí. Zbytek kapitol v rámci politického vývoje řešil spíše historický vývoj a vnitropolitickou situaci. Otázku vzájemných kulturních styků autorka pojednávala skrze otázku menšin, zájmové skupiny orientující se na literaturu, hudbu, divadlo a výtvarné umění, a to pohledem na obou stranách hranice. Větší pozornost by si jistě zasloužily československé a jugoslávské ligy, u kterých autorka pouze nastínila jejich vznik, všeobecné úkoly a cíle. Právě tyto ligy byly významnými podporovateli vzájemných kulturních a společenských styků. Samostatnou kapitolou této bakalářské práce se stala turistika, jež byla jejím jakýmsi nelogickým vyústěním a jen málo výpovědná. Celkově práce jednotlivé segmenty neinterpretovala v širších závěrech.

Disertační práce Milana Balabána s názvem *Yugoslav-Czechoslovak Economic Relations between 1918 and 1938 year*⁹ stojí na archivních a tištěných pramenech dochovaných v archivech v Praze i v Bělehradu. Jak sám autor v úvodu své práce uvedl,

⁷ Více k investicím viz Ctibor Nečas, Organizační síť a obchodní činnost českých bank v jihovýchodní Evropě (ve čtvrtstoletí před rokem 1928), Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada historická (C), Brno, Masarykova univerzita, r. 1999, č. 46, s. 97-112; Ctibor Nečas, Podnikání českých bank v cizině 1898-1918: rozpínavost českého bankovního kapitálu ve střední, jihovýchodní a východní Evropě v období rakousko-uherského imperialismu, Brno, MU FF, 1993.

⁸ Jana Hrabcová, Československo-chorvatské vztahy v období 1918–1938, bakalářská práce, MU FF, Brno, 2006.

⁹ Milan Balabán, Yugoslav-Czechoslovak Economic Relations between 1918 and 1938 year, diplomová práce, MU FF, Brno, 2016.

kvalita a množství dochovaného materiálu o Jugoslávii v Bělehradu je špatná, jelikož velká část písemností byla zničena během druhé světové války a zbývající část dochovaného materiálu není stále zpracována a poskytnuta badatelům k výzkumu. Tyto dokumenty, které jsou pro badatele přístupné, nemají ani zdaleka takovou vypovídací hodnotu, jakou má bohatá pramenná základna v Praze. Autor uvádí, že se jeho výzkum s ohledem na nevyváženost materiálu opřel především o pramennou základnu v Praze. Je však nutné vyzdvihnout jeden pramen nedostupný v českém prostředí, jímž jsou Statistické ročenky Království Jugoslávie.¹⁰ Milan Balabán tyto statistiky převzal do své disertační práce a vytvořil z nich přehledné tabulky. Pro mou diplomovou práci jsou významné s ohledem na statistické údaje o počtu československých turistů přijíždějících do Jugoslávie, jelikož v České republice nejsou tyto statistiky dostupné. Hlavním tématem disertace dr. Balabána je hlubší analýza a rekonstrukce vzájemných ekonomických vztahů Československa a Jugoslávie v období mezi válkami, které autor doplnil o činnost Hospodářské rady Malé dohody, jejíž vliv byl v oblasti hospodářských styků významný. Disertace dr. Balabána byla přínosná jako obecná přehledová práce především pro komplexní zpracování československo-jugoslávských ekonomických vztahů pro meziválečné období, jelikož dosavadní historiografie se zabývala spíše otázkami politickými, kulturními a vojenskými¹¹ a menší pozornost byla dávana zpracování československo-jugoslávských styků z hospodářské perspektivy.

Cestovnímu ruchu jako nezanedbatelnému segmentu hospodářských styků těchto dvou zemí byla s ohledem na velikost a charakteristiku tématu věnována samostatná kapitola. Dr. Balabán se v ní zaměřil na oblast Jadranského pobřeží, které se stalo atraktivním dovolenkovým lákadlem československých turistů v Jugoslávii. Autor nastínil cestování do Jugoslávie, činnost zájmových skupin, síť četných ubytovacích a lékařských zařízení na Jadranu a jejich vlastní propagaci. Balabán primárně pracoval s individuálními v mnohém využitelnými příklady, na kterých se pokusil zachytit některé aspekty ovlivňující rozvoj cestování, ať už v pozitivním či negativním smyslu, a snažil se je v přímo úměrně srovnat se statistickým vývojem počtu turistů přijíždějících do Jugoslávie z Československa. Větší pozornost by si určitě zasloužily zájmové skupiny a jejich propagační nástroje, které autor jen u některých z nich nastínil, ale dál

¹⁰ Statistički godišnjak Kraljevine Jugoslavije, Beograd. Državna štamparija Kraljevine Jugoslavije, 1929-1939.; Milan Balabán, Yugoslav-Czechoslovak Economic Relations between 1918 and 1938 year, diplomová práce, MU FF, Brno, 2016, s. 207.

¹¹ Milan Balabán, Yugoslav-Czechoslovak Economic Relations between 1918 and 1938 year, diplomová práce, MU FF, Brno, 2016, s. 6.

neanalyzoval. Cestovní průvodce jako jeden z nejdůležitějších pramenů nezmínil v podstatě vůbec. Roli státu a jeho roli v rozvíjení cestovního ruchu pojal autor pouze úzce a opět uvedl na příkladech, a to konkrétně k usnadňování cestování mezi těmito státy s ohledem na zrušení vízové povinnosti a také usnadnění zaměstnávání československých občanů v turistických letoviscích v Jugoslávii. Autor však nevěnoval pozornost konkrétním nástrojům státních zásahů a případné státní finanční podpoře. Souhrnně řečeno dr. Balabán téma rozpracoval v širších souvislostech jen účelově mělce, což však bylo zcela adekvátní s ohledem na to, že to bylo součástí už tak rozsáhlého tématu. Jedná se o kapitolu již tak rozsáhlého tématu, jakým byly československo-jugoslávské ekonomické vztahy v období let 1918—1938. Pro doplnění je třeba uvést, že kapitola Balabánovy disertační práce vyšla jako upravená samostatná studie s názvem *Czechoslovak tourists in the Yugoslav Adriatic in the Interwar period (1918-1938)*.¹²

Jednou z kvalifikačních prací, která se zabývala konkrétně českým cestovním ruchem v Jugoslávii, byla bakalářská práce Petry Sedlákové s názvem *Vliv ideje slovanské vzájemnosti na počátky českého turismu v Jugoslávii – příklad nacionálního rozměru turismu*.¹³ Je rozdělena do tří hlavních částí – teoretická, historická a turismus. Celá práce je zpracována optikou tří hlavních konceptů, jimiž jsou koncept cestovního ruchu a turismu, koncept ideje slovanské vzájemnosti a koncept národa a národní identity. Uvedené tři koncepty jsou určitým způsobem využity i v mé diplomové práci, jelikož se nedají pro celistvost tématu v rámci studia československo-jugoslávského cestovního ruchu opomenout.

Část teoretická je v podstatě pokračováním kapitoly k metodologii. V historické části autorka pojednala o historii vzájemných česko-jihoslovenských styků a pojetí ideje slovanské vzájemnosti z dob habsburské monarchie až do vypuknutí druhé světové války. Omezila se pouze na zkoumání česko-chorvatských a česko-slovenských vztahů. Třetí část se soustředila na český nacionální charakter turismu mezi Československem a Jugoslávií skrze ekonomický a „morální“¹⁴ rozměr. Práce podala nástin českého turismu v Jugoslávii skrze všudypřítomnou slovanskou vzájemnost mezi státy, a to hlavně

¹² Milan Balabán, *Czechoslovak tourists in the Yugoslav Adriatic in the Interwar period (1918-1938)*, *Acta Histriae*, 2017, roč. 25, č. 3, s. 747-766.

¹³ Petra Sedláková, *Vliv ideje slovanské vzájemnosti na počátky českého turismu v Jugoslávii – příklad nacionálního rozměru turismu*, MU FF, Brno, 2011.

¹⁴ Morální rozměr nacionálního turismu chápe autorka Petra Sedláková jako turismus spojený s morálním hlediskem, kdy rozhodnutí turisty se zúčastnit cesty mělo být vzájemnou morální podporou stejně „utlačovaného“ národa. Turista tak mohl přispět vyššímu cíli, než byla jeho „pouhá“ osobní rekreace.

v souvislosti s navázanými vztahy se Slovinskem a Chorvatskem. Ekonomický rozměr byl definován skrze národně „správnou“ ekonomickou spotřebu a byl rozpracován především optikou nacionálně české propagace české sítě ubytovacích zařízení na Jadranu s důrazem na přilákání českého turisty. Autorka použila pár konkrétních příkladů především s pročeskými propagačními slogany a úryvky z časopisů, které se dají určitě dále využít. Vymezila si jako předmět svého tématu počátky českého turismu, avšak tento časový blok v úvodu nijak konkrétně neohraničila. Kapitulu k turismu pak následně časově rozdělila na počátky turistického ruchu před první světovou válkou a turismus v meziválečném období, což s ohledem na stanovený časový rozsah práce úplně nedává smysl. Sedláková vymezila časové rozmezí textu na počátky turistického ruchu, jimiž se rozumí období do rozpadu Rakousko-Uherska, nikoliv do konce meziválečného období.

Další práce napsaná k problematice cestovního ruchu na Jadranu je diplomová práce Lenky Bergmanové *Počátky českého turistického zájmu o jihoslovanské země, zejména o pobřeží Jaderského moře*¹⁵, která byla v úvodu časově vymezena na část do první světové války a část meziválečného období. Autorka sledovala turismus na Jadran prostřednictvím tištěných cestovních průvodců, sítě vybudovaných lázeňských a turistických středisek, sítě ubytovacích zařízení a podnikání na pobřeží Jadranského moře. U tištěných cestovních průvodců se zaměřila primárně na obsah, nikoliv na reklamní rubriky. U nastíněné sítě zařízení a středisek a podnikatelských subjektů se moc do detailu nezaobírala jejich propagačními nástroji. Některé zájmové spolky byly nastíněny pouze z hlediska jejich činnosti, avšak vymezení propagační nástrojů a práce s nimi nebylo zmíněno vůbec. Autorka zmínila český finanční kapitál jen jako jeden střípek v souvislosti s Živnobankou a její expanzí do Jugoslávie ještě před první světovou válkou, otázku českých investic bankovních domů a podniků však dále nerozpracovala. Lenka Bergmanová ve své práci také vůbec nezohlednila právní rámec cestovního ruchu a úlohu státu či Malé dohody v rozvíjení cestovního ruchu. Nicméně mnohé z použitých příkladů, na kterých jednotlivé segmenty práce autorka postavila, jsou dále využitelné.

Jednou z napsaných studií k cestování na Jadran byl článek Jiřího Šoukala a Silvie Vančurové pod názvem *Cestování Čechů na jihoslovanské pobřeží ve dvacátých letech 20. století*¹⁶. Autoři rozdělili článek do tří částí, první část se zlehka dotkla navázaných

¹⁵ Lenka Bergmanová, *Počátky českého turistického zájmu o jihoslovanské země, zejména o pobřeží Jaderského moře*, diplomová práce, MU FF, Brno, 2010.

¹⁶ Jiří Šoukal – Silvie Vančurová, *Cestování Čechů na jihoslovanské pobřeží ve dvacátých letech 20. století*, *Historická sociologie: časopis pro historické sociální vědy*, č. 2/2014, 2014, s. 63-78.

hospodářských a kulturních styků z doby před první světovou válkou a problematických aspektů cestovního styku bezprostředně po válce. Druhá část byla přínosná pro mou diplomovou práci z hlediska typologizace nejčastějších československých návštěvníků Jadranu. Šoukal a Vančurová typologizovali českého turistu na základě následujících předpokladů – disponování s finančními prostředky a dostatkem volného času. Vyspecifikovali tak, jaké sociální vrstvy a československého obyvatelstva z jakých důvodů vyjížděly do oblasti jihoslovenského pobřeží trávit dovolenou a doložili to na konkrétních příkladech skrze určité platové ohodnocení, dovolenou na zotavenou, prestiž těchto výletů a komfort ubytovacích zařízení. Třetí část tohoto příspěvku využitelná pro mou diplomovou práci byla věnována vnímání cestování do Jugoslávie a sledována skrze obsah tehdejších cestovních průvodců, cestopisů a periodického tisku a na jejichž základě autoři zrcadlili obraz cestování do Jugoslávie v očích turistické klientely. V této souvislosti byly zmíněny dvě možnosti prezentace, a to prostřednictvím slovanské vzájemnosti a bratrství, nebo důrazu propagace na výlučně českou bázi. Autoři pracovali s příklady dále v mnohém využitelnými v mé diplomové práci, avšak s ohledem na délku článku jich nebylo mnoho. Jádrem příspěvku bylo nahlíženo spíše sociálně kulturní perspektivou a koncept studie se nezaměřoval na analýzu rolí státu a zájmových skupin v oblasti cestovního ruchu na jihoslovenském pobřeží.

K destinaci Kupari napsal kapitolu Rudolf Píša ve své populárně-naučné knize *Příběhy firem: historie zaniklých českých podniků světového formátu*.¹⁷ Hned na začátku je třeba uvést zásadní nedostatek, jímž jsou chybějící citace zdrojů v celé knize. Na konci knihy autor sice uvedl zdroje, ale bohužel hromadně a nebylo tedy možné rozklíčovat, který zdroj patřil k dané kapitole. Kapitola byla věnována územně konkrétně letovisku mořských lázní Kupari v časovém období od konce 19. století až do 90. let minulého století. Letovisko bylo zkoumáno z pohledu výstavby hotelových a lázeňských zařízení. Autor se zabýval projektem výhradně českých mořských lázní a jeho správní radou a akcionáři, hospodářským výsledkem a dalším rozvojem. Neopomněl ani státní zásahy, avšak je zmínil pouze v souvislosti s velkým zemětřesením v polovině 20. let 20. století v letovisku, kdy československý stát zaujmul roli podporovatele. Kapitola přinesla mnoho podrobných informací k tomuto letovisku, a i přes chybějící citace byla v mnohém využitelná dále.

¹⁷ Rudolf Píša, Mořské lázně Kupari, in: Rudolf Píša, Příběhy firem: historie zaniklých českých podniků světového formátu. Praha, XYZ, 2019, s. 64-105.

Slovinsko jako jednu z destinací českých turistů analyzoval Jan Štemberk ve studii *Za vysokými horami a slunnými plážemi Slovinsko jako destinace českých turistů v první polovině 20. století* v kolektivní monografii *Kapitoly z dějin cestovního ruchu*.¹⁸ Časově se autor věnoval období od poloviny 19. století zhruba do konce třicátých let 20. století a konkrétně zkoumal oblast Slovinska z hlediska horské turistiky a návštěvy moře. Sledoval dopravní sítě a dostupnost, navštěvované lokality a jejich návštěvnost, výlučně české hotelové zázemí, konkrétní zájmové skupiny a státní zásahy z pohledu pasové a vízové politiky. Autor zmiňoval konkrétní příklady českých hoteliérů, které vybíral zřejmě s ohledem na jejich tehdejší popularitu. Meziválečné období Štemberk obohatil o statistické údaje o počtech českých návštěvníků v jednotlivých významných letoviscích. Tato studie byla velice přínosná pro informace z oblasti cestovního ruchu ve Slovinsku, jelikož v současné historiografii k danému tématu toho příliš napsáno nebylo. Současná historiografie se spíše věnuje mnohem populárnější destinaci, a to mořským letoviskům na Adriatickém pobřeží.

Pavčina Formánková napsala krátký článek do kulturně historické revue „Dějiny a současnost“ s názvem *Zakladatel „českých mořských lázní“ v chorvatské Bašce*.¹⁹ Jak již napovídá název, práce se z části soustředila na osobnost Emila Geistlicha a české mořské lázně v Bašce, které již před první světovou válkou byly velice populární. Geistlich neodmyslitelně patřil mezi aktivní propagátory Jadranu jako atraktivní dovolenkové destinace Čechoslováků. Stať přenáší na čtenáře tehdejší atmosféru Bašky a vybudovaných lázní manželů Geistlichových. Autorka zmiňovala Geistlichovy propagační nástroje s akcentem na jeho známý propagační slogan „Z pokoje rovnou do moře!“. Obraz českých mořských lázní v Bašce byl doplněn o příklady recenzí jejich hostů. Právě pro výše zmíněné propagační nástroje, slogany a příklady recenzí hostů byl článek přínosný. Celkově text byl sociokulturním nástrojem do problematiky a s ohledem na jeho rozsah nebyl věnován větší prostor pro analýzu samotného Geistlichova podnikání v Bašce.

¹⁸ Jan Štemberk, *Za vysokými horami a slunnými plážemi Slovinsko jako destinace českých turistů v první polovině 20. století*, in: Jan Štemberk a kol., *Kapitoly z dějin cestovního ruchu*, Nová tiskárna Pelhřimov, Vysoká škola obchodní v Praze, 2012, s. 83-114.

¹⁹ Pavčina Formánková, *Jak Emil Geistlich naučil Čechy jezdit na Jadran. Zakladatel „českých mořských lázní“ v Chorvatské Bašce*, *Dějiny a současnost: historicko-vlastivědná revue Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí a ministerstva školství a kultury*, Praha, Orbis, roč. 7/2007, s. 24-27.

Duo autorů Petra Kavrečič a Borut Klabjan vydalo společně článek ve slovinském originále s názvem „*Na najlepše morje na svetu, na Jadran*“. *Procesi turističnega razvoja severnega Jadrana pred prvo svetovno vojno in po njej: primer Češke in Českoslovaške*, který se zajímá o oblast severního Jadrana a tamní rozvoj cestovního ruchu před i po první světové válce a je v mnohém dále využitelný.²⁰ První část zabývající se obdobím před první světovou válkou má přínos jako obecný přehled počátků rozvoje turismu v této oblasti, jelikož z těchto vybudovaných základů těží a navazuje na ně rozvoj turistického ruchu meziválečného období. Hlavním tématem druhé části textu je návratnost návštěvníků v období po první světové válce na severní Jadran s akcentem na geopolitické změny, a tudíž rozdělení Jadrana na část patřící Itálii a část Jugoslávii, kdy autory primárně zajímá část italská. Autoři opírají své poznatky o návštěvnosti především o přehledné statistické tabulky o počtech hostů, které se snaží podpořit příklady ovlivňujících faktorů. Hlavním cílem této části článku bylo ukázat a zdokumentovat fakt, že i přes společné československo-jugoslávské propagační snahy „slovanského moře“ Čechoslováci hojně navštěvovali i italský severní Jadran, což se autorům podařilo. Zde by se však nabízelo doplnit článek o konkrétní nástroje československo-jugoslávské turistické propagandy, o rozpracování ideje slovanské vzájemnosti v rámci této propagandy a o hlubší analýzu nacionálního faktoru cestovního ruchu. Bylo by zajímavé k otázce návštěvnosti italského severního Jadrana připojit statistické srovnání s počty turistů na zbytku jadranského pobřeží patřícího Jugoslávii.

Jedním ze zásadních zájmových spolků, které nelze opomenout ani v rámci výčtu současné literatury k tématu, je Československo-jihoslovanská liga, jež sehrála důležitou roli v navazování, péči a propagaci vzájemných kulturních styků Československa a Jugoslávie. Pokud se podíváme do nejnovějších prací k tomuto tématu, tak musíme zmínit tři kvalifikační práce Kateřiny Kolářové z Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Jedná se o bakalářskou práci s názvem *Československo-jihoslovanská revue: bibliografie a komentovaná analýza*²¹, o diplomovou práci s názvem *Kapitoly z dějin Československo-jihoslovanské ligy*²² a také o rigorózní práci s názvem *Působení*

²⁰ Petra Kavrečič a Borut Klabjan, „*Na najlepše morje na svetu, na Jadran*“. *Procesi turističnega razvoja severnega Jadrana pred prvo svetovno vojno in po njej: primer Češke in Českoslovaške*, Acta Histriae, 18/2010, č. 1-2, s. 175-206.

²¹ Kateřina Kolářová, *Československo-jihoslovanská revue: bibliografie a komentovaná analýza*, bakalářská práce, MU FF, Brno, 2011.

²² Kateřina Kolářová, *Kapitoly z dějin Československo-jihoslovanské ligy*, diplomová práce, MU FF, Brno, 2014.

*Československo-jihoslovanské ligy na Moravě v meziválečném období*²³. Ústředním tématem první zmíněné bakalářské práce je časopis Československo-jihoslovanská revue vydávaný již zmíněnou Ligou v letech 1930-1939 a jež je zároveň hlavním pramenem této práce. Práci autorka doplňuje o obsáhlou bibliografii jednotlivých příspěvků periodika, jež rozdělila do předem určených oddílů vytvořených na základě jejich tématu a následně v rámci oddílů podle autorů příspěvků. Diplomová práce autorky pojednává o časopisu Československo-jihoslovanská liga vydávaném v letech 1921-1930, kterému byl změněn koncept příspěvků a byl tak přejmenován na Revue. Autorka opět přidává do práce rozsáhlou bibliografii časopisu seřazenou stejně jako u předešlého textu. Studie se více soustřeďuje na samotnou Ligu jako organizaci pěstující vzájemné kulturní styky Československa a Jugoslávie s akcentem na práci Brněnského odboru této Ligy. Rigorózní práce dále rozpracovává předešlé práce a rozšiřuje je o působnost Ligy na Moravě, analyzuje práci jednotlivých moravských odborů.²⁴ Cestovním ruchem jako takovým se autorka zabývá na okraj skrze příspěvky v časopisech.

1.2 Prameny

Základem pro zpracování tématu byly fondy uložené v Archivu Ministerstva zahraničních věcí. Pro všeobecný přehled hospodářských styků Československa a Jugoslávie a pochopení role státu v cestovním ruchu a jeho vztahu se zájmovými spolky participujícími na turistickém ruchu do Jugoslávie byly přínosné fondy meziválečných sekcí MZV 1918-1939. Hospodářskou rolí státu se zabýval fond *IV. sekce (národohospodářské)*²⁵. Důležitým zdrojem informací byly fondy *V. sekce (administrativní)*²⁶, *III. sekce (zpravodajské)*²⁷, *II. sekce (politická)*²⁸, a to především pro konkrétní aktový materiál k dojednávání dopravních tarifů, poskytovaných slev na jízdném a udělování víz. Administrativní, zpravodajská i politická sekce obsahovaly řadu jednotlivých písemností o různých zájmových spolcích a cestovních kancelářích, o propagaci a organizaci cizinecké péče, dále o prázdninových zájezdech dětí krajanů do ciziny a o krajaňské péči, o turistice, skautingu a sportu.

²³ Kateřina Kolářová, *Působení Československo-jihoslovanské ligy na Moravě v meziválečném období*, rigorózní práce, MU FF, Brno, 2019.

²⁴ Analyzuje odbory v Brně, Uherském Hradišti, Olomouci, Přerově a Moravské Ostravě.

²⁵ Archiv Ministerstva zahraničních věcí, fond IV. sekce (národohospodářská).

²⁶ AMZV, fond V. sekce 1918-1939 (administrativní).

²⁷ AMZV, fond III. sekce 1918-1939 (zpravodajská).

²⁸ AMZV, fond II. sekce 1938-1939 (politická).

Zájem o cestovní ruch v hospodářských jednáních v rámci států Malé dohody byl zaznamenán ve fondu *Malá dohoda 1920-1938*²⁹. Tento fond byl nepostradatelným především pro dochované protokoly z jednání, jež byly důležitým zdrojem k analýze státních snah a zásahů do organizace cestovního ruchu a nastolování podmínek cestování. Ratifikované smlouvy vzešlé z těchto jednání byly prostudovány ve fondu *mezinárodních smluv 1918-2009*³⁰.

Drobné zmínky k cestovnímu ruchu v Jugoslávii byly nalezeny ve fondu *Politické zprávy 1918-1977*³¹ od jednotlivých zastupitelských úřadů v Jugoslávii. Tento zdroj obsahoval především diplomatické zprávy o politickém a pouze částečně i hospodářském a kulturním dění v Jugoslávii. Fond *Zastupitelský úřad Jugoslávie 1918-1977*³² obsahoval hospodářské a politické zprávy a v podstatě byl jakousi duplicitou k fondu politických zpráv. Cennými písemnostmi byly jednotliviny k různým zájezdům a propagační činnosti.

Sociokulturní odraz cestovního ruchu ve společnosti byl sledován skrze články v dobových periodících. K tomuto studiu posloužil fond *Ministerstvo zahraničních věcí – výstřížkový archiv I. (1918-1938)*³³, uložený v Národním archivu v Praze. S ohledem na rozsah tohoto archivního pramene, musela být při heuristice užita metoda sondy.

Dále pro nástin právního rámce cestovního ruchu a souvisejících oblastí vydávání cestovních dokladů pro výjezdy do zahraničí, úpravy devizového krytí a podobně posloužily prameny normativní povahy tzn. zákony a normy nižší právní síly.

Studium zájmových spolků, jejich činnost, propagace a role v oblasti cestovního ruchu bylo prováděno na základě tištěných pramenů, jimiž byly především časopisy vydávané jednotlivými spolky. Jedním z nejdůležitějších časopisů pro mapování této problematiky byly časopisy *Slovanský Jadran*³⁴, *Československo-jihoslovanská liga*³⁵ a *Československo-jihoslovanská revue*³⁶ věnující se vzájemným kulturním a hospodářským stykům mezi Československem a Jugoslávií.

²⁹ AMZV, fond Malá dohoda 1920-1938.

³⁰ AMZV, fond mezinárodních smluv 1918-2009.

³¹ AMZV, fond Politické zprávy 1918-1977.

³² AMZV, fond ZÚ Jugoslávie 1918-1977.

³³ Národní archiv, fond Ministerstvo zahraničních věcí – výstřížkový archiv I. (1918-1938).

³⁴ Slovanský Jadran: turistický, kulturní a hospodářský věstník Jadranské stráže. Praha, Jadranská stráž, 1932-1935.

³⁵ Československo-jihoslovanská liga. Praha, Československo-jihoslovanská liga, 1921-1930.

³⁶ Československo-Jugoslávská revue. Praha, Československo-jihoslovanská liga, 1930-1939.

S ohledem na výborné klimatické podmínky Jadranského pobřeží a ježdění do této oblasti za zlepšením zdravotní kondice pacientů propagovali dovolenou na zotavenou i lékaři prostřednictvím svých periodik. Jednalo se o *Věstník českých lékařů*.³⁷

Pramenem pro přehled o krajašské péči u nás i v Jugoslávii byla ročenka Československého ústavu zahraničního s názvem *Krajané v cizině a jejich styky s domovem: ročenka Československého ústavu zahraničního*.³⁸ Dostupné v knihovnách k prostudování byly pouze 4 ročenky vydané v letech 1929, 1930, 1931 a 1937.

Obraz cestování do Jugoslávie bylo možné dohledat v dobových cestopisech³⁹ pojednávajících o samotářských cestách jednotlivců či hromadných návštěvách. Některé cestopisy však byly hybridním spojením cestopisné stati a cestovního průvodce. Cestovatelé zejména prezentovali vzpomínky a zkušenosti ze svých cest.

Zásadním tištěným pramenem pro zmapování propagace Jugoslávie jako destinace byly cestovní průvodce.⁴⁰ U analýzy cestovních průvodců bylo nutné se

³⁷ Věstník českých lékařů: orgán Ústředí Jednoty Československých lékařů a českých lékařských komor. Praha, Ústřední Jednota Československých lékařů, 1921-1933.

³⁸ Krajané v cizině a jejich styky s domovem: ročenka Československého ústavu zahraničního. Praha, Čsl. ústav zahraniční, 1929-1937.

³⁹ Karel Hansa, *Léto pod jihoslovanským nebem*. Praha: nákladem vlastním, 1930.; Josef Cagaš-Dřevostický, *Z cesty na Jadran: vzpomínky průměrného člověka z r. 1925*. Praha, Nusle: Cagaš-Dřevostický, 1925.; Josef Vendelín Krýsa, *Reportáž z Jugoslávie*. Brno: Joža Jícha, 1933.; Meda Koudela, *Z cest po Jugoslávii*. V Brně: Československo-jihoslovanská Liga v Brně, 1933. Knihovna Československo-jihoslovanské ligy v Brně.; Josef Mlejnek, *Na slunnou Adrii*. Brno: Nákladem Exkursního odboru Ústř. spolku jednot učitelských v zemi Moravskoslezské, 1932.; F. Ehler, *Obrázky z letošního putování po Balkáně: Jugoslávie, Bulharsko, Turecko, Řecko*. Pelhřimov: Emil Šprongl, 1930.; Josef Simon, *Dvoji cesta na Jadran a slovanský jih: cestovní zápisky z let 1928 a 1929*. V Prostějově: nákladem vlastním, 1931.

⁴⁰ Ljubomir Letica, *Mořské lázně v Jugoslávii*. V Praze: Středočeská knihtiskárna, 1923.; *Jihoslovanský horní Jadran*. Česko: s.n., 1930.; *Ostrov Krk: Vodiči*. Sušak: Franjo Violić, 1930. Biblioteka Jadran.; Josef Sedláček, ed., *Jadran: turistická příručka pro cestující k moři Jaderskému*. Praha: Turistický spolek Adria, 1923.; Jan Hajšman, *Průvodce Jadranem a Dalmácií*. V Praze: Orbis, 1935. Sběrka průvodců Orbis; Čís. 12.; Ljubomir Letica, *Jihoslovanská Riviéra: lázeňská a klimatická místa na Jihoslovanském Jadranu*. Praha: Balneologický odbor Jadranské Stráže, 1924.; Rudolf Richard Hofmeister, *Ostrov Ráb, perla Adrie*. Praha: Pražská akc. tiskárna, 1925.; *Zlatá kniha slovanské Riviery: mořské lázně Srebrno-Kupari u Dubrovníka. roč. 1, 1926. č. 1*. Praha: Jar. Fencl, 1926.; Karel Lemarie, *Jugoslávija: turistický průvodce celou Jugoslávii*. Praha: Čedok, 1936.; Jiří Král, *Průvodce po jihoslovanském Horním Jadranu*. V Praze: Klub čsl. turistů, 1926.; *Do Jugoslávie: Cestovní příručka pro návštěvníky Jugoslávie*. Praha: Jugoslávská cestovní kancelář, 1936.; Jiří Král, *Jihoslovanská Riviera: Dalmacie, přímoří Chorvatska a Černé Hory*. Praha: Josef Uher, 1925, Uhrovy cestovní průvodce.; Ljubomir Letica, *Jihoslovanská Riviera: lázeňská a turistická místa na jihoslovanském Jadranu*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: Jadranská stráž, 1929.; Karel Lemarie, ed. et al., *První český průvodce královstvím Jugoslávie: stručná praktická příručka pro turisty*. 2. vyd. Praha: Jar. Fencl, 1935.; Václav František Náprstek, *Dubrovník s okolím a české mořské lázně Kupari-Srebrno: podrobné návody cestovní i lékařské, o vhodnosti pobytu i léčbě, nástin minulosti Dubrovníka a průvodce po Dubrovníku i okolí: obšírné pojednání o čes. moř. lázních Kupari-Srebrno u Dubrovníka, spolehlivé rady, kdy je tam nejkrásněji a která doba nejvhodnější k pobytu se stanoviska lékařského s tabulkami klimatickými: pokyny pro krásné, snadné a vděčné výlety do okolí srebrenského a kuparského*. Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert, 1923.; Milan Šenoa, *Severní Jadran = Severní Jadran*. Beograd: Jadranska straža, 1928.

neomezovat pouze na sledované období mé diplomové práce, ale i na průvodce vydané v předchozím období bezprostředně před první světovou válkou. Předválečných průvodců⁴¹ bylo využíváno po válce do počátku 20. let, kdy začaly být vydávány nové aktualizované průvodce.

Rešerše v Národním filmovém archivu poukázala na filmy natáčené v exteriérech Jugoslávie převážně na Jadranském pobřeží, které byly analyzovány skrze skrytou reklamu jako možný propagační materiál působící podprahově na diváka.⁴²

1.3 Metodologie a přístupy – kladení otázek, cíle

Východiskem zpracování tématu mé diplomové práce byla strukturní analýza zaměřená na, pokud možno, co nejkomplexnější poznání role státu a zájmových skupin v oblasti cestovního ruchu do Jugoslávie. Zde je nutné zmínit, že problematika cestovního ruchu byla nazírána především z pohledu československého z důvodu nedostatečného množství materiální základny v českém prostředí pro zpracování tématu z pohledu Jugoslávie. Práce se snažila zodpovědět, jakým způsobem a do jaké míry se stát angažoval v problematice výjezdového cestovního ruchu, ať už v negativním či pozitivním slova smyslu. Makro přístup nahlížení angažovanosti státu v oblasti cestovního ruchu se úzce prolíná s mikro přístupem analýzy zainteresovanosti zájmových skupin (zájmových spolků, hoteliérů, cestovních kanceláří apod.) a jejich podnikání v téže oblasti. Rozklíčování strategií rozvoje či stagnace cestovního ruchu a podnikání v něm bylo reflektováno skrze dostupné propagační nástroje všech zmíněných aktérů. Tento vícedimenzionální badatelský projekt musel být interpretován nejen v již zmíněném ekonomickém kontextu, ale i skrze sociokulturní a nacionální významy.

Bylo nutné si vydefinovat předpokládané roviny zkoumání turistiky, kde základním rozlišením bylo cestování provozované individuálně či skupinově. V případě individuálních cest se jednalo o turistické nadšence cestující primárně samostatně,

⁴¹ Bohuslav Franta ed., Viktor Dvorský, ed. *Moře Adriatické: průvodce po Istrii, Dalmacii, Chorvatském přímoří, Černé Hoře, Benátkách a východním pobřeží italským a Korfu*. V Praze: nákladem Nakladatelského družstva Máje, čes. akc. spol, 1911.; Emil Geistlich, *Baška, česko-chorvatské mořské a klimatické lázně na ostrově Krku v Istrii*. V Praze: nákladem Emila Geistlicha, 1912.; Jan Uher, *Průvodce po Dalmacii s ostrovy: Rjeka s okolím*. Praha: Jos. Uher, 1912, Uhrovy cestovní průvodce; *Dalmacie s Terstem, Istrii, s pobřežím chorvatským a výletem do Cetyně a Bosna s Hercegovinou*. Praha: Č. Šulc, 1913. Šulcův ilustrovaný průvodce; č. 33.

⁴² Národní filmový archiv, *Mořské lázně Kupari v pohádkovém okolí Dubrovníka* (1931), *Jugoslavie* (1926), *Zájezd Bařovců do Jugoslavie* (1930), *...A život jde dál...* (1935), *Divoch* (1936), *Druhé mládí* (Klekání, 1938), *Irčin román* (1936), *Právo na hřích* (1932), *Ze všech jediná* (1937), *Žena pod křížem* (1937).

druhým případem byly zprostředkované hromadné návštěvy pořádaných zájmovými spolky a svazy, a v neposlední řadě zájezdy cestovních kanceláří. Důvody cest byly různé: 1. rekreační a ozdravné, 2. za kulturním či přírodním poznáním destinace, 3. ekonomické z různých podnikatelských záměrů, 4. migrace vojáků z důvodu prodeje zbraní, 5. migrace na území – naši krajané z Jugoslávie do Československa a jugoslávští krajané z Československa do Jugoslávie, 6. jiné důvody – slovanská/bratrská spolupráce nebo návštěva válečných hrobů, 7. diplomatické zájmy. Bod 6 a zmíněná návštěva válečných hrobů se sice zdála být symptomatická vzhledem k válečné minulosti, ale bohužel se při studiu pramenů ukázalo, že se nestalo zvyklostí ve sledovaném období. Na tomto místě je třeba uvést, že body 4 a 7 nebyly předmětem sledovaných turistických cest v mé diplomové práci. Diplomatické cesty a cesty vojáků při převážení zbraní bylo doprovázeno vždy doprovodnými akcemi a návštěvami v jednotlivých destinacích, nicméně pro potřeby analýzy cestovního ruchu standartního návštěvníka by byly pouze zkreslujícím faktorem.

Cestování do Jugoslávie bylo specifické pro dlouholetou slovanskou tradici a budování slovanské vzájemnosti mezi Československem a Jugoslávií. Perspektivou slovanské spolupráce/vzájemnosti/bratrství byly nahlíženy vzájemné styky obou států po celé sledované období.

2 Role a zájem státu v oblasti cestovního ruchu

2.1 Organizace a význam cestovního ruchu

Cestovní ruch se stával významnou hospodářskou veličinou, působil jako dynamický činitel na oživení meziválečného československého hospodářství. Bylo však nutné vytvářet vhodné hospodářské a právní podmínky pro fungování tohoto hospodářského odvětví, a i dalších oblastí úzce souvisejících s cestovním stykem. Československo oblast cestovního ruchu s ohledem na cíle konkrétního typu turistického ruchu stimulovalo, anebo se jej snažilo limitovat. V případě domácího a aktivního ruchu podporoval stát péčí o něj a přispíval na jeho rozvoj, avšak i zde byl problém s kolísavým množstvím poskytnuté finanční podpory v průběhu meziválečných let. Nicméně je zřejmé, že stát měl největší zájem na aktivním turistickém ruchu, jelikož se pozitivně projevoval ve zlepšení platební bilance státu. Stát měl za hlavní cíl propagovat Československo jako atraktivní destinaci pro zahraniční návštěvníky a později i pro domácí turisty. Domácí turismus byl možností, jak zabránit v odlivu deviz.⁴³ Pasivní cestovní ruch byl státem vnímán jako negativní segment, který jeho peněžní prostředky vyvážel do zahraničí, v případě styku s Jugoslávií se jednalo o vyvážení silnější měny do země s o mnoho slabší měnou. Cestování z/do Jugoslávie spadalo do kategorií aktivního i pasivního cestovního ruchu, jejichž poměr byl značně nevyvážený. Důvodem bylo, že Jugoslávci přijíždělo o mnoho méně, než vyjíždělo Čechoslováků, což se ostatně negativně projevovalo ve výdajích platební bilance státu.

Po celé sledované období se Československo potýkalo s nejasností a nejednotností pravomocí v rámci oblasti cestovního ruchu a opakovaně se objevovaly požadavky na sjednocení a úpravu organizace odvětví, čehož mohou být důkazem opakující se články v dobových periodících o potřebě organizace cestovního ruchu a jeho propagace doplněné o případná doporučení.⁴⁴ Hlavním důvodem potíží byla mezioborovost, kdy na poli cestovního ruchu hájilo své zájmy hned několik ústředních institucí. Největším problémem byla neukotvenost kompetencí zainteresovaných ministerstev, jednalo se o ministerstvo průmyslu, obchodu a živností, ministerstvo veřejného zdravotnictví, ministerstvo železnic a pro cestovní styk se zahraničím i

⁴³ Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo zahraničních věcí – výstřížkový archiv I. (1918-1938), ka 2668, inv. č. 1360, sg. x-87, sl. Cizinecký ruch (lázeňství).

⁴⁴ Národní archiv České republiky, fond Ministerstvo zahraničních věcí – výstřížkový archiv I. (1918-1938), ka 2668, inv. č. 1360, sg. x-87, sl. Cizinecký ruch (lázeňství).

ministerstvo zahraničních věcí. Je zřejmé, že se uvedená ministerstva nebyla schopna mezi sebou na kompetencích domluvit a při jednáních hájila především zájmy svého resortu, což bylo značně nefunkční a neefektivní. Dá se říci, že i přes výše uvedené problémy mělo cestovní ruch na starosti ministerstvo průmyslu, obchodu a živností.⁴⁵

Celá dvacátá léta byla ve znamení absence jednotného programu činností v oblasti cestovního ruchu, ucelené organizační struktury a dostatečného pochopení hospodářského potenciálu⁴⁶ cestovního ruchu, což se odráželo na rozpočtové kapitole ministerstva obchodu, a na nízkém počtu 4 až 6 zaměstnanců oddělení pro cizinecký ruch⁴⁷, který se negativně projevil při pomalých přípravách nového zákona k organizaci cestovního ruchu. Je zřejmé, že zhruba do poloviny 20. let byl cestovní ruch jakousi nadstavbou, jejíž potenciál nebyl řádně pochopen a doceněn, a ministerstvo dávalo přednost organizaci jiným pro něho podstatnějším segmentům. Buď toho důkazem i fakt, že až do poloviny 20. let nebyla v republikových statistikách věnována pozornost statistickým údajům o cestovním ruchu a počtu návštěvníků.⁴⁸

Působnost ministerstva se zaměřovala primárně na povznesení návštěvy cizinců, zvelebování a rozšiřování ubytovací kapacity, propagaci Československa v zahraničí a podporu organizací zabývajících se péčí o zahraniční návštěvníky a podobně, dalšími úkoly pak byla péče o domácí (vnitřní) turistických ruch. Rozpočet s ohledem na působnost ministerstva podporoval tedy především příjezdový cestovní ruch a také domácí cestovní ruch, ač mezi jejich příspěvky byly značné finanční rozdíly. Domácí turismus byl postupně stále více chápán jako prostředek pro zamezení odlivu deviz a zároveň jako hospodářský nástroj pomoci hospodářsky zaostalejším regionům, a tudíž se zvyšoval jeho význam.⁴⁹ Ministerstvo obchodu však nebylo jediným resortem, odkud plynula finanční podpora, jelikož pro jednotlivé segmenty cestovního ruchu (například lázeňská péče, správa železnic a jiné dopravní infrastruktury) měla vyhrazené peněžní

⁴⁵ Jaroslav Kose, *Hospodářský význam cestovního ruchu*, Praha, Česká společnost národohospodářská, Impressa, 1941, s. 35-39.

⁴⁶ NA ČR, fond Ministerstvo zahraničních věcí – výstřížkový archiv I. (1918-1938), ka 2668, inv. č. 1360, sg. x-87, sl. Cizinecký ruch (lázeňství).

⁴⁷ Jan Štemberk, *Fenomén cestovního ruchu: možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu*, Nová tiskárna Pelhřimov ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou v Praze, 2009, s. 35.

⁴⁸ *Statistická příručka republiky Československé*. Praha: Státní úřad statistický, 1920-1932.

⁴⁹ Jan Štemberk, *Fenomén cestovního ruchu: možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu*, Nová tiskárna Pelhřimov ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou v Praze, 2009, s. 259.

prostředky i jednotlivá ministerstva, do jejichž gesce spadaly.⁵⁰ Ministerstvo obchodu si až v polovině 30. let začalo uvědomovat jeho značný hospodářský potenciál a postupně navyšovalo rozpočtovou kapitolu tohoto segmentu.

Meziválečný nárůst ekonomického, kulturního i politického významu cestovního ruchu ovlivnil ministerstvo obchodu k započetí snah o jeho ukotvení a sjednocení. Od konce dvacátých let 20. století probíhaly práce na návrzích nového zákonného rámce pro podporu a péči o cestovní ruch a vedla se táhlá a bezvýsledná jednání mezi jednotlivými resorty, nestátními organizacemi k povznesení cestovního ruchu, cestovními kanceláři, jinými podnikatelskými subjekty a dalšími nižšími státními orgány. Bohužel se projednávání tohoto zákona ukázalo jako velký oříšek, který přinášel mnoho úskalí a nezodpovězených otázek, ať už ve formě nedostatečnosti finančních prostředků, různorodosti názorů zúčastněných aktérů, nebo otázky nastavení budoucích kompetencí a zachování těch stávajících. Projednávání zpomalila hospodářská krize a k obnovení příprav došlo až v roce 1934 a v němž byly přichystány rovnou 4 varianty návrhu zákona o cestovním ruchu. Výsledný návrh zákonné úpravy byl předložen k projednání mezi ministerstvy až v roce 1937 a jeho přijetí bylo neustále odkládáno s ohledem na nízkou míru podpory. Nebyl až do vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava přijat a k dalšímu předložení došlo až na počátku roku 1939.⁵¹

Československý stát v oblasti turismu působil i jako podnikatelský subjekt⁵², konkrétně podnikal v lázeňství, dominoval v dopravě provozem Československých státních drah, které zajišťovaly převoz většiny cestujících. Dále v roce 1921 vznikla cestovní kancelář ČEDOK⁵³, ve které měl československý stát svůj podíl.⁵⁴

2.2 Úprava cestovního styku mezi státy – pasová a vízová politika

Vznik Československa a vymezení nových hranic nástupnických států Rakouska-Uherska přinesl celou řadu komplikací pro oblast turistického ruchu. Po ustavení

⁵⁰ Josef Charvát, Politika cestovního ruchu, Praha, Ústřední svaz pro cizinecký ruch, Knihnice Ústředního svazu pro cizinecký ruch, 1945, s. 63-72.

⁵¹ Jan Štemberk, K organizaci a činnosti Ústředního svazu pro cizinecký ruch, in: Jan Štemberk – Miroslava Manová a kolektiv, Historie a cestovní ruch perspektivní a podnětné spojení, Praha, Vysoká škola obchodní v Praze, 2008, s. 277-278; Jan Štemberk, Fenomén cestovního ruchu: možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu, Nová tiskárna Pelhřimov ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou v Praze, 2009, s. 39.

⁵² Josef Charvát, Politika cestovního ruchu, Praha, Ústřední svaz pro cizinecký ruch, Knihnice Ústředního svazu pro cizinecký ruch, 1945, s. 63-72.

⁵³ ČEDOK je zkratkou pro Československou dopravní a cestovní kancelář.

⁵⁴ Josef Hais, Vývoj firmy ČEDOK v meziválečném období, diplomová práce, UK FF, Praha, 2008, s. 18.

republiky byla převážná většina dosavadních rakousko-uherských zákonů⁵⁵ ponechána v platnosti s výjimkou předpisů pro vydávání cestovních dokladů, zde došlo ke zpřísnění podmínek pro vydávání pasů nařízením z prosince 1918.⁵⁶ Podmínkou předpisu pro vydání cestovního pasu bylo prokázání bezdlužnosti potvrzením příslušného berního úřadu o zaplacení daní s přírážkami a veřejných dávek do doby žádosti o toto potvrzení splatných a také o složení kauce na daně a dávky budoucí.⁵⁷ Toto nařízení bylo v podstatě důsledkem potřeby státu korigovat a případně omezovat volný pohyb obyvatelstva v cestovním styku s ohledem na poválečnou mezinárodní a hospodářskou situaci.

V témže roce bylo vydáno nařízení o cestování na území československého státu, které určovalo zpoplatněnou vízovou povinnost i pro jihoslovenské státní příslušníky.⁵⁸ Předpisy zavedené během války a v roce 1918 měly pouze dočasný charakter a předpokládalo se, že budou postupně doplňována či plně nahrazována. Stalo se tak u nařízení k cestování do Československé republiky, které bylo na začátku roku 1919 upraveno nařízením ministerstva vnitra o další podmínky. Ty se nevztahovaly na jihoslovenské návštěvníky.⁵⁹ Hned v únoru téhož roku bylo přijato nařízení vlády doplňující předešlé dva právní předpisy k úpravě cestovního styku do Československa.⁶⁰ Podmínkou pro překročení hranic byla nově potřeba povolení ministerstva vnitra, vydaného po dohodě s dalšími ministerstvy za předpokladu, že cizinec byl příslušníkem státu, ve kterém nebyl doposud zřízen zastupitelský úřad republiky československé.⁶¹ Zmíněný právní předpis se netýkal jihoslovenských občanů, jelikož diplomatické styky byly navázány již v lednu 1919 a československý zastupitelský úřad byl zřízen v Bělehradu.⁶²

⁵⁵ Císařské nařízení č. 31/1857 ř. z., o zavedení nového pasového systému; Císařské nařízení č. 116/1865 ř. z., o zrušení pasových revisí na říšských hranicích; Ministerská vyhláška č. 80/1867 ř. z., o policejně-pasových předpisech a uherský zákon č. VI/1903.

⁵⁶ Nařízení č. 87/1918 Sb. z. a n., o vydávání cestovních pasů; Nařízení č. 46/1919 Sb. z. a n. ministra financí v dohodě s ministrem vnitra, ministrem průmyslu, obchodu a živností a ministrem věcí zahraničních ku provedení nařízení č. 87 sb. z. a n., o vydávání cestovních pasů; Jan Rychlík, *Cestování do ciziny v habsburské monarchii a v Československu: Pasová, vízová a vystěhovalecká politika 1848-1989*, Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, s. 12.

⁵⁷ § 2 Nařízení č. 87/1918 Sb. z. a n., o vydávání cestovních pasů.

⁵⁸ Nařízení č. 96/1918 Sb. z. a n., o cestování do území československé republiky.

⁵⁹ Nařízení ministerstva vnitra č. 30/1919 Sb. z. a n., o cestování do území československé republiky

⁶⁰ Nařízení vlády republiky československé č. 105/1919 Sb. z. a n., o cestování do území republiky československé.

⁶¹ § 1 Tamtéž.

⁶² Antonín Klimek – Eduard Kubů, *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*, Praha, Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995, s. 96.

Stát chtěl umožnit svobodný styk s cizinou a po stabilizaci poměrů nově vzniklého státu došlo k jeho uvolňování.⁶³ Vládní nařízení z června 1921 zrušilo veškeré právní předpisy týkající se pasů vydané po 28. červenci 1914 a obnovilo volný styk s cizinou.⁶⁴ Pro československé občany zůstala zachována pasová i vízová povinnost a dále byla ponechána v platnosti podmínka pro vydání cestovního pasu z roku 1918 v podobě prokázání zaplacení daní a veřejných dávek.⁶⁵ Určité negativum a administrativní zátěž pro Čechoslováky při přípravě na vycestování z republiky můžeme shledávat v potřebě obnovy cestovního pasu každé dva roky.⁶⁶ Cizinci měli povinnost disponovat při vstupu na území republiky cestovním pasem a vízem, které se udělovalo na dobu nejdéle jednoho roku na zastupitelském úřadu československé republiky.⁶⁷ Zároveň se však museli nahlásit do 24 hodin na příslušném policejním úřadě v místě pobytu.⁶⁸ V témže roce bylo přijato nařízení vlády omezující cestování do ciziny pro muže, kteří nepřekročili 40. rok věku a podléhali branné povinnosti státu a vojenské činné službě a záloze.⁶⁹ Nařízení nemělo dlouhého trvání, jelikož bylo vydáno na konci října a hned na začátku listopadu bylo zrušeno.⁷⁰ Důvodem jeho přijetí byla částečná mobilizace při druhém pokusu císaře Karla o převrat v Maďarsku v říjnu 1921, následně československý stát k možnosti omezení cestování mužů v branné povinnosti již nikdy nepřistoupil.⁷¹ V roce 1922 byly upraveny smlouvou náležitosti československého cestovního styku s Rakouskem, Maďarskem, Itálií, Polskem, Rumunskem a Jugoslávií, jednalo se o podmínky cestovních dokladů a víz.⁷²

⁶³ Jan Rychlík, *Cestování do ciziny v habsburské monarchii a v Československu: Pasová, vízová a vystěhovalecká politika 1848-1989*, Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, s. 12.

⁶⁴ Nařízení vlády republiky Československé č. 215/1921 Sb. z. a n., kterým se vydávají přechodná ustanovení policejně-právní o cestovních pasech.

⁶⁵ Nařízení č. 87/1918 Sb. z. a n., o vydávání cestovních pasů; Nařízení č. 46/1919 Sb. z. a n. ministra financí v dohodě s ministrem vnitra, ministrem průmyslu, obchodu a živností a ministrem věcí zahraničních ku provedení nařízení č. 87 sb. z. a n., o vydávání cestovních pasů.

⁶⁶ § 2 Nařízení vlády republiky Československé č. 215/1921 Sb. z. a n., kterým se vydávají přechodná ustanovení policejně-právní o cestovních pasech.

⁶⁷ § 3 Nařízení vlády republiky Československé č. 215/1921 Sb. z. a n., kterým se vydávají přechodná ustanovení policejně-právní o cestovních pasech.

⁶⁸ Jan Rychlík, *Cestování do ciziny v habsburské monarchii a v Československu: Pasová, vízová a vystěhovalecká politika 1848-1989*, Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, s. 13; Jan Štemberk, *Fenomén cestovního ruchu: možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu*, Nová tiskárna Pelhřimov ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou v Praze, 2009, s. 171.

⁶⁹ Nařízení vlády republiky Československé č. 381/1921 Sb. z. a n., o omezení cestování do ciziny

⁷⁰ Nařízení vlády republiky Československé č. 392/1921 Sb. z. a n., jímž zrušuje se nařízení vlády republiky Československé ze dne 26. října 1921, č. 381 Sb. z. a n., o omezení cestování do ciziny.

⁷¹ Jan Rychlík, *Cestování do ciziny v habsburské monarchii a v Československu: Pasová, vízová a vystěhovalecká politika 1848-1989*, Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, s. 13.

⁷² Dohoda o cestovních pasech a visech sjednaná mezi Rakouskem, Maďarskem, Itálií, Polskem, Rumunskem, státem srbo-chorvatsko-slovinským a Československem č. 158/1922 Sb. z. a n.

Dlouhodobě se očekávalo, že problematika cestovních dokladů bude upravena novým zákonem, ovšem došlo k tomu až v roce 1928⁷³ a do té doby bylo v platnosti vládní nařízení z roku 1921⁷⁴ původně platné 2 roky a opakovaně prodlužované⁷⁵. Zákon z roku 1928 upravoval vydávání cestovních pasů a vízovou politiku pro příjíždějící cizince, zachoval vízovou povinnost československých občanů a zrušoval císařská nařízení z let 1857⁷⁶, 1865⁷⁷, ministerskou vyhlášku z roku 1867⁷⁸, uherský zákon č. VI/1903 a dále nařízení z let 1918⁷⁹ a 1919⁸⁰. Československý občan již nemusel žádat o nový pas každé dva roky, jelikož byl nově platný na dobu 5 let, a bylo taxativně vymezeno, za jakých podmínek může být občanovi pas odebrán či odepřen.

V roce 1924 byly z Československa snahy o zrušení vízové povinnosti v cestovním styku s Jugoslávií, a to na reciproční bázi. Vyslanectví v Bělehradě nedoporučilo ministerstvu zahraničních věcí v Praze návrh oficiálně podat jugoslávské straně s odůvodněním, že je vysoce pravděpodobné rezolutní odmítnutí.⁸¹ Nejzásadnějším důvodem byly poplatky vybírané za vydávání víz, jelikož činily významnou část státních finančních příjmů Jugoslávie, která právě z těchto poplatků a tax povětšinou žila. V případě zrušení vízové povinnosti by utrpěla velkou finanční ztrátu Jugoslávie, jelikož příliv jugoslávských turistů do Československa byl oproti Čechoslovákům v Jugoslávii mizivý. Zároveň by tento návrh vytvořil jakýsi schvalovací předpoklad pro tytéž žádosti jiných států, což Jugoslávie nechtěla.

Tehdejší situace ohledně československých zaměstnanců v Jugoslávii příliš nenahrávala podání zrušovacího návrhu, jelikož tam panovala silná nálada proti přílivu pracovníků z ciziny a zaplavení jugoslávského trhu práce kvalitnějšími a pracovitějšími zaměstnanci. Právě v této věci muselo tehdejší vyslanectví v Bělehradě intervenovat u jugoslávských ministerstev, aby bylo vůbec uděleno československým občanům další povolení k pobytu na jugoslávském území. Vyslanectví chtělo primárně uhájit dosavadní

⁷³ Zákon o cestovních pasech č. 55/1928 Sb. z. a n.

⁷⁴ Nařízení vlády republiky Československé č. 215/1921 Sb. z. a n., kterým se vydávají přechodná ustanovení policejně-právní o cestovních pasech.

⁷⁵ Jan Rychlík, *Cestování do ciziny v habsburské monarchii a v Československu: Pasová, vízová a vystěhovalecká politika 1848-1989*, Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, s. 13.

⁷⁶ Císařské nařízení č. 31/1857 ř. z., o zavedení nového pasového systému.

⁷⁷ Císařské nařízení č. 116/1865 ř. z., o zrušení pasových revisí na říšských hranicích.

⁷⁸ Ministerská vyhláška č. 80/1867 ř. z., o policejně-pasových předpisech.

⁷⁹ Nařízení č. 87/1918 Sb. z. a n., o vydávání cestovních pasů.

⁸⁰ Nařízení č. 46/1919 Sb. z. a n. ministra financí v dohodě s ministrem vnitra, ministrem průmyslu, obchodu a živností a ministrem věcí zahraničních ku provedení nařízení č. 87 sb. z. a n., o vydávání cestovních pasů.

⁸¹ Archiv Ministerstva zahraničních věcí, fond II. sekce 1918-1939, ka 249, fasc. 8, spis č. 40338/1924.

pozici československých občanů na jugoslávském trhu práce i s ohledem na názory v široké jugoslávské veřejnosti o tom, jak Čechoslováci „brali práci“ místním, jelikož je zaměstnavatelé upřednostňovali kvůli vyšší kvalifikaci, jejich pracovitosti a svědomitosti. Lze předpokládat, že byli velice žádanými pracovníky v gastronomických a ubytovacích službách na Jadranu pro značnou českou turistickou klientelu. Na základě doporučení vyslanectví v Bělehradu se ministr zahraničí dr. Beneš rozhodl upustit od podání návrhu na zrušení vízové povinnosti s Jugoslávií.⁸²

Československá strana se i v následujících letech snažila o usnadnění cestovního styku s Jugoslávií, ale povedlo se to až v roce 1928. Ke zrušení vzájemné vízové povinnosti pro letní období roku 1929⁸³ došlo po podpisu nové obchodní dohody mezi Československem a Jugoslávií v květnu 1928.⁸⁴ Následně došlo k prodloužení do konce roku a poté natrvalo.⁸⁵ Na základě zákona o cestovních pasech a nové československo-jugoslávské obchodní dohody z roku 1928 došlo v následujícím roce k přijetí vyhlášky ministra vnitra⁸⁶ o zrušení vízové povinnosti ve styku s královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinci. Opětovná vízová povinnost ve styku s Jugoslávií byla zavedena v prosinci roku 1938.⁸⁷

2.3 Devizové krytí zahraničních cest do Jugoslávie

Nemalé potíže pro vycestování z Československa způsobilo po první světové válce vázané devizové hospodářství, jehož záměrem bylo získat dostatek volných devizových prostředků na nákup potřebných surovin a zboží, anebo zabránit vývozu československé měny do ciziny. Bylo to způsobeno ponecháním opatření týkajících se devizového vývozu měny v platnosti z doby války i po vzniku nového státu. Pro československé turisty to mohlo znamenat komplikace při hrazení nákladů svého pobytu

⁸² AMZV, fond II. sekce 1918-1939, ka 249, fasc. 8, spis č. 40338/1924.

⁸³ Milan Balabán, *Yugoslav-Czechoslovak Economic Relations between 1918 and 1938 year*, diplomová práce, MU FF, Brno, 2016, s. 82.

⁸⁴ AMZV, fond Politické zprávy 1918-1977, PZ Bělehrad 1928, zpráva č. 162.

⁸⁵ Milan Balabán, *Czechoslovak tourists in the Yugoslav Adriatic in the Interwar period (1918-1938)*, *Acta Histriae*, 2017, roč. 25, č. 3, s. 753.

⁸⁶ Vyhláška ministra vnitra č. 6/1929 Sb. z. a n., o zrušení vízové povinnosti ve styku s královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců.

⁸⁷ Vyhláška ministra vnitra č. 351/1938 Sb. z. a n., o zavedení vízové povinnosti ve styku s královstvím Jugoslávie.

v zahraničí.⁸⁸ Zákonem o ochraně československé měny⁸⁹ a k němu vydaným devizovým řádem⁹⁰ bylo pro dvacátá léta ještě více utužováno vázané devizové hospodářství.

Po celé sledované období se problematika devizového hospodářství různě upravovala a období postupného uvolňování střídalo zpřísnování. K uvolňování docházelo od roku 1927 a následně v roce 1928 bylo přijato opatření Národní banky Československé vydané vyhláškou ministerstva vnitra, které v podstatě uvolnilo obchod s devizami.⁹¹ Na základě opatření ministra financí v roce 1931 byli opět českoslovenští občané disponující zahraničními valutami a devizami povinni nabídnout národní bance k odkupu.⁹² K regulaci cizí měny došlo s ohledem na prohlubující se hospodářskou krizi a napjatou platební bilanci.⁹³

V roce 1932 došlo k vydání hned několika opatření Československé národní banky k úpravě cestovního styku a vývozu platidel. Opatření z března upravovalo volný vývoz pro cestující, kteří na cestovní pas⁹⁴ bez zvláštního povolení mohli vyjet s obnosem až 3000 Kč měsíčně na osobu souhrnně za československou i cizí měnu v bankovkách, mincích v šecích, nebo úvěrních listech, přičemž částka v československé měně nesměla přesáhnout 1000 Kč.⁹⁵ Hned v dubnu došlo k opětovnému zpřísnění volného limitu pro vývoz hodnot z původních 3000 Kč měsíčně, v úhrnu byla částka stanovena na 1000 Kč.⁹⁶ V červnu byla sjednána dohoda mezi Jugoslávií a Československem o úpravě platů z dovozu a vývozu zboží, jakož i jiných závazků mezi oběma státy, která upravovala placení vzájemných pohledávek prostřednictvím sběrných účtů vedených u Národní banky království Jugoslávie a Národní banky Československé, tedy smlouvu o

⁸⁸ Jan Rychlík, *Devizové přísliby a cestování do zahraničí v období normalizace*, Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2013, s. 7.

⁸⁹ Zákon č. 7/1924 Sb. z. a n., o ochraně československé měny a oběhu zákonných platidel.

⁹⁰ Vládní nařízení č. 46/1924 Sb. z. a n., kterým se provádějí některá ustanovení zákona ze dne 14. prosince 1923, čís. 7 Sb. z. a n. z r. 1924, o ochraně československé měny a oběhu zákonných platidel.

⁹¹ Opatření Národní banky Československé ve příčině prodeje a koupi československých korun za cizí platidla a poskytování úvěrů v korunách československých do ciziny uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 210/1928 Sb. z. a n., kterou se uveřejňují devizová opatření Národní banky československé.

⁹² Vyhláška ministra financí č. 160/1931 Sb. z. a n., o povinné nabídce cizích platidel nebo pohledávek v cizí měně a soupisu cenných papírů.

⁹³ Jan Štemberk, *Fenomén cestovního ruchu: možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu*, Nová tiskárna Pelhřimov ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou v Praze, 2009, s. 243.

⁹⁴ Obnos prodaných valut byl zapsán do záznamu o přidělu valut a stvrzenka k tomuto záznamu byla součástí cestovního pasu.

⁹⁵ Opatření Národní banky Československé uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 41/1932 Sb. z. a n.

⁹⁶ Opatření Národní banky Československé uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 57/1932 Sb. z. a n.

clearingovém styku vztahující se nejen na dovoz a vývoz zboží, ale i na další závazky.⁹⁷ K této clearingové dohodě bylo přistoupeno s ohledem na prohlubující se hospodářské problémy zapříčiněné velkou hospodářskou krizí a platební neschopností Jugoslávie, která musela v té době pozastavit platby svých závazků vůči jiným státům v cizí měně.⁹⁸ Dá se tedy předpokládat, ač není explicitně uvedeno pro cestovní styk mezi státy, že se daná smlouva tohoto styku pravděpodobně týkala. Tato dohoda byla doplněna dodatek v roce 1934, který měnil pouze článek 2 dohody s ohledem na úpravu paritních kurzů valut obou měn.⁹⁹

Devizové krytí bylo následně až do roku 1938 ještě několikrát upravováno.¹⁰⁰ Úhrnná částka 1000 Kč měsíčně na osobu zůstala zachována, nicméně stát zaváděl omezení týkající se podílu československé a cizí měny, výše nominálních hodnot valut a výši sumy v cestovních šecích.¹⁰¹ Další obdobné změny byly přijaty Opatřením Národní banky Československé o nové úpravě cestovního styku v roce 1937, ovšem nově zakazovalo československému cestujícím do zahraničí vyvážet volně směnitelnou měnu (tj. platidla v měnách ostatních států) za předpokladu, že s daným cílovým státem byla uzavřena dohoda o clearingovém styku nebo jiná zvláštní platební úmluva v cestovním styku.¹⁰² Smlouvu o clearingovém styku mělo Československo s Jugoslávií uzavřenou už v roce 1932, k další úpravě clearingového styku pro úhradu nákladů spojených s pobytem československých návštěvníků v Jugoslávii došlo v roce 1937 a byl přímo vymezen v Opatření Národní banky Československé o nové úpravě platebního styku mezi Československem a Jugoslávií.¹⁰³

2.4 Další ujednání Československa s Jugoslávií k cestovním a kulturním stykům

V roce 1929 deklarací o školských a kulturních stycích byla sjednána zamýšlená úzká spolupráce na poli školství všech stupňů, veřejného knihovnictví, vědy, literatury,

⁹⁷ Opatření Národní banky Československé, vydanému k Dohodě sjednané mezi vládou království Jugoslávie a mezi vládou republiky Československé o úpravě platů z dovozu a vývozu zboží, jakož i z jiných závazků mezi oběma státy, uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 92/1932 Sb. z. a n.

⁹⁸ Milan Balabán, *Yugoslav-Czechoslovak Economic Relations between 1918 and 1938 year*, diplomová práce, MU FF, Brno, 2016, s. 112, 121.

⁹⁹ Opatření Národní banky Československé uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 193/1934 Sb. z. a n.

¹⁰⁰ Opatření Národní banky Československé uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 223/1935 Sb. z. a n.; Opatření Národní banky Československé uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 228/1935 Sb. z. a n.

¹⁰¹ Jan Rychlík, *Devizové přísliby a cestování do zahraničí v období normalizace*, Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2013, s. 8.

¹⁰² Opatření Národní banky Československé uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 60/1937 Sb. z. a n.

¹⁰³ Opatření Národní banky Československé uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 67/1937 Sb. z. a n.

umění a divadla, dále v rámci sociální péče o studentstvo, a to jak v přímé rovině států, tak prostřednictvím jednotlivých k tomu určených ústavů a korporací.¹⁰⁴ Záměrem deklarace bylo navázání úzké spolupráce na základě historických vzájemných styků obou států a posilování duševních styků všemi možnými prostředky, oba státy se zavázaly o co nejužší sblížení. Dosažení těchto cílů mělo být vedeno skrze použití úvěrových částek pro podporu kulturních styků mezi těmito státy, o což mělo být postaráno prostřednictvím resortních ministrů.

Konkrétní úprava cestovního ruchu byla zakotvena v protokolu sjednaném oběma státy v roce 1932.¹⁰⁵ Shodly se na potřebě rozvíjet společný cestovní ruch na zasedání na přelomu května a června téhož roku v Praze. Dojednalo se pro turisty povolení nákupu jízdních lístků/moderně jízdének pro cesty tam i zpět ve výši 5 000 dinárů v cizích valutách na osobu bez potřeby zvláštního povolení na základě platného cestovního pasu. Jízdenky a jejich výše nebyla zahrnuta v dohodnuté výši 1 000 Kč měsíčně na osobu devizové krytí cesty. Při povolování vyšší, než této volně vymezené částky měly národní banky přistupovat blahovolně a mohly v případě potřeby žádat po cestujícím doložení průkazu k účelu cesty, dokladu o obchodní či úřední nebo studijní cestě a v případě návštěvy ozdravné také lékařské osvědčení, v neposlední řadě jakýkoliv jiný taxativně nevymezený průkaz za účelem cesty potřebný. Počítalo se s tím, že platidla pro potřeby turistického ruchu budou přidělována z československých vázaných pohledávek v Jugoslávii ve formě akreditivů, úvěrních listů a šeků, jež československé banky vydají na banky jugoslávské k tíži československých pohledávek. Ukazuje se jasná provázanost na uzavřenou dohodu s Jugoslávií ohledně úpravy platů z dovozu a vývozu zboží, jakož i jiných závazků mezi oběma státy, která upravovala placení vzájemných pohledávek prostřednictvím sběrných účtů vedených u Národní banky království Jugoslávie a Národní banky Československé a výše vymezený předpoklady, že se toto ujednání týkalo i cestovního styku.¹⁰⁶

Cestovní šeky, hotelové vouchery a stravovací poukazy prodávané v Československu pro cesty do Jugoslávie měly být vydávány cestovní organizací, jež

¹⁰⁴ AMZV, fond mezinárodních smluv 1918-2009, sig. L 724, Deklarace o školských a kulturních stycích Československé republiky a království Jugoslávie.

¹⁰⁵ AMZV, fond mezinárodních smluv 1918-2009, sig. L 931, Protokol o cestovním ruchu republikou Československou a královstvím Jugoslávie.

¹⁰⁶ Opatření Národní banky Československé, vydanému k Dohodě sjednané mezi vládou království Jugoslávie a mezi vládou republiky Československé o úpravě platů z dovozu a vývozu zboží, jakož i z jiných závazků mezi oběma státy, uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 92/1932 Sb. z. a n.

k tomu měla oprávnění dle platných jihoslovanských předpisů a byla zmocněná Národní bankou království Jugoslávie. Ustanovení vztahující se k devizovým opatřením pro cestující měla být prováděna tak, aby turistům nevznikaly zbytečné potíže a časová náročnost při přípravě na cestu, tudíž žádosti cestujících měly být vyřizovány, co nejrychleji a s co největší benevolencí.

2.5 Jednání Hospodářské rady Malé dohody pro oblast cestovního ruchu

Pozornost cestovnímu ruchu byla věnována i v rámci hospodářské integrace probíhající v Malé dohodě¹⁰⁷. Na zasedání Hospodářské rady v lednu 1934 v Praze došlo k vymezení základních oblastí činnosti rady, jejichž součástí byla problematika cestovního ruchu.¹⁰⁸ Z jednání vzešla rezoluce o spolupráci států Malé dohody v oboru cizineckého a turistického ruchu (moderně vše pod pojmem „cestovní ruch“). Cílem rezoluce přijaté za účelem užší spolupráce států Malé dohody v tomto oboru mělo být zřízení Stálého výboru států Malé dohody pro otázky cestovního ruchu, jehož úkolem měla být péče o společnou propagaci směřující k rozvoji cestovního ruchu. Delegáti malodohodových států měli postupovat společně a po dohodě se Stálým výborem při mezinárodních účastech na sjezdech, konferencích a v rámci mezinárodních organizací pro pěstování cestovního ruchu. Pro další spolupráci měla být sjednána dohoda států o vzájemném nezdanění tiskového propagačního materiálu sloužícího k propagaci cestovního ruchu, dále pak mělo dojít k uzavření smlouvy za účelem podpory rozvoje vzájemného turistického styku všech tří států.¹⁰⁹

Další zasedání hospodářské rady proběhlo v Bukurešti na přelomu dubna a května téhož roku. Návrh tripartitní úmluvy na téma cestovního ruchu předložila jugoslávská strana, zástupci ostatních států měli tuto osnovu připomínkovat do dalšího zasedání Hospodářské rady.¹¹⁰

Na zasedání v Bělehradu na přelomu září a října 1934 se projednávaly další požadavky cestovního ruchu. Byl vypracován návrh dohody k turistickému ruchu, jejímž cílem byla obecná úprava podoby cestovního ruchu mezi státy, která zahrnovala

¹⁰⁷ Více k Malé dohodě viz Zdeněk Sládek, Malá dohoda 1918-1938: její hospodářské, politické a vojenské komponenty, Praha, Karolinum, 2000.

¹⁰⁸ Zdeněk Sládek, Malá dohoda 1918-1938: její hospodářské, politické a vojenské komponenty, Praha, Karolinum, 2000, s. 172-175.

¹⁰⁹ AMZV, fond Malá dohoda 1920-1938, ka 10, inv. č. 211, sl. Protokoly 1. zasedání Hospodářské rady MD Praha 9. - 17. 1. 1934.

¹¹⁰ AMZV, fond Malá dohoda 1920-1938, ka 11, inv. č. 212, fasc. 1, obal 1.

vzájemnou přepravu cestujících, podrobnosti k vydávání cestovních víz a pasů, otázka propagace, součinnost cestovních kanceláří, pořádání turistických výstav a podobně.¹¹¹

Zasedání v Praze v únoru 1935 rada proklamovala, že se zahájí konkrétní jednání ohledně úmluvy upravující turistický ruch, aby mohla být na příštím zasedání Hospodářské rady finálně odsouhlasena a postoupena k podpisu. Za tímto účelem se musela sejít 20. května 1935 smíšená komise expertů v Bukurešti. Představitelé Království Jugoslávie a Československé republiky se dohodli na prodloužení platnosti Protokolu¹¹² o cestovním ruchu z června 1932, a to do konce roku 1935.¹¹³

Zasedání v Bukurešti v červenci 1935 bylo zásadní z hlediska přijetí proklamované Turistické dohody upravující obecnou rovinu spolupráce na poli cestovního ruchu. Na základě této smlouvy měl být Stálý výbor Malé dohody pro otázky cestovního ruchu prakticky vytvořen.¹¹⁴ Následně na zasedání v Praze na přelomu února a března 1936 byly vypracovány stanovy výboru, ten se měl scházet jednou ročně a každý stát měl být zastoupen dvěma zástupci. Bylo také konstatováno, že turistická dohoda byla podepsána a po splnění nezbytných formalit může vstoupit v platnost.¹¹⁵

Výbor se sešel poprvé v květnu 1936 v Bukurešti, kde došlo k projednání plánu činnosti, a do zasedání Hospodářské rady v říjnu téhož roku byly viditelná přijatá opatření ve společné propagaci cestovního ruchu.¹¹⁶ Další zasedání Hospodářské rady pouze proklamovala výsledky činnosti výboru pro cestovní ruch, které vlastně nebyly až tak zásadní.

Pokud bychom měli shrnout úspěšnost Stálého výboru pro cestovní ruch, musíme bohužel zkonstatovat, že stanovených cílů se podařilo uvést v život pouze malé množství. Především se jednalo o pořádání výstav, tisk a distribuci společných propagačních brožur. Většina zamýšlených dohod zůstala s ohledem na nedostatek času, roční frekvenci zasedání a nedostatečně progresivní aktivitu pouze v rovině proklamací. Celá turistická dohoda byla založena na konceptu vzájemného poznávání a sbližování a je škoda, že se nepodařilo tento koncept naplnit.

¹¹¹ AMZV, fond Malá dohoda 1920-1938, ka 11, inv. č. 213, fasc. 1, obal 2.

¹¹² AMZV, fond mezinárodních smluv 1918-2009, sig. L 931, Protokol o cestovním ruchu republikou Československou a královstvím Jugoslávie.

¹¹³ AMZV, fond Malá dohoda 1920-1938, ka 11, inv. č. 214, fasc. 1, obal 3.

¹¹⁴ AMZV, fond Malá dohoda 1920-1938, ka 11, inv. č. 215, fasc. 1, obal 4.

¹¹⁵ AMZV, fond Malá dohoda 1920-1938, ka 11, inv. č. 217, fasc. 1, obal 6.

¹¹⁶ AMZV, fond Malá dohoda 1920-1938, ka 11, inv. č. 218, fasc. 1, obal 7.

3 Sociální kontext cestování do Jugoslávie a zájmové skupiny

3.1 Československý turista – možnosti jednotlivce, motivy k cestování

Pro úspěšný rozvoj cestovního ruchu musela být naplněna celá řada podmínek. Návštěvník byl ovlivněn především svým fondem volného času, disponibilitou dostatečných finančních prostředků a také svými motivy k cestování. Motivы cestování do Jugoslávie byly hlavně rekreační, ozdravovací a léčebné, dále se jednalo o obchodní a jiné služební cesty doprovázené kulturním a přírodním poznáním cílového místa, významným motivem k cestování do Jugoslávie byla i péče a podpora o slovanskou kulturní a ekonomickou vzájemnost. Jugoslávie přitahovala turisty především přírodními krásami a horami, průhledným modrým mořem s krásným členitým pobřežím a výbornými klimatickými podmínkami. Nejvyhledávanějšími destinacemi byly tudíž slovinské hory na severním Jadranu a turistická a lázeňská střediska na celém mořském Jadranském pobřeží.

Kategorie volného času se postupně vyvíjela od přelomu 19. a 20. století a byla čím dál přístupnější pro širší vrstvy obyvatelstva. Obyvatelé městských aglomerací měli bližší vztah k trávení volného času mimo město na čerstvém vzduchu a byla u nich znatelná větší potřeba dovolené ve formě oddechu od pracovního režimu. Venkovské obyvatelstvo v tomto zastávalo spíše opačný pohled. Nemělo pro cestování za zábavou a oddechem přílišné pochopení. Volný čas byl ovlivněn dostatečným množstvím volných hodin po skončení pracovního dne a také disponováním dovolené na zotavenou, která pro cestování do Jugoslávie byla tou nejpodstatnější veličinou. Na základě množství volného času, dostupnosti finančních prostředků nad rámec zajištění základních potřeb pro možnost cestování a vnitřního pochopení návštěvníka dovolené pro zábavu a odpočinek lze stanovit, které ze společenských vrstev obyvatelstva cestovaly a kam.¹¹⁷

K relativně nezávislé sociální vrstvě obyvatelstva, která si byla vědoma prospěšnosti dovolené v přírodě, na slunci a v lázeňských prostředích, měla dostatečné finanční zázemí a vytvořila tak základ pro rozvoj cestovního ruchu do Jugoslávie, můžeme zařadit například úředníky, lékaře, středoškolské a univerzitní profesory, osoby

¹¹⁷ Jan Štemberk, Fenomén cestovního ruchu: možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu, Nová tiskárna Pelhřimov ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou v Praze, 2009, s. 49-50.

žijící z různých důchodů a rent, právníky. Dovolena do Jugoslávie byla časově náročná a zabírala v rozsahu dvou až čtyř týdnů dovolené, což ostatně bylo standardním časovým rozsahem československých turistů při dovolené v Jugoslávii. Pražští obecní úředníci ve služebním poměru v platové stupnici páté, šesté a sedmé disponovali čtyřmi týdny dovolené, úředníci třetí platové stupnice měli pět týdnů dovolené a ti v první a druhé platové stupnici dosahovali na šest týdnů.¹¹⁸ Tři až čtyřtýdenní dovolená na Jadranském pobřeží po započítání všech nákladů vyšla pro tři osoby zhruba jeden měsíční plat, například pokud si úředník páté či čtvrté platové stupnice mohl vydělat v rozmezí 2225 Kč až 3900 Kč měsíčně a pojímal roční výchovné na jedno dítě, tak si byl schopen našetřit na takto dlouhou dovolenou na Jadranu.¹¹⁹ Kancelářští pracovníci a zřízení mohli dosáhnout dle svého konkrétního postavení na rozmezí osmi až osmnácti dnů dovolené, avšak neměli takové platové podmínky, jaké by byly vhodné pro pravidelnou návštěvu v Jugoslávii. Úředníci soukromých podniků sice měli možnost dovolené na zotavenou, ale byli závislí na domluvě se svým zaměstnavatelem a na počtu odpracovaných let v podniku. Z cestopisu „*Z cesty na Jadran*“¹²⁰ je patrné, že se na Jadranu objevovali různí ředitelé bankovních filiálek, nebo například prokuristé či disponenti.¹²¹ Dá se tedy říci, že tato skupina příslušníků vyšší střední třídy tvořila základní a nejsilnější část československých návštěvníků v Jugoslávii.

Dělnictvo nedisponovalo dostatečným finančním příjmem, aby si mohlo dovolit vyjet na dovolenou do Jugoslávie a zároveň nemělo velký rozsah volného času. Nepochybně se však i mezi dělníky našly výjimky, které Jadran navštívily.¹²² Zvláštní skupinu tvoří zemědělci, kteří zřejmě neměli vnitřní touhu po cestování za zábavou a vlastně to do určité míry v tom nespárovali smysl. Podstatným faktorem bylo i to, že během hlavní dovolenkové sezóny v létě, byli zemědělci plně zaměstnáni.¹²³ Vyšší společenská vrstva těch nejmajetnějších z průmyslových a bankovních kruhů spíše trávila dovolenou na Francouzské či Italské riviéře, která představovala určitou prestiž a prezentaci této vrstvy. Zásadním faktorem ovlivňujícím tento fakt byly i nastavené místní

¹¹⁸ Jiří Šoukal – Silvie Vančurová, *Cestování Čechů na jihoslovenské pobřeží ve dvacátých letech 20. století*, *Historická sociologie: časopis pro historické sociální vědy*, č. 2/2014, 2014, s. 67.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Josef Čagaš-Dřevostický, *Z cesty na Jadran*, Praha, vlastním nákladem, 1926.

¹²¹ Josef Čagaš-Dřevostický, *Z cesty na Jadran*, Praha, vlastním nákladem, 1926, s. 100, 102, 150.

¹²² Jiří Šoukal – Silvie Vančurová, *Cestování Čechů na jihoslovenské pobřeží ve dvacátých letech 20. století*, *Historická sociologie: časopis pro historické sociální vědy*, č. 2/2014, 2014, s. 67.

¹²³ Jan Štemberk, *Fenomén cestovního ruchu: možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu*, Nová tiskárna Pelhřimov ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou v Praze, 2009, s. 50.

podmínky především jadranských ubytovacích a lázeňských zařízení. Ve směr se jednalo především o penziony a hotely s nižším komfortem, než jaké byly vyhledávány a očekávány ze strany vyšších vrstev, a proto u nich stále převyšoval zájem o komfortnější francouzské hotely.¹²⁴

Specifickými návštěvníky byli studenti, skauti, sokolové, děti krajanů a různé skupiny organizované zájmovými spolky za nějakým konkrétním účelem. U sokolstva se jednalo především o cesty na všesokolské slety do Jugoslávie, při nichž se objevovaly doprovodné akce ve formě poznávacích výletů do různých jihoslovanských měst. Skautská sdružení pobývala u jadranského moře skrze nízkonákladovou variantu táboření s vlastní kuchyní a ubytování ve stanech. Děti krajanů, a především vysokoškolští studenti vyjížděli do Jugoslávie v rámci organizovaných výměnných pobytů, u nichž docházelo k ubytování v místních školách, v ozdravných zařízeních, nebo v osadách místních krajanů. Specifičnost výletů zájmových spolků spočívala především v organizovaných zájezdech za účelem navazování a prohlubování kulturních a společenských styků s jejich jugoslávskými protějšky.

3.2 Slovanská vzájemnost a spolupráce

Slovanská spolupráce navazovala v meziválečném období na tradici z období před válkou. Slovanství bylo chápáno jako součást společenského vědomí opřené o úzkou příbuznost a jednotu slovanských národů a bylo nezpochybnitelnou součástí utváření a posilování české nacionální identity.¹²⁵ Tyto národy měly v mnohém společný „osud“ a potřebu emancipace z područí habsburské monarchie, právě společná myšlenka slovanské vzájemnosti jim umožnila navázání spolupráce a prosazování svých cílů v emancipačním procesu a nacionálním uvědomování. Původní panslavistické snahy zastřešené Ruskem byly upozaděny právě myšlenkou vzájemné spolupráce slovanských národů v Rakousko-Uhersku.¹²⁶ K eskalaci popularity ideje slovanské vzájemnosti došlo na Slovanském sjezdu v roce 1848.

¹²⁴ Jiří Šoukal – Silvie Vančurová, Cestování Čechů na jihoslovanské pobřeží ve dvacátých letech 20. století, *Historická sociologie: časopis pro historické sociální vědy*, č. 2/2014, 2014, s. 66.

¹²⁵ Kateřina Kolářová, Kapitoly z dějin Československo-jihoslovanské ligy, diplomová práce, MU FF, Brno, 2014, s. 13.

¹²⁶ Eduard Kubů, Jiří Novotný a Jiří Šouša, Slavism in National Czech Enterprises in the First Half of the twentieth Century, in: Helga Schultz ed. a Eduard Kubů ed., *History and culture of economic nationalism in East Central Europe*, Berlin, Berliner Wissenschafts-Verlag, 2006, s. 186.

Od poloviny 19. století docházelo k vytváření vlastního nacionálně-politického programu založeného na propagaci vzájemné slovanské spolupráce, která vystupovala jako protiklad habsburské monarchie a soustřeďovala se na rozvoj slovanské nacionální jednoty, též došlo ke vzniku slavistiky zabývající se studiem území osídlených Slovany, slovanských jazyků, literaturou a kulturou. Myšlenka úzké slovanské spolupráce vytvářela dojem větší naděje pro vytváření „rovnějšího“ postavení v rámci silnějšího a méně zpochybnitelného celku habsburské monarchie. V roce 1908 byl svolán Slovanský sjezd, kde se prosadila idea novoslovanství založená na rovnosti, svobodě a bratrství Slovanů a byly formulovány společné politické a hospodářské kroky.¹²⁷ Hlavním představitelem novoslovanské myšlenky byl Karel Kramář, tehdejší mladočeský politik, jehož cílem bylo rozvinutí novoslovanského hnutí. Hnutí mělo být vedeno Čechy, které pokládaly za kulturně a hospodářsky nejrozvinutější slovanský národ, a zastřešené Ruskem v roli arbitra a ochránce svobody těchto národů. Od poloviny 19. století byly zakládány nové vzájemnostní spolky založené na konceptu slovanské ideje, tento zakládající trend byl tradičně následován i v meziválečném období, kdy zůstala zachována kontinuita slovanské spolupráce v nově vzniklých nástupnických státech Rakouska-Uherska.¹²⁸

Po první světové válce klíčové spojení mezi oběma nově vzniklými státy bylo podepřeno myšlenkou slovanské sounáležitosti stojící na shodě zahraničně-politických zájmů a na obavách z maďarského revizionizmu. Vztahy nejde však označit jako bezproblémové, jelikož narážely na komplikace v politických i hospodářských stycích.¹²⁹ Navázání vztahů s Jugoslávií jako klíčovým prvorepublikovým spojencem bylo zásadním zahraničně politickým zájmem hned po válce založeným na slovanském příbuzenství a tradici. Tato hesla apelovala na potřebu překonávání problémů ve vzájemných vztazích, které byly zdůvodňovány *„myšlenkami slovanské vzájemnosti, navazujícími na starší tradice slovanských programů i vzájemných styků. V jejich prospěch hovořila nakonec i okolnost, že se o utužování československo-jugoslávského poměru zasazovala nejen oficiální pražská a bělehradská diplomacie, ale i převážná část české, slovenské, srbské,*

¹²⁷ Eduard Kubů, Jiří Novotný a Jiří Šouša, Slavism in National Czech Enterprises in the First Half of the Twentieth Century, in: Helga Schultz ed. a Eduard Kubů ed., History and culture of economic nationalism in East Central Europe, Berlin, Berliner Wissenschafts-Verlag, 2006, s. 188.

¹²⁸ Borut Klabjan, Češi a Slováci na Jadranu: Vztahy s Terstem a severním Jadranem v letech 1848-1948, Praha, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, edice Fontes, 2014, s. 25-27.

¹²⁹ Alexandr Brummer, Slovanství a slovanská tradice v meziválečném Československu 1918-1938, disertační práce, MU FF, Brno, 2012, s. 48.

chorvatské i slovinské buržoazie, maloburžoazie a inteligence“.¹³⁰ Těž se navazovalo na jihoslovansko-české styky za Velké války.¹³¹

V meziválečném období byla Jugoslávie vnitropoliticky provázána jednotící myšlenkou slovanství, prostředkem pro sjednocení historicky a kulturně rozdílných slovanských národů v jednom státě. V českém prostředí byla slovanská tradice vyzdvihována politicky programově v prostředí slavistiky, slovansky založených spolků, národovědecky orientovaných kruhů a v programech politických stran.¹³² Projevy slovanství v širších kruzích v českém prostředí se objevovaly především v kritických a zlomových situacích, a to zejména ve válečném a těsně poválečném období a následně před zánikem republiky, mimo tato období byla akcentována ideje slovanské vzájemnosti, avšak v menším měřítku.¹³³ Významnou roli sehrála podpora prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka, který chtěl přesunout centrum slavistiky z Vídně do Prahy a požadoval vznik instituce podporující „slovanskou“ politiku vlády z pozice vědecké a národohospodářské.¹³⁴ Zároveň Masaryk působil jako autorita mezi jihoslovanskými studenty přijíždějícími do Prahy a Brna na studia, kterým imponoval jeho rozhled a snaha překračovat v politice úzký nacionální rámec a plnil tak významnou úlohu ve vzájemných stycích mezi oběma státy.¹³⁵

Pokud odhlédneme od oficiální roviny navazování zahraničněpolitických styků s Jugoslávií, tak v rovině polooficiální, apolitické musíme zaměřit pozornost na zájmové spolky pěstující slovanskou vzájemnost. Tyto spolky měly v praktickém budování a prohlubování slovanské sounáležitosti a mezislovanských styků význačnou roli, pro oblast československo-jugoslávských styků je třeba zmínit především Českou obec sokolskou a její jugoslávský protějšek, Československo-jihoslovanskou ligu, jednotlivé Jihoslovansko-československé ligy (později Svaz jihoslovansko-československých lig). Dále můžeme poukázat na různé organizace zastřešující přátele a příznivce Jihoslovanů,

¹³⁰ Pavel Hradečný, *Politické vztahy Československa a Jugoslávie v letech 1925-1928 v zahraničním i vnitřním kontextu*, Praha, Academia, 1988, s. 132.

¹³¹ Více viz Milada Paulová, *Dějiny Maffie: Odboj Čechů a Jihoslovanů za světové války 1914-1918*. I. a II. díl. Praha: Čs. grafická unie.

¹³² Kateřina Kolářová, *Kapitoly z dějin Československo-jihoslovanské ligy*, diplomová práce, MU FF, Brno, 2014, s. 13.

¹³³ Kateřina Kolářová, *Kapitoly z dějin Československo-jihoslovanské ligy*, diplomová práce, MU FF, Brno, 2014, s. 13.

¹³⁴ Kateřina Kolářová, *Kapitoly z dějin Československo-jihoslovanské ligy*, diplomová práce, MU FF, Brno, 2014, s. 14.

¹³⁵ Alexandr Brummer, *Slovanství a slovanská tradice v meziválečném Československu 1918-1938*, disertační práce, MU FF, Brno, 2012, s. 49.

například Društvo Jugoslavijska v Plzni, Klub přátel Jugoslávie v Olomouci¹³⁶, Akademsko društvo „Jugoslavijska“ v Brně, Spolek Jugoslavia v Pardubicích¹³⁷, Jugoslovensko Kolo v Písku¹³⁸, Jadranská stráž v Praze a její sesterská organizace v Jugoslávii, Dalmatinska zadruga v Praze a další.¹³⁹ Některé spolky navazovaly na svou činnost již z doby před první světovou válkou, četnost nových spolků po vzniku republiky odpovídala dobovému trendu, kdy docházelo k jejich masovému zakládání. Musíme si však uvědomit, že mnoho z nich bylo zanedbatelných s ohledem na počet jejich členů, rozsah činnosti a územní i věcné působnosti.

V oblasti cestovního ruchu se slovanská vzájemnost/bratrství projevovalo, jak v kulturních, tak i v hospodářských stycích. Česko-slovanský hospodářský nacionalismus můžeme spatřovat v emancipaci československých bank¹⁴⁰ a podniků, které vytvářely své filiálky v Jugoslávii již před první světovou válkou, a v meziválečném období docházelo k ještě plošnější rozpínavosti. Podniky a banky navazovaly spolupráci s jugoslávskými protějšky a zároveň docházelo k odkupu jejich kapitálových podílů, můžeme tedy vysledovat i úzkou provázanost v jejich správních radách a zasedání československých příslušníků v nich. Na Jadranském pobřeží docházelo k expanzi českého majetkového kapitálu v rámci budování výlučně českých ubytovacích zařízení (pensionů a hotelů) a lázeňských a turistických středisek, jejichž popularizace většinou stála právě na zdůrazňování slovanské ideje. Čech měl mít pocit, že nejezdí k jihoslovanskému moři, nýbrž k moři českému. Základem prezentace jadranských destinací byla myšlenka, že Čech jezdí „jako domů“ do hřejivého útočiště, kde se nemusí bát neznalosti jazyka a kde najde vše, co je mu důvěrně známé z české domoviny. Slovanství v kulturních stycích s Jugoslávií podporovaly především zájmové spolky s cílem naplňování a prohlubování vzájemných slovanských styků. Vedle propagace destinace jako důvěrně známého prostředí pro českého turistu, se zájmové spolky snažily i o osvětu slovanských jazyků

¹³⁶ Více viz Československo-jihoslovanská liga, r. 1921, roč. 1, č. 1-3 s. 19.

¹³⁷ Více viz Československo-jihoslovanská liga, r. 1921, roč. 1, č. 1-3, s. 19-20.

¹³⁸ Více viz Československo-jihoslovanská liga, r. 1921, roč. 1, č. 1-3, s. 91.

¹³⁹ Arnošt Skoupý, Československo-jihoslovanská liga a její význam v kulturních stycích s Jugoslávií 1918-1938, Kandidátská disertace, Filozofická fakulta UJEP v Brně, 1984, s. 22; Kateřina Kolářová, Kapitoly z dějin Československo-jihoslovanské ligy, diplomová práce, MU FF, Brno, 2014, s. 25

¹⁴⁰ Více viz Ctibor Nečas, Organizační síť a obchodní činnost českých bank v jihovýchodní Evropě (ve čtvrtstoletí před rokem 1928), Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada historická (C), Brno, Masarykova univerzita, r. 1999, č. 46, s. 97-112; Ctibor Nečas, Podnikání českých bank v cizině 1898-1918: rozpínavost českého bankovního kapitálu ve střední, jihovýchodní a východní Evropě v období rakousko-uherského imperialismu, Brno, MU FF, 1993.

především slovinštiny a srbochorvatštiny. Organizovaly v Československu různé jazykové kurzy, přednášky a promítání filmů z Jugoslávie.

4 Propagace – způsob a nástroj

Tato kapitola je věnována pramenům propagace cestovního ruchu Československa s Jugoslávií. Jedná se o cestovní průvodce a cestopisné stati, spolkové časopisy a dobové filmy. Cestopisy byly vydávány nahodile na základě proběhlých cest nadšených návštěvníků Jugoslávie a jejich touhy po sepsání zkušeností z cest. Cestovní průvodce byly vydávány po celé sledované období s delší odmlkou na počátku 30. let, což bylo nepochybně způsobeno hospodářskou krizí a finančním deficitem, jelikož cestovní průvodce byly nadstandardem a patřily mezi zbytné statky jedince. Dalším hypotetickým důvodem mohla být nasycenost trhu cestovních průvodců, kdy návštěvníci disponující zakoupenými průvodci z předchozích let je recyklovali pro další nadcházející cesty do stejné destinace. Podmínky se v meziválečném období neměnily, tak rychle jako v současnosti, a nabídka byla tedy poměrně stabilní.

Spolková činnost byla v meziválečném období rozsáhlá, avšak mnoho zájmových spolků bylo limitováno svou malou členskou základnou. Pro cestovní styk s Jugoslávií patřily mezi nejaktivnější spolky Československo-jihoslovanská liga a její sesterské organizace v Jugoslávii a také spolek Jadranská stráž. Československo-jihoslovanská liga disponovala vcelku ucházející členskou základnou, která na počátku 20. let měla kolem 2 600 členů a v druhé polovině 30. let došlo k nárůstu zhruba na 4 000 členů v rámci celorepublikové působnosti.¹⁴¹

Klimatické podmínky pro zlepšení zdravotního stavu pacientů a případné jejich rekonvalescence byly předmětem prezentace Jadranského pobřeží v dobových časopisech českých/československých lékařů. Lékaři ve svých příspěvcích upozorňovali na léčebné aspekty jadranského podnebí a doporučovali je, nelze však s ohledem na počet obdobných příspěvků říci, že by se jednalo o zamýšlenou účelovou propagaci destinace.¹⁴²

Periodický tisk jako případný osvětový a propagační pramen nesehrál v případě cestování do Jugoslávie zásadní roli. Články jsou spíše nahodilé a v rámci velkého počtu vydávaných čísel periodik představují zanedbatelné množství. V inzertní části tisku obvykle nalezneme jen opravdu výjimečně reklamní oznámení o cestování do Jugoslávie.

¹⁴¹ Alexandr Brummer, Slovanství a slovanská tradice v meziválečném Československu 1918-1938, disertační práce, MU FF, Brno, 2012, s. 108.

¹⁴² Věstník českých lékařů: orgán Ústředí Jednoty Československých lékařů a českých lékařských komor. Praha: Ústřední Jednota Československých lékařů, roč. 42, č. 30, 25. 7. 1930.

4.1 Cestovní průvodce a cestopisy

Před první světovou válkou začali nacionálně čeští podnikatelé investovat na Jadranském pobřeží do zakládání ubytovacích a lázeňských zařízení. Tento zakládací trend pokračoval i v meziválečném období, kdy docházelo k masivnějšímu budování nových hotelů, pensionů, letních vil a lázeňských středisek a obnovování těch z doby před válkou. Vznikala tedy potřeba rozšiřovat povědomost o těchto místech a postupně začaly vycházet cestovní průvodce v českém jazyce pro československo-jihoslovanský cestovní styk. Průvodce plnily úlohu kulturně osvětového a zábavného média a mohly zároveň sloužit k propagačním účelům. Vycházely zpravidla v komerčních nakladatelstvích a velmi často pod záštitou nějaké organizace, kterými byly hlavně cestovní kanceláře a zájmové spolky. Konkrétně mezi tyto organizace patřily ze spolků – Klub československých turistů, Jadranská stráž v Praze, Československo-jihoslovanská liga a z cestovních kanceláří – Oficiální cestovní kancelář Království Jugoslávie, Jadranská cestovní kancelář Jaroslava Fencla¹⁴³, Cestovní kancelář a směnárna Josefa Uhra¹⁴⁴ a cestovní kancelář Čedok¹⁴⁵.

V předválečných průvodcích a v průvodcích z dvacátých let 20. století se zdůrazňovala návštěva Adriatického pobřeží, nebo konkrétního letoviska. Důraz na Jadranské pobřeží v průvodcích byl zapříčiněn především aspektem masové výstavby nových českých hotelových komplexů a lázeňských středisek, kterou ovlivňovala stále se zlepšující dopravní dostupnost. Předválečné průvodce se používaly až do počátku dvacátých let a byly hojně doporučovány například ve spolkových časopisech,¹⁴⁶ a to z toho důvodu, že teprve v letech 1922 a 1923 byly pro Jadran produkovány nové aktualizované průvodce. Průběžně se objevovali noví aktualizovaní průvodci pro návštěvníky Jugoslávie, koncepce hlavního obsahu průvodců zůstala až na výjimky stejná

¹⁴³ Jaroslav Fencel byl původně bankovní úředník, který si byl vědom turistického a podnikatelského potenciálu Dubrovníku a Kupari. Založil ve spolupráci s dalšími společníky Dubrovnickou lázeňskou a hotelovou společnost s r. o., jejímž cílem bylo zřízení a vedení lázeňských a ubytovacích středisek u Dubrovníku. Vznikl tak velkolepý projekt na výstavbu českých mořských lázní Kupari., Více o Jaroslavu Fenclovi a výstavbě Kupari viz Rudolf Piša, Mořské lázně Kupari, in: Rudolf Piša, Příběhy firem: historie zaniklých českých podniků světového formátu. Praha, XYZ, 2019, s. 64-105.

¹⁴⁴ Josef Uher byl majitel cestovní kanceláře, nakladatelské firmy a knihkupectví. Zaměřoval se na vydávání československých průvodců, prodej jízdních řádů, plánů a map.; Více informací viz [Josef Uher - Slovník českých nakladatelství \(slovník-nakladatelství.cz\)](#).

¹⁴⁵ Čedok byla celým názvem Československá cestovní a dopravní kancelář založená v roce 1920 a je nejstarší cestovní kancelář v Československu, potažmo České republice., Více o Čedoku Josef Hais, Vývoj firmy ČEDOK v meziválečném období, diplomová práce, UK FF, Praha, 2008.

¹⁴⁶ Československo-jihoslovanská liga. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1921-1930., r. 1921, roč. 1, č. 1; Československo-jihoslovanská liga. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1921-1930., r. 1923, roč. 3, č. 4-5.

jako v předválečném období. Zdůraznění návštěvy Adriatického pobřeží, nebo konkrétního letoviska bylo zřejmé už z názvu průvodců - například „*Zlatá kniha slovanské Rivieri: mořské lázně Srebrno-Kupari u Dubrovníka.*“¹⁴⁷; „*Jihoslovanská Riviera: Dalmacie, přímoří Chorvatska a Černé Hory*“¹⁴⁸; „*Průvodce po jihoslovanském Horním Jadranu*“¹⁴⁹; „*Jihoslovanská Riviera: lázeňská a turistická místa na jihoslovanském Jadranu*“¹⁵⁰ a „*Dubrovnik s okolím a české mořské lázně Kupari-Srebreno: podrobné návody cestovní i lékařské, o vhodnosti pobytu i léčbě, nástin minulosti Dubrovníka a průvodce po Dubrovniku i okolí: obšírné pojednání o čes. moř. lázních Kupari-Srebreno u Dubrovníka, spolehlivé rady, kdy je tam nejkrásněji a která doba nejvhodnější k pobytu se stanoviska lékařského s tabulkami klimatickými: pokyny pro krásné, snadné a vděčné výlety do okolí srebrenského a kuparského.*“¹⁵¹

Třicátá léta s sebou přinesla komplexnější zaměření průvodců na celou Jugoslávii – například můžeme zmínit „*Jugoslavija: turistický průvodce celou Jugoslávii*“¹⁵²; „*Prvý český průvodce královstvím Jugoslávie: stručná praktická příručka pro turisty*“¹⁵³; „*Do Jugoslávie. Cestovní příručka pro návštěvníky Jugoslávie*“¹⁵⁴, „*Z cest po Jugoslávii*“¹⁵⁵. Prezentovaly vedle Jadranu vnitrozemí, ať už větší a kulturně zajímavá města, anebo léčebné prameny a termální lázně (například Rogaška Slatina, Dobrna u Celje) ovšem i tak stále převažovala značná většina propagačních materiálů s důrazem na Jadranské pobřeží, a to bez ohledu na to, zda se jednalo o severní, střední nebo jižní část Jadranu.

¹⁴⁷ Zlatá kniha slovanské Rivieri: mořské lázně Srebrno-Kupari u Dubrovníka. roč. 1, 1926. č. 1. Praha: Jar. Fencl, 1926.

¹⁴⁸ Jihoslovanská Riviera: Dalmacie, přímoří Chorvatska a Černé Hory. Praha: Josef Uher, 1925, Uhrovy cestovní průvodce.

¹⁴⁹ Jiří Král, Průvodce po jihoslovanském Horním Jadranu. V Praze: Klub čsl. turistů, 1926.

¹⁵⁰ Jihoslovanská Riviera: lázeňská a turistická místa na jihoslovanském Jadranu. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: Jadranská stráž, 1929.

¹⁵¹ Václav František Náprstek, Dubrovnik s okolím a české mořské lázně Kupari-Srebreno: podrobné návody cestovní i lékařské, o vhodnosti pobytu i léčbě, nástin minulosti Dubrovníka a průvodce po Dubrovniku i okolí: obšírné pojednání o čes. moř. lázních Kupari-Srebreno u Dubrovníka, spolehlivé rady, kdy je tam nejkrásněji a která doba nejvhodnější k pobytu se stanoviska lékařského s tabulkami klimatickými: pokyny pro krásné, snadné a vděčné výlety do okolí srebrenského a kuparského. Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert, 1923.

¹⁵² Karel Lemarie, Jugoslavija: turistický průvodce celou Jugoslávii. Praha: Čedok, 1936.

¹⁵³ Karel Lemarie, ed. et al., Prvý český průvodce královstvím Jugoslávie: stručná praktická příručka pro turisty. 2. vyd. Praha: Jar. Fencl, 1935.

¹⁵⁴ Do Jugoslávie: Cestovní příručka pro návštěvníky Jugoslávie. Praha: Jugoslávská cestovní kancelář, 1936.

¹⁵⁵ Vydal Brněnský odbor Československo-jihoslovanské ligy v roce 1933. Autorem byl Meda Koudela, který se zúčastnil organizovaného zájezdu brněnského odboru Ligy pod záštitou Oficiální cestovní kanceláře Království Jugoslávie. Popis programu doplňoval o zážitky a historky, které se účastníkům zájezdu staly. Nebyl to typický průvodce ani cestopis.; Meda Koudela, Z cest po Jugoslávii. V Brně: Československo-jihoslovanská Liga v Brně, 1933. Knihovna Československo-jihoslovanské ligy v Brně.

Věcně byl důraz kladen na základní praktické pokyny pro cestu a nejrůznější doporučení, aktualizované jízdní řády a dopravní trasy, seznam ubytovacích a lázeňských zařízení, popis jednotlivých míst a měst a další. Konkrétní koncepce průvodců tedy ukazuje několikero typů cest, které mohl československý návštěvník podniknout. Hlavní text průvodců byl vytvářen především cestovateli a lékaři působícími v letoviscích. Tito autoři se po celou dobu vydávání průvodců v meziválečném období opakují. Vydavatelé je nahlíželi jako důvěryhodné „odborníky“ a „znalce“ této turistické destinace.

Specificky k této oblasti přistupovali čeští lékaři, kteří prezentovali/propagovali hlavně léčivé účinky konkrétních míst. MUDr. Václav Náprstek, lázeňský a obecní lékař v Kuparech, propagoval oblast Dubrovniku a českých mořských lázní Kupari-Srebreno jako nejvhodnější místo pro léčebné účely, například pro zotavení dýchacích cest, zmírňování astmatu a léčbu revmatických onemocnění.¹⁵⁶ Účelem tohoto typu cesty ozdravné a rekreační byla léčba chronických a jiných onemocnění. Do poloviny 20. let se průvodce zaměřovaly především na lázeňské a klimatické oblasti, kde již bylo vybudováno značné množství ubytovacího a lázeňského zázemí a ozdravovacích zařízení. Výlety doporučovaly především v místě pobytu a jeho okolí. Ve druhé polovině 20. let se průvodce rozšiřovaly o tipy na historicky a kulturně zajímavá místa a města, která mohl turista navštívit během své cesty na jihoslovenskou riviéru. Jednalo se hlavně o města, která byla přestupními stanicemi při cestě na pobřeží či byla od přestupních míst dobře dostupná. Lze s jistotou říci, že typy cest rekreačně ozdravných a těch za kulturním a přírodním poznáním destinace se vzájemně prolínaly.

Existovaly však cesty většinou poznávací, ne však výlučně, kdy turista měl projet za určitou délku pobytu několikero míst na Jadranu a případně se měl vydat i parníkem například do Řecka, Itálie či Turecka. Lze konstatovat, že tyto cesty byly rekreačně poznávací a ozdravně mohl působit jako doplňující prvek pobyt v dobrých klimatických podmínkách Jadranského pobřeží. Celkovou organizaci těchto typů cest zajišťovaly spolky a cestovní a dopravní kanceláře. Propagovaly celkové zajištění cesty, aby se návštěvník nemusel o nic starat a případně vynakládat další finance při samostatném zařizování. Cestovní kanceláře organizovaly zájezdy, které zaručovaly absolutní

¹⁵⁶ Václav František Náprstek, Dubrovnik s okolím a české mořské lázně Kupari-Srebreno: podrobné návody cestovní i lékařské, o vhodnosti pobytu i léčbě, nástin minulosti Dubrovniku a průvodce po Dubrovniku i okolí: obšírné pojednání o čes. moř. lázních Kupari-Srebreno u Dubrovniku, spolehlivé rady, kdy je tam nejkrásněji a která doba nejvhodnější k pobytu se stanoviska lékařského s tabulkami klimatickými: pokyny pro krásné, snadné a vděčné výlety do okolí srebrenského a kuparského. Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert, 1923.

bezstarostnost československého turistu. Na základě zvyšující se nabídky těchto zájezdů lze uvažovat, že zájem o ně ze strany poptávky byl značný. Dobrá dopravní dostupnost na Jadran sice zkrátila dobu strávenou na cestě, ale i tak se jednalo o dlouhou cestu. Instituce a podnikatelé v cestovním ruchu tedy doporučovali minimální délku pobytu na Jadranu čtrnáctidenní a s touto délkou také kalkulovali v rámci pořádané svých vlastních zájezdů.

Dalším typem byla cesta takzvaně „na vlastní pěst“ prezentována spíše pro nadšence, a jejímž motivem byla primárně touha po poznání nových především neokázaných míst. Spíše než poznávání standardních propagovaných míst, sem tedy můžeme zařadit slovinský alpinismus, netradiční výlety mimo turistická letoviska a pobyt spíše v hostelech. Dnes bychom to jistě nazvali nízkonákladovou dovolenou pro poznávání tradiční kultury destinace. Propagaci netradičních míst nenajdeme ve standardních průvodcích, nýbrž v cestopisech turistických nadšenců.

V meziválečném období se tedy objevovaly i cestopisné statě. Jednalo se v podstatě o detailní popis jejich vlastního cestování po Jadranském pobřeží či Jugoslávii, který byl případně něčím ozvláštněn. „*Obrázky z letošního putování po Balkáně: Jugoslavie, Bulharsko, Turecko, Řecko*“¹⁵⁷ tuto cestopisnou stať sepsal primář Dr. F. Ehler a vyšla v roce 1930 nákladem Emila Šprongla v Pelhřimově. Jednalo se o podrobný popis programu cesty psaný vyprávěcí formou, Jugoslávii byla věnována pouze úzká část spisku. „*Dvojí cesta na Jadran a slovanský jih: cestovní zápisky z let 1928 a 1929*“¹⁵⁸ vyšla v roce 1931 vlastním nákladem profesora Josefa Simona a věnoval Turistickému klubu v Prostějově. K distribuci byla stať postoupena knihkupectví E. Kmenta v Prostějově. Autor popisoval jednotlivá místa své návštěvy, dovolil si doplnit jednotlivé pasáže historickým vývojem a ozvláštnil překlady místní poezie. „*Reportáž z Jugoslavie*“¹⁵⁹ vydalo nakladatelství Joža Jícha v Brně v roce 1933. Autorem byl Josef Vendelín Krýsa, který poutavým vyprávěním zaznamenal své zážitky z cesty do Jugoslávie. Cesta se zdála být dobrodružná, jelikož autor jel v počtu dvou osob na vlastní pěst.

¹⁵⁷ F. Ehler, *Obrázky z letošního putování po Balkáně: Jugoslavie, Bulharsko, Turecko, Řecko*. Pelhřimov: Emil Šprongl, 1930.

¹⁵⁸ Josef Simon, *Dvojí cesta na Jadran a slovanský jih: cestovní zápisky z let 1928 a 1929*. V Prostějově: nákladem vlastním, 1931.

¹⁵⁹ Josef Vendelín Krýsa, *Reportáž z Jugoslavie*. Brno: Joža Jícha, 1933.; Meda Koudela, *Z cest po Jugoslávii*. V Brně: Československo-jihoslovanská Liga v Brně, 1933. Knihovna Československo-jihoslovanské ligy v Brně.

Jakýmsi hybridem mezi průvodci a cestopisnou statí se stal text „*Z cesty na Jadran: vzpomínky průměrného člověka z r. 1925*“¹⁶⁰ vlastním nákladem Josef Cagaš-Dřevostický vydal své vzpomínky a pro budoucí návštěvníky doporučoval, čeho se vyvarovat a co naopak bylo obohacující. Sám autor na konci své vzpomínkové statě uvedl, že ji expedoval sám a vyzíval ostatní návštěvníky Jadranu, aby mu korespondenčně zasílali stručná sdělení ze svých cest. Následně upozorňoval, že tyto zprávy vydá v dalším roce dodatkem k tomuto vydání. Ono avizované doplněné vydání cestopisné statě Josefa Cagaše-Dřevostického vyšlo hned v následujícím roce.¹⁶¹

Inzertní část průvodců byla různě rozsáhlá – od 2 reklamních oznámení až po skoro 100 na jednoho průvodce. Typickými inzerenty byly jadranskí a čeští hoteliéři, lázeňská střediska, cestovní kanceláře, dopravní společnosti, restaurační a kavárenské podniky, jihoslovenské a české banky. Destinace Jadran byla oproti Anglii, Francouzské a Italské riviéře dostupnější a byla prezentována jako domáctější. Veškeré reklamy byly o dostupnosti a otevřenosti, které cílily na širší vrstvy společnosti a rodinné dovolené s dětmi. Zaměření průvodců a škála reklam o tom opravdu vypovídala, například reklama cestovních zavazadel s prodejním heslem „*Levně nakoupíte u firmy František Votrubec brašnářství a řemenářství*“.¹⁶² Jen stěží lze uvěřit, že by si dámy a pánové z těch nejmajetnějších vrstev zakoupily svá cestovní zavazadla od průměrného obchodu a zlákal by je tento prodejní slogan. Ostatně Adolf Veselý ve svém dobovém příspěvku v prvním čísle ročníku 8 Československo-jihoslovenské revue vyjádřil, že právě střední vrstvy jezdily hromadně k moři.¹⁶³

Největší zastoupení reklamních příspěvků v průvodcích měla ubytovací zařízení, lázně, restaurace a kavárny. Dobová reklama těchto podniků (československých i jugoslávských) vzbuzovala hned několik dojmů ve čtenáři propagačního materiálu. Lákal slovy například „*čistota*“, „*moderní*“, „*slunce, moře, zdraví*“, „*pěkné koupání*“, „*výhled na moře*“, „*rodinný hotel*“, „*ceny mírné*“ a „*tady budete jako doma*“. Dr. Emil

¹⁶⁰ Josef Cagaš-Dřevostický, *Z cesty na Jadran: vzpomínky průměrného člověka z r. 1925*. Praha, Nusle: Cagaš-Dřevostický, 1925.

¹⁶¹ Josef Cagaš-Dřevostický, *Z cesty na Jadran*. Druhé, doplněné vydání. V Praze: vlastním nákladem, 1926.

¹⁶² Karel Lemarie, *Jugoslavijský turistický průvodce celou Jugoslavií*. Praha: Čedok, 1936. s. 399.

¹⁶³ Československo-jihoslovenská liga. Praha: Československo-jihoslovenská liga, 1921-1930., r. 1928, roč. 8, č. 1.

Geistlich¹⁶⁴ zakladatel českých mořských lázní v Bašce a autor cestovního průvodce¹⁶⁵ ještě před první světovou válkou používal hned několik poutavých reklamních sloganů například „*Z pokoje rovnou do moře!*“, což se uchytilo i v období mezi válkami. Mezi podniky s touto propagační rétorikou patřily hlavně hotely-pensiony, rodinné pensiony a menší lázeňská střediska. Vyvolávaly svými reklamami dojem, že jsou přístupné a otevřené širokému okruhu návštěvníků. Turista měl dozajista pocit, že bude vřele vítán, bude o něj dobře postaráno a bude se cítit jako ve své domovině.

Samozřejmě se objevovaly i reklamy typu „*luxusní hotel*“, „*vedoucí hotely přímo na moři*“, „*denně sport, dancing, tennis*“. Jednalo se o reklamy luxusních hotelů a středisek, které cílily na majetnějšího návštěvníka a tento dojem opravdu vyvolávaly.

Dalším specifickým průvodcům na Jadranské pobřeží byla reklama podniků, především však ubytovacích a restauračních zařízení a lázeňských středisek, která chtěla přilákat československého návštěvníka na to, co je mu věrně známé a je především „ČESKÉ“. Už před válkou lákaly především slogany typu „*Česká kuchyně a české pivo.*“, anebo „*Guláš, svíčková a plzeňské pivo.*“¹⁶⁶ a v meziválečném období tomu nebylo jinak a v této tradici se pokračovalo. České i jugoslávské podniky propagovaly „*českou kuchyni*“, „*českou obsluhu*“, „*český hotel či pension*“, „*česká kavárna*“, „*česká restaurace*“, „*české pivo*“, anebo uváděly jako symbol záruky kvality konkrétní jméno českého majitele. Formulace s přídavným jménem „české“ byly opravdu hojně využívány, například i místní lékárny zajistili pro československého turistu „*české léky*“. Turista se tedy nemusel bát, že jel do ciziny, protože byl fakticky stále doma. Právě výše uvedené podniky se v jednotlivých průvodcích v průběhu času neustále opakovaly.

Dalšími podniky, které měly dost inzertních oznámení byly dopravní a cestovní kanceláře. Dopravní společnosti upozorňovaly na své elegantní vlaky, rychlou lodní dopravu, pravidelné paroplavební jízdy, zájezdy luxusních parníků a místní dopravní

¹⁶⁴ Emil Geistlich byl ředitelem pražské tiskárny Politika a jeden z nejméně aktivních propagátorů Jadrana. Právě Geistlich se zasadil o zpopularizování městečka Baška na ostrově Krku a díky němu se stalo populárním mezi Čechy již před první světovou válkou., Pavlína Formánková, Jak Emil Geistlich naučil Čechy jezdit na Jadran. Zakladatel „českých mořských lázní“ v Chorvatské Bašce, Dějiny a současnost: historicko-vlastivědná revue Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí a ministerstva školství a kultury, Praha, Orbis, roč. 7/2007, s. 24-27.

¹⁶⁵ Emil Geistlich, Baška, česko-chorvatské mořské a klimatické lázně na ostrově Krku v Istrii. V Praze: nákladem Emila Geistlicha, 1912.

¹⁶⁶ Pavlína Formánková, Jak Emil Geistlich naučil Čechy jezdit na Jadran. Zakladatel „českých mořských lázní“ v Chorvatské Bašce, Dějiny a současnost: historicko-vlastivědná revue Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí a ministerstva školství a kultury, Praha, Orbis, roč. 7/2007, s. 26.

spojení doplněné často o jízdní řády. Cestovní kanceláře československé i jihoslovenské vzdvihovaly především svou činnost v oblasti cestovního ruchu a kladly důraz na výčty svých poboček. Dále upozorňovaly na komplexní zařízení služeb spojených s vycestováním z domovského státu, tedy zajištění víz, valut a různých peněžních poukazů, ubytovacích voucherů a stravovacích poukazek, zajišťování jídenek a různých speciálních jízd pro skupiny. Propojenost československých a jihoslovenských cestovních kanceláří byla znatelná, jelikož upozorňovaly na své vzájemné zastoupení v Československu i Jugoslávii.

Hojný počet reklam měli majitelé jugoslávských vináren a lahůdkových obchůdků upozorňovaly na své pobočky v Jugoslávii i v Československu například krásným a výstižným sloganem „*Na shledanou v útulné vinárně „Jadran“ Plzeň, Andělská 9 při krásných vzpomínkách a dobrém víně.*“¹⁶⁷ Samozřejmě to nebyl jen projev vzájemnosti, ale také čistý podnikatelský záměr k nalákání klientely na základě jejich předchozích zážitků z Jadranu.

Banky se prezentovaly samostatně jako kvalitní ústavy, které poskytovaly směnárenské, úvěrové a různé peněžní transakce v tuzemsku, v zahraničí a konkrétně pro cestování. U některých jihoslovenských bank se objevovaly formulace reklam, které jasně poukazovaly na provázanost s československými bankovními ústavami, pokud jimi rovnou nebyly založeny - „*Přímé spojení s československými peněžními ústavami: jejich exaktní výčet*“ a „*Jest ve spojení se všemi českými peněžními ústavami*“.¹⁶⁸ Československé bankovní ústavy pro změnu upozorňovaly na své filiálky v Jugoslávii. Napojení na československé ústavy a filiálky československých bank v Jugoslávii značily pro širší veřejnost určitou značku důvěryhodnosti a záruky a projevoval se tak i prvek československo-jihoslovenské vzájemnosti – „*Turisté z bratrského Československa, kteří navštívíte Jugoslavii, provedete nejvýhodněji svoje úhrady, obstaráte nejlaciněji své*

¹⁶⁷ Karel Lemarie, *Jugoslavija: turistický průvodce celou Jugoslavií*. Praha: Čedok, 1936.

¹⁶⁸ Do Jugoslaviie: *Cestovní příručka pro návštěvníky Jugoslaviie*. Praha: Jugoslávská cestovní kancelář, 1936.; Václav František Náprstek, *Dubrovnik s okolím a české mořské lázně Kupari-Srebreno: podrobné návody cestovní i lékařské, o vhodnosti pobytu i léčbě, nástin minulosti Dubrovníka a průvodce po Dubrovniku i okolí: obšírné pojednání o čes. moř. lázních Kupari-Srebreno u Dubrovníka, spolehlivé rady, kdy je tam nejkrásněji a která doba nejvhodnější k pobytu se stanoviska lékařského s tabulkami klimatickými: pokyny pro krásné, snadné a vděčné výlety do okolí srebrenského a kuparského*. Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert, 1923.

*akreditivy a čky (Travellers) a koupíte devisy a valuty za nejvýhodnějších kursů u Jugoslavenké banky akc. spol. (založené Živnostenskou bankou v Praze)“.*¹⁶⁹

Reklamy, které se nevztahovaly konkrétně k cestovnímu ruchu, jej alespoň tematicky doprovázely. Bylo propagováno sportovní náčiní, cestovatelské pomůcky, cukrovinky a lahůdky na cestu, oblečení, plavky, oděvy, punčochové zboží, látky, boty, termosky a samo sebou cestovní zavazadla a brašny. Podniky u jednotlivých komodit a služeb byly proměnlivé, ale průřezově, co do celkového počtu reklam ve všech analyzovaných průvodcích jich bylo nejvíce.

Cestovní průvodce byly nezanedbatelným propagačním materiálem, který nacházel své odběratele. Skutečnost, že docházelo k vydávání nových aktualizovaných průvodců a znovuvydávání aktualizovaných předešlých průvodců, vyjadřovala jejich reálný odbyt. Pokud by průvodci nenacházely své odběratele, tak by jejich vydavatelé neměli motivaci, dál v této činnosti pokračovat. Cestopisy vycházely nahodile a k znovuvydávání u nich v podstatě nedocházelo. Populárnost cestopisů z cest po Jugoslávii zřejmě nebyla tak velká už s ohledem na skutečnost, že se jednalo o destinaci, která byla všeobecně známá a veřejnosti přístupná. Dobový čtenář cestopisů spíše prahнул po jemu neznámém, nedosažitelném a exotickém prostředí a dá se tedy předpokládat, že větší odbyt měly cestopisy všeobecně známých cestovatelů z jejich cest po Jižní Americe, Africe a obdobných místech.

4.2 Spolkové časopisy

Československo-jihoslovanská liga a Jadranská stráž byly zájmové spolky, které zajímala především podpora kulturních a společenských styků mezi Československem a Jugoslávií. Na oficiální státní úrovni nebyla těmto stykům věnována dostatečně intenzivní pozornost, a tak se o jejich rozvoj staraly především různé organizace mimo tuto úroveň. Předmětem činnosti Československo-jihoslovanské ligy¹⁷⁰ byla především podpora vzájemných styků a vztahů Československa s Jugoslávií a podpora jejich vzájemnosti založené na prvku slovanství. Liga pořádala všemožné kulturní akce, jazykové kurzy, přednášky a dále podporovala vzájemnou výměnu studentů a cestování. Snažila se také o

¹⁶⁹ Do Jugoslaviie: Cestovní příručka pro návštěvníky Jugoslaviie. Praha: Jugoslávská cestovní kancelář, 1936.

¹⁷⁰ Československo-jihoslovanská liga se snažila o posilování a podporu vzájemný československo-jugoslávských styků. Chtěla toho dosáhnout hlavně osvětovou činností, tzn. Například pořádáním jazykových kurzů, přednášek, organizací vzájemné výměny studentů, kulturními akcemi a rozvojem cestovního ruchu do Jugoslaviie.

prosazení programu vzájemných kulturních styků a společenských styků do činnosti různých státních orgánů. Liga byla založena v roce 1921 a po celé období dvacátých let nebyla organizačně jednotná. V tomto období se soustředila na organizační vymezení práce spolku a samotný počátek fungování v její předdefinované činnosti. Své ústředí měla v Praze a jednotlivé dílčí odbory byly v dalších městech například v Brně, Plzni a Bratislavě.¹⁷¹ Ve třicátých letech se pak jako již ustálenější organizace snažila o naplnění všech stanovených úkolů a zároveň o co největší rozšíření své působnosti na širší veřejnost. Obdobná organizace vznikla i na území Jugoslávie, kde vznikaly Jihoslovansko-československé ligy, které se v polovině dvacátých let spojily do Svazu jihoslovansko-československých lig. Tento svaz spolupracoval s československou ligou a v rámci této spolupráce se pořádaly hromadné kongresy lig.

Československo-jihoslovanská liga spolupracovala s dalšími organizacemi působícími na poli podpory vzájemných styků a jinak tomu nebylo ani v případě turistického spolku Jadranská stráž. Stráž vznikla v roce 1925 v Praze jako český odbor (pobočka) jugoslávské Jadranské stráže. Jugoslávská Jadranská stráž se zabírala konkrétní oblastí cestování a cestovního ruchu, snažila se o podporu a posílení slovanských zájmů a propagaci Jugoslávie jako cílové dovolenkové destinace. Český odbor v Praze se především zajímal o prohloubení a udržování zájmů československých turistů o opětovné návštěvy na Jadranském pobřeží. Obdobně jako Liga pořádala různé přednáškové akce často s promítáním diapozitivů z jihoslovanské riviéry, dále debaty s význačnými osobnostmi o jejich návštěvě Jadranu a také promítala filmy. Důležitou činností obou těchto spolků bylo vydávání jejich vlastních časopisů.

Československo-jihoslovanská liga vydávala stejnojmenný časopis od svého vzniku do roku 1930.¹⁷² Jednalo se o měsíčník vycházející po celý rok, avšak občas byl vydán jako dvojčíslo někdy dokonce i jako trojčíslo. Pravidelné vydávání 12 čísel ročně vydrželo až do roku 1927, kdy se začaly objevovat nepravidelnosti. V letech 1927 až 1930 čísla vycházela se zpožděním a spíše jako dvojčísla a trojčísla, případně některá čísla nevyšla vůbec. Odbyt časopis nacházel především u členů Ligy, pro které byl zdarma. Z dostupných materiálů lze konstatovat, že byl zároveň dostupný též širší veřejnosti za

¹⁷¹ Průběžně se v meziválečném období rozrůstala o další dílčí odbory. V roce 1936 byly odbory v Praze, Brně, Plzni, Bratislavě, Mladé Boleslavi, Hradci Králové, Českých Budějovicích, Olomouci, Benešově, Táboře, Moravské Ostravě, Pardubicích, Turnově, Příbrami, Přerově, Kolíně, Skupině v Chrástu, Užhorodě, Košicích, Jaroměři a Uherském Hradišti.; Československo-Jugoslávská revue. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1930-1939., r. 1936, roč. 6, č. 1-2, s. 27-31.

¹⁷² Československo-jihoslovanská liga. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1921-1930.

úplatu. Liga ani po roce 1930 nezanevřela na vydávání vlastního časopisu, avšak došlo k určitým organizačním změnám. V roce 1929 se na mezinárodním kongresu jihoslovansko-československých lig dohodlo, že se bude vydávat jeden společný časopis.

Na podzim roku 1930 začala vycházet nová forma časopisu pod názvem „Československo-jugoslavenická revue“¹⁷³ a posléze v roce 1931 byl tento název změněn na „Československo-jihoslovanskou revue“ pro Československo a „Čehoslovačko-jugoslavenická revija“¹⁷⁴ pro Jugoslávii. Časopis byl měsíčník a vycházel každý měsíc, kromě července a srpna a občas se objevil formou dvojčísla. Zpočátku spolupráce napříč Ligami se udržovala oboustrannost příspěvků, aby bylo vyváжено jugoslávské i československé zastoupení. Později však patrně i z důvodů finančních byla tato spolupráce přerušena a jugoslávské zastoupení Lig si začalo vydávat svůj samostatný měsíčník „Slovo“.¹⁷⁵ Od roku 1936 se fakticky stal časopis opět pouze jednostranně československým.

Struktura časopisu „Československo-jihoslovanská liga“ nebyla nijak ustálená, ač zde byla určitá snaha o uchopení jednotlivých článků do tematických rubrik. V průběhu dvacátých let neměl časopis ustavenou redakci, byla tu nějaká snaha, avšak se plně nerealizovala. Časopis měl své pravidelné přispěvatele, mezi které patřili lékaři-cestovatelé a různé osobnosti z veřejného života.¹⁷⁶ Všechny příspěvky měly obdobnou charakteristiku, jednalo se o články informativní, populárně naučné až odborné. Liga zahrnovala do časopisu i texty z došlých dopisů. Vyzývala všechny, kdo podnikli cestu do Jugoslávie, aby napsali zprávu o aktuálním dění a popsali zkušenosti z cest. Liga upozorňovala na svou spolkovou činnost formou spolkových zpráv a zpráv z činnosti. Tyto zprávy měly hlavně informativní charakter pro sesterské organizace, dílčí odbory Ligy a její členskou základnu. Další tematické okruhy se zabývaly národohospodářskou, politickou a vojenskou tematikou ve formě článků a zpráv. Nedílnou součástí byl oddíl mapující sokolstvo, který podával i informace o sportu. Součástí byly ukázky z aktuální jugoslávské literatury, které byly dosti orientované na tematiku Adrie, moře a lázní.

¹⁷³ Československo-Jugoslavenická revue. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1930-1939.

¹⁷⁴ Československo-Jugoslavenická revue. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1930-1939.

¹⁷⁵ Kateřina Kolářová, Časopisy Československo-jihoslovanské ligy: sonda do pramenů k dějinám meziválečných československo-jugoslávských styků, Porta Balkanica, Brno: Občanské sdružení Porta Balkanica, 2015, roč. 7. č. 1, s. 10.

¹⁷⁶ Například Ivan Hribar, Antonín Beringer, Jiří Král, Hubert Ripka, Jan Šeba, Milada Paulová a Odon Pára.

Liga chtěla podporovat a posilovat československo-jihoslovanskou vzájemnost prostřednictvím motivace Čechoslováků k výjezdům na Jadran. Oblast turistiky se prolínala celým časopisem, avšak nebyla přítomna v každém čísle. Příspěvky a články z této oblasti můžeme rozdělit do několika rovin podle jejich charakteru. V první řadě se jednalo o příspěvky se zkušenostmi a vzpomínkami z cest. Řada příspěvovatelů často srovnávala cestování na Jaderské pobřeží v období 20. letech s obdobím před 1. světovou válkou. Mnoho z nich se neubrnilo poznámce o jednoduchosti cestování před 1. světovou válkou, především z důvodu meziválečných cestovních formalit spojených s přechodem přes hranice. Další příspěvky chtěly předat informace o formalitách a podmínkách cesty a různá doporučení na převážně objektivní úrovni bez propagace konkrétních ubytovacích a restauračních zařízení a cestovních a dopravních kanceláří. Samostatný oddíl časopisu o turistice se objevil v třetím ročníku v roce 1923 a přinesl přehledný soupis nejdůležitějších průvodců, příruček a brožur na cestu, přehled minimálních a maximálních cen ubytovacích zařízení, všeobecné aktuální informace na cestu, aktuální jízdní řády a přehled tratí a směrů v Jugoslávii.

Nedílnou součástí byl výčet lázeňských a klimatických míst a základní příruční slovník pro turistickou konverzaci v srbochorvatštině. Postupné navazování styků Ligy s dalšími spolky a různými podnikateli se poprvé promítlo prakticky do časopisu v roce 1923, a to především ve formě konkrétních doporučení a poskytovaných výhod členům Ligy prozatím v malé míře. V roce 1925 došlo k rozpadu Turistického spolku Adria a její poměrná část vytvořila novou turistickou sekci při ústředí Československo-jihoslovanské ligy v Praze s názvem „Jadran“. Členové původního spolku Adria byli poptáni do členské základy Československo-jihoslovanské ligy, aby spolupracovali na této turistické sekci. Oddíl „Turistika“ se tímto okamžikem stal ještě významnějším a sekce přinesla mnoho nových výhod pro členy. Doporučovala konkrétní hotely a penziony, provozování lázeňských vlaků Slovanské cestovní kanceláře Otakara Doležala, konkrétní lázně, dopravní společnosti a jiné cestovní kanceláře. Výhody členům na cestu nabízela Liga sama ve formě opatření víz za úhradu manipulačních výloh, anebo sjednávala slevy u ostatních podniků. Slevy byly nabízeny po předložení členské legitimace na ubytování na Jadranu, na vstup do lázní, na jízdné a na koupi knih a průvodců.

Struktura časopisu „Československo-jihoslovanská revue“¹⁷⁷ byla již formálně rozřazena do jednotlivých rubrik, avšak obsahově byla obdobná jako předcházející „Československo-jihoslovanská liga“. Oblast turistiky byla zpracovávána obdobně, někde chyběla úplně, jinde byly pouze kusé články a některá čísla se věnovala výlučně turistice na Jadran. V roce 1936 došlo k fúzi časopisů „Československo-jihoslovanské revui“ se „Slovanským Jadranem“ Jadranské stráže v Praze a Jadran vycházel jako součást Revui, což turistické rubrice Revui jen prospělo. „Slovanský Jadran“ výrazně doplňoval čísla Revui o turistickou oblast a v případě, kdy Revua neměla ani jeden článek k cestovnímu ruchu, Jadran tuto mezeru vyplnil.

Oba časopisy měly na svém začátku či konci inzertní část, jejíž obsah reklamních oznámení se v průběhu jednotlivých čísel měnil. Občas se však stávalo, že inzertní část úplně chyběla. V případě časopisu z dvacátých let byla inzerenty různá nakladatelství, knihkupectví, cestovní kanceláře Čedok a Oficiální cestovní kancelář Království Jugoslávie¹⁷⁸, dopravní společnosti, banky, ubytovací zařízení v Jugoslávii a jiné zájmové spolky jako například Jadranská stráž, nebo Klub Československých turistů. Komplexně se tedy jednalo především o organizace, které svým zaměřením a činností korespondovaly s oblastí cestovního ruchu. V Revui je inzertní část maličko odlišná, najdeme zde reklamy od cestovních kanceláří, přes nakladatelství až po továrny na provazy a lana a podnikatele ve stavebnictví. Rozmanitost reklam jen podtrhovala rozsáhlost zaměření spolku, jeho členské základy a potvrzuje fakt, že se jednalo o placenou inzerci.¹⁷⁹ Je však pravděpodobné, že právě členové spolku chtěli inzerovat. Vzhledem k zachování československo-jihoslovanské oboustrannosti v revui byla propagace rozšířena o československé státní lázně na Slovensku a ubytovací zařízení v Československu. Nicméně reklam tohoto typu bylo chatrně málo a v celkovém počtu reklam se ztrácely. Ve srovnání s počtem inzertních oznámení v průvodcích byla inzerce v časopisech zanedbatelná. Inzerenti si byli vědomi, že časopis spolků cílí především na své vlastní členy a nenacházela se tam pro ně dostatečná klientela, na kterou by se zaměřovali.

¹⁷⁷ Kateřina Kolářová, Časopisy Československo-jihoslovanské ligy: sonda do pramenů k dějinám meziválečných československo-jugoslávských styků, Porta Balkanica, Brno: Občanské sdružení Porta Balkanica, 2015, roč. 7. č. 1, s. 7.

¹⁷⁸ Oficiální cestovní kanceláře Království Jugoslávie založila v roce 1928 Československo-jihoslovanská liga ve spolupráci s Jadranskou stráží v Praze., viz Lenka Bergmanová, Počátky českého turistického zájmu o jihoslovanské země, zejména o pobřeží Jaderského moře, diplomová práce, MU FF, Brno, 2010., s. 40.

¹⁷⁹ Československo-jihoslovanská liga. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1921-1930., r. 1926, roč. 6, č. 11-12, s. 89.

Členové spolku ohledem na ostatní rubriky časopisu měli totiž alespoň základní přehled o jugoslávských destinacích.

Činnost spolku byla rozmanitá a rozsáhlá, nicméně z obsahu obou časopisů, které zaštiťoval a spravoval, vyčnívá spolková práce v oblasti turistiky. Liga rozvíjela spolupráci v cestovním ruchu opravdu výrazně a síť navázaných kontaktů byla obdivuhodná. Propagace cestování Československo-jihoslovanské ligy neměla být založena obchodně-reklamní formou, ať již pro některá místa či podniky, nýbrž zcela objektivně. Československo-jihoslovanské revue v jednom ze svých prvních ročníků časopisu uvedla: „*Obracejme pozornost ke všem turisticky vděčným krajům Jugoslávie, nejen k moři. Zdůrazňujeme snadnou možnost seznati nejrůznější krásy a zajímavosti v Jugoslavii při cestě k Jadranu. Usilujme o propagaci skutečné t u r i s t i k y. Doporučujeme živější styk s lidem. Zájem musíme získávati všestranně. Naše turistická propagace musí jíti v í c e do hloubky, musí s uspokojením publika a podnícením jeho zájmu o cestování do Jugoslavie přinášeti také dobrý svůj díl k lepšímu poznání Jugoslavie a jejího lidu.*“¹⁸⁰ Důležitou formou byly tedy přednášky, promítání filmů a obsah časopisu a tématické výstavy. Liga a její společenské a kulturní akce byly propagovány plakáty a prospekty v kinech, vývěskách a knižních výkladech, tím chtěla docílit především rozšíření povědomosti o Lize pro širokou veřejnost. Všechny tyto formy měly jeden společný znak, protože kladly důraz na československo-jihoslovanskou vzájemnost a slovanské bratrství, typickým je například slogan „*Letos na dovolenou do bratrské Jugoslávie*“¹⁸¹.

Celá propagace spolku se měla uskutečňovat programově a za součinnosti všech odborů Ligy. Z ročníku 2, čísla 9-10 Československo-jihoslovanské revue je zřejmé, že si zástupci Ligy začali uvědomovat, jak nutné je obrátit pozornost na potřeby turisty a z často odborných přednášek se přesunou spíše k populárně naučným.¹⁸² V roce 1935 v Revue to dokonce dovedla Liga se svými doporučeními až tak daleko, že doporučovala jadranským hoteliérům a majitelům lázeňských zařízení, že by se měli více věnovat živému, pozornému styku s československými hosty. V praxi to mělo vypadat následovně: „*Není žádným obchodním tajemstvím, že živý, pozorný styk lázeňských*

¹⁸⁰ Československo-Jugoslávská revue. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1930-1939., r. 1931-1932, roč. 2, č. 8.

¹⁸¹ Československo-Jugoslávská revue. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1930-1939., r. 1935, roč. 5, č. 2.

¹⁸² Československo-Jugoslávská revue. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1930-1939., r. 1931-1932, roč. 2, č. 8.

institucí a hoteliérů na Jadranu s československými hosty od podzimu do jara jest nejprospěšnější propagací, Takové zdejší zimní schůzky a večery hostů z jednotlivých míst, k nimž přijedou i hostitelé, nejenže osvěží vzpomínky, nýbrž rozšíří i okruh zájemců a příštích hostů, zejména nezůstanou-li při pouhé zábavě. „A kolik srdečnosti bývá v těchto setkáních – srdečnosti, která často vyváží mnohonásobně víc, než nejnákladnější reklama.“¹⁸³ Mimo sezónu měli podnikatelé lázeňských míst a hotelů ve vlastním zájmu pořádat osobní setkání s československými hosty a přímo v jejich domovině. Vydávání časopisu mělo prezentovat a umocnit celkovou práci spolku a plnění stanovených úkolů. Destinace Jadran představovala krásu přírody, moře a zaručovala odpočinek pro své hosty. Československo-jugoslávská liga prezentovala Adrii (Jugoslávii), jako domovinu jugoslávských bratrů, kam měl Čechoslovák jezdit pro ještě větší utužení vzájemných vztahů. Pokud československých host vyjel na Adrii, tak tím podpořil hospodářský život destinace jihoslovanských bratrů.

Jadranská stráž v Praze vydávala svůj vlastní časopis „Slovanský Jadran“¹⁸⁴ vycházející pravidelně šestkrát ročně v letech 1932 až 1935. Občas byl vydáván jako forma dvojčísla s největší pravděpodobností z důvodů finančních, jelikož vydávání časopisu bylo nákladné a dvojčíslu a částečné sloučení příspěvků pomohlo k ušetření.¹⁸⁵ Členové spolku dostávali časopis zdarma a pro ostatní zájemce byl k dispozici za úplatu. „Slovanský Jadran“ byl turistickým, kulturním a hospodářským věstníkem,¹⁸⁶ do kterého přispívali českoslovenští i jugoslávští autoři. Místně se věstník orientoval na Jadranském pobřeží. Později se „Jadran“ přeorientoval na problematiku celé Jugoslávie, nicméně i tak samotný Jadran v příspěvcích stále převažoval. Články barvitě popisovaly jednotlivá turistická místa a památky, poukazovaly na vzájemný zahraniční obchod, podnikání Čechoslováků na Jadranu a jejich spolupráci s místními podnikateli. Časopis upozorňoval na různé společenské akce, novinky v dopravě, otevírání nových hotelů, zajímavosti z veřejného života a také z umělecké, vědecké a osvětové činnosti. Ukazoval Jugoslávii jako zemi, která je nám velice blízká už od dob společného soužití v rámci Rakouska-Uherska. Tento prvek slovanské vzájemnosti je všudypřítomný v celém věstníku a

¹⁸³ Československo-Jugoslávská revue. Praha: Československo-jugoslávská liga, 1930-1939., r. 1935, roč. 5, č. 3, s. 105.

¹⁸⁴ Slovanský Jadran: turistický, kulturní a hospodářský věstník Jadranské stráže. Praha: Jadranská stráž, 1932-1935.

¹⁸⁵ Slovanský Jadran: turistický, kulturní a hospodářský věstník Jadranské stráže. Praha: Jadranská stráž, 1932-1935., r. 1935, roč. 4, č. 1-2.

¹⁸⁶ Slovanský Jadran: turistický, kulturní a hospodářský věstník Jadranské stráže. Praha: Jadranská stráž, 1932-1935.

v jednotlivých ročnících se hojně opakuje. Prvek vzájemnosti byl hlavním tématem, na jehož základě Stráž propagovala cestování na Jadran/do Jugoslávie.

Spolek zdůrazňoval především své vlastní akce – pořádání kolektivních zájezdů pro své členy, promítání filmů, přednášek a dalších společenských akcí. Lepší orientaci a zvýšení zájem cestujících slibovala ukázka a prodej nových knih psaných po návratu z cest z Jugoslávie. Nebyla opomenuta ani prezentace průvodců, rádců, brožur a jiných prospektů, ať už z produkce československé či jugoslávské. Stráž však prezentovala i další organizace zabývající se vzájemnými československo-jihoslovanskými styky, nejčastěji zmiňována byla Československo-jihoslovanská liga a Svaz jihoslovansko-československých lig. Inzertní část přinášela reklamu podnikatelů z oblasti cestovního ruchu, jednalo se o propagaci Jadranské stráže - zájezdy do Jugoslávie a akce v Praze, Oficiální cestovní kanceláře království Jugoslávie – zájezdy do Jugoslávie a činnost kanceláře v Praze, Čedoku – činnost kanceláře v Praze, Cestovní kanceláře Jaroslava Fencla – zájezdy a knihkupectví. Dalšími podniky byly dopravní společnosti a místní hotely na Jadranu. Po celou dobu vydávání „Slovanského Jadranu“ se tyto reklamy opakovaly.

Jadranská stráž se snažila prostřednictvím svého časopisu vytvořit jakýsi obraz Adrie, potažmo Jugoslávie, jako ideální turistické destinace pro československého turistu. Snažila se o zajištění komplexních služeb pro vyjíždějícího turistu, aby se klient cítil komfortně při plánování své dovolené a neměl obavy z nadcházející cesty.

Propagace cestovního ruchu sice byla shledána jako stěžejní, ale primárně pro oblast příjezdového a posléze domácího cestovního ruchu.¹⁸⁷ Cestovní ruch byl hospodářskou oblastí, která přinášela nemalé finanční prostředky do Československa, ovšem jedná-li se o příjezdový či domácí cestovní ruch. Výjezdový cestovní ruch odváděl potenciálního účastníka domácího ruchu pryč. Celková organizační roztržitost propagace však byla v důsledku problematická bez ohledu na konkrétní druh.¹⁸⁸ Oba reflektované spolky se zabývaly reálnou podporou a posilováním oblasti cestovního ruchu s akcentem na ruch výjezdový právě z výše uvedených důvodů. Jednalo se tedy o

¹⁸⁷ Jan Štemberk, Fenomén cestovního ruchu: možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu, Nová tiskárna Pelhřimov ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou v Praze, 2009, s. 64.

¹⁸⁸ Jan Štemberk, Fenomén cestovního ruchu: možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu, Nová tiskárna Pelhřimov ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou v Praze, 2009, s. 65.; Československo-Jugoslávská revue. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1930-1939., r. 1931-1932, roč. 2, č. 8.

určitou formu nestátního oficiálního institucionálního zázemí pro výjezdový cestovní ruch do Jugoslávie s významným zaměřením na Jadran. Oba spolky měly v časopisech otištěné důležité části výročních/jednatelských zpráv, z nichž je patrný schodek závěrečného účtu spolků.¹⁸⁹ Vydávání a prodej různých podpůrných a propagačních materiálů nesloužil pouze k rozšíření povědomosti o spolcích a propagaci jejich akcí, ale dohromady s placenou inzercí tvořil jednu z důležitých rozpočtových položek na straně příjmů spolků. Příjmy spolků zahrnovaly dary, členské příspěvky, tržba z prodeje propagačních materiálů, výtěžky ze společenských akcí a u Ligy ještě hmotná podpora ze strany ministerstev¹⁹⁰, dohromady však tvořily finanční základnu pro životaschopnost a práci spolků. Výdaje však vždy převyšovaly příjmy, a to i přesto, že se Liga snažila žádat o jednorázovou finanční podporu zainteresované státní orgány podle konkrétních záležitostí, převážně se jednalo o podporu pro zajišťování organizace různých akcí a zájezdů do v/do zahraničí pod taktovkou Ligy.

Pro úplnost zhodnocení problematiky propagačních mechanismů spolků je nutné se pozastavit nad rozsáhlostí sítě odběratelů propagačních materiálů. Časopisy spolků byly určeny primárně pro jejich členy, kteří na základě uhrazených členských příspěvků dostávali časopis zdarma.¹⁹¹ Oba spolky se však snažily rozšířit odběr časopisu i mezi širší veřejnost a k tomu jim sloužila propagace samotného spolku, lákání nových členů a nabádání stávajících členů k rozšiřování povědomosti o spolku. Prakticky však napomáhaly rozšiřování klientely do řad široké veřejnosti spíše společenské a kulturní akce, jež oba spolky organizovaly a jež byly širěji propagovány. Za účelem přilákání širší klientely pro cestování na Jadran byla bezpochyby založena za spolupráce obou spolků Oficiální cestovní kancelář Království Jugoslávie¹⁹². Časopisy dokládají vzájemnou rozsáhlou propagaci spolků a cestovní kanceláře. Tato kancelář oproti Lize a Jadranské stráži propagovala zájezdy na Jadran pro širokou veřejnost, což převyšovalo rámec spolkové koncepce cestovního ruchu. Zvyšování počtu členů spolků, rozšiřování jejich činnosti (například i zřízení knihovny) je důkazem, že se propagační činnost spolkům

¹⁸⁹ Slovanský Jadran: turistický, kulturní a hospodářský věstník Jadranské stráže. Praha: Jadranská stráž, 1932-1935., r. 1935, roč. 4, č. 1-2.

¹⁹⁰ Především se to týkalo ministerstva zahraničí, ministerstva školství, ministerstva obchodu a ministerstva obrany., Československo-Jugoslávská revue. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1930-1939., r. 1931-1932, roč. 2, č. 11-12.

¹⁹¹ Československo-jihoslovanská liga. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1921-1930.

¹⁹² Oficiální cestovní kanceláře Království Jugoslávie založila v roce 1928 Československo-jihoslovanská liga ve spolupráci s Jadranskou stráží v Praze., viz Lenka Bergmanová, Počátky českého turistického zájmu o jihoslovanské země, zejména o pobřeží Jaderského moře, diplomová práce, MU FF, Brno, 2010., s. 40

dařila a dále ji prohlubovaly. Oficiální cestovní kancelář Království Jugoslávie postupem času rozšiřovala svou nabídku zájezdů a ve spolupráci s Jadranskou stráží v Praze a Ligou organizovala a administrativně zaštiťovala i jejich zájezdy. Rozšiřování nabídky cestovní kanceláře je dokladem zvyšující se poptávky československých turistů po Jadranu a vypovídá o vlivu propagace na širší kruhy veřejnosti.

4.3 Film

Exteriéry Jugoslávie, a povětšinou Jadranského pobřeží byly přítomny i v několikaletých meziválečných filmech. Z rešerše provedené v Národním filmovém archivu vyplývá, že se převážně jednalo o filmy hrané a dlouhometrážní, které byly natočeny ve 30. letech. Tyto filmy nejsou svým záměrem propagační, avšak mohly v divákovi podprahově zanechat dojmy a atmosféru místa, které následně mohly být motivem k cestě na Jadranské pobřeží. Lze předpokládat, že také byly takto kalkulovány.

Nejvíce obrazů exteriérů z Jugoslávie nalezneme v koprodukčním dramatu česko-jugoslávském „...a život jde dál...“¹⁹³ z roku 1935, které pojednává o příběhu jugoslávské přímořské osady v době 1. světové války. Jsou zde záběry Splitu, Solinu, Šibeniku, ostrova Vis, Komize, Trogiru a Brusniku. Film místy působí temně a depresivně, což mohlo divákovi zastínit dojmy z exteriérů. Skrytou reklamu tu nenalezneme.

Exteriéry Kupari, Dubrovniku byly zřejmě nejvyhledávanějšími, jelikož je můžeme vidět hned v několika z filmů – *Právo na hřích*, *Irčin román*, *Ze všech jediná*, *Žena pod křížem*, *Divoch a Druhé mládí (Klekání)*. Film natočený v roce 1932 s názvem „*Právo na hřích*“¹⁹⁴ je zfilmovaná verze divadelní komedie Viléma Wenera. Komedie o lásce a nevěře, kdy se hlavní aktérka vrací z přímořských lázní na Jadranu domů za svým manželem lékařem. Hned na začátku filmu můžeme vidět četné záběry jadranského moře, uklidňujících vln a malebného města, kaváren a zábavních akcí, dále ve filmu se však místa z Jadranu neobjevují. Ve filmu je zjevná i skrytá reklama zaměřující se na léčebný charakter přímořských lázní. Hlavní aktérka z jadranských lázní píše pohled mamince domů, že se již cítí zdráva. Film byl uveden v pražských kinech Fénix a Metro, v každém z nich po dobu 3 týdnů.

¹⁹³ Více informací o filmu viz [...a život jde dál... \(1935\) – Filmový přehled \(filmovyprehled.cz\)](#).

¹⁹⁴ Více informací o filmu viz [Právo na hřích \(1932\) – Filmový přehled \(filmovyprehled.cz\)](#).

Ve filmu „*Žena pod křížem*“¹⁹⁵ z roku 1937 záběry z Dubrovníku jsou nepostřehnutelné na první pohled a skrytou reklamu zde nenajdeme. Základní dějová linie mohla v divákovi zanechat spíše negativní dojmy. Jednalo se o melodrama o utrpení ženy, která šla nerozvážně za svou láskou. Láska ji nakonec dohnala k sebevraždě, při níž se těžce zranila. Ač film končí s velkou nadějí na nový a lepší život, tak mohl na diváka působit poněkud depresivním dojmem v určitých pasážích.

Nejvíce jadranských kulis najdeme ve filmu z roku 1936 s názvem „*Irčin románek*“, dále pak „*Ze všech jediná*“ z roku 1937, „*Druhé mládí (Klekání)*“ z roku 1938 a ve filmu „*Divoch*“ z roku 1936. „*Irčin románek*“¹⁹⁶ je melodramatem o lásce dcery ředitele automobilky a montéra. Celá druhá polovina filmu se odehrává v oblasti Dubrovníku a mořských lázní Kupari. Film byl promítán v pražském kině Alfa po dobu 2 týdnů. Obdobně je tomu u filmu „*Ze všech jediná*“¹⁹⁷, který je hudební veselohrou o lásce bankovní úřednice a jugoslávského průmyslníka. Film byl uveden v pražských kinech Hollywood a Praha v každém po dobu 1 týdne. Film „*Druhé mládí (Klekání)*“¹⁹⁸ je dramatem o lásce a nevěře z tzv. vyšších společenských kruhů. Byl uveden v pražských kinech Juliš a Světozor v každém po dobu jednoho týdne. „*Divoch*“¹⁹⁹ též je romancí o lásce odehrávající se v atraktivní kulise jadranské přímořské krajiny, vedle Dubrovníku tu můžeme zhlédnout i boku Kotorskou. Byl promítán v pražském kině Alfa po dobu 3 týdnů.

Výše uvedené filmy kromě „*Ženy pod křížem*“ mají společný romantický dojem lásky, který jen umocňuje líbeznost a krásu jadranských přímořských oblastí a podprahově působí na diváka dovolenkovým dojmem. Úspěšnost a oblíbenost těchto filmů v prostředí široké veřejnosti lze jen dohadovat. Avšak herecké obsazení složené z populárních hvězd „stříbrného plátna“, mohlo být pro populárnost filmů pozitivně ovlivňujícím faktorem. Z hereckého obsazení můžeme například uvést známé tváře, kterými byly Věra Ferbasová, Adina Mandlová, Truda Grosslichtová, Vlasta Burian a také známá a oblíbená herecká dvojice Theodor Pištěk a Antonie Nedošinská. Z informací o délce promítání filmů v pražských kinech lze však předpokládat, že filmy

¹⁹⁵ Více informací o filmu viz [Žena pod křížem \(1937\) – Filmový přehled \(filmovyprehled.cz\)](#).

¹⁹⁶ Více informací o filmu viz [Irčin románek \(1936\) – Filmový přehled \(filmovyprehled.cz\)](#).

¹⁹⁷ Více informací o filmu viz [Ze všech jediná \(1937\) – Filmový přehled \(filmovyprehled.cz\)](#).

¹⁹⁸ Více informací o filmu viz [Druhé mládí \(1938\) – Filmový přehled \(filmovyprehled.cz\)](#).

¹⁹⁹ Více informací o filmu viz [Divoch \(1936\) – Filmový přehled \(filmovyprehled.cz\)](#).

zhlédlo vcelku obstojné množství diváků. Působení skryté reklamy destinace Jadranu tak mohlo mít určitě nemalou míru úspěšnosti.

Závěr

Předkládaná diplomová práce koncentrovala postihnutí vývoje cestovního ruchu mezi Československem a Jugoslávií v meziválečném období. Na začátek je nutné uvést, že aktivní i pasivní turistický ruch se v meziválečném období mezi oběma státy dynamicky rozvíjel a byl mezi oběma složkami dramatický nepoměr. Oproti asi 30-40 tisícům československých turistů vyjíždějících do Jugoslávie, přijelo do Československa v průměru 1 600 jugoslávských občanů. Majetkové a finanční poměry v Jugoslávii byly však odlišné. Oproti československým turistům přijížděla do ČSR spíše jugoslávská vyšší společenská vrstva.

V tomto období se cestování prosazovalo jako stále častější volnočasová aktivita v širších kruzích veřejnosti. Cestování do Jugoslávie bylo po celé sledované období dostupné především pro československou vyšší střední vrstvu společnosti, která disponovala dostatečným množstvím volného času a množstvím úspor finančních prostředků. Státní zásahy v oblasti pracovníprávní částečně stimulovaly rozvoj fondu volného času od ustavení nového nástupnického státu po první světové válce, zejména při zavedení osmihodinové pracovní doby a nedělního klidu. Atmosféra ve společnosti se v meziválečném období měnila a rozvíjely se zaměstnavatelské a zaměstnanecké organizace, zejména odbory, a běžným fenoménem se stala placená dovolená pro zaměstnance.

Mzdové a platové ohodnocení bylo rozličné pro jednotlivé profese, odvětví, a tudíž pro jednotlivé společenské vrstvy. Je zřejmé, že výše mezd a platů určovala míru možnosti disponibility dostatečných finančních úspor pro úhradu nákladů spojených s vycestováním do Jugoslávie. Lze uvést, že nejhojněji zastoupenou aktivně se podílející společenskou vrstvou na cestovním ruchu do Jugoslávie byla vyšší střední vrstva, sem je možné zařadit například lékaře, univerzitní a středoškolské profesory, právníky, notáře, osoby žijící z různých důchodů a rent a státní úředníky, dále ředitele bankovních filiálek a prokuristy. Destinace Jugoslávie byla pro ně finančně dostupnější než Francouzská a Italská riviéra, která značila jakousi vyšší prestiž, sebeprezentaci a jež z těchto důvodů byla vyhledávána především nejmajetnějšími vrstvami společnosti. Jugoslávie se prezentovala jako relativně levná a přístupná destinace širším vrstvám obyvatelstva, jejíž přidanou hodnotou byl domácí charakter atraktivní pro rodiny s dětmi. Turistické objevování Jadrana vyšší střední třídou bylo počátkem rozvoje organizované turistiky a lázeňství na Jadranu.

Avšak nebylo by správné generalizovat Jugoslávii pouze jako dovolenkový cíl vyšších středních vrstev. S rozvojem cestovního ruchu se cesty na Jadranské pobřeží postupně prosazovaly do střední střední vrstvy společnosti. Zájmové spolky pořádaly různé zájezdy pro své členy, děti krajanů a studentstvo, vysokoškolští studenti vyjížděli do Jugoslávie na výměnné pobyty a nelze opomenout ani doprovodné výletní akce při pořádání všesokolských sletů. Především Jadranské pobřeží bylo charakterizováno jako oblast s výbornými klimatickými podmínkami a otevíralo tak možnosti různým ozdravným cestám, čehož využíval dobročinný sociálně podpůrná organizace České srdce vzešlá na sklonku první světové války a Československý červený kříž, kteří na své náklady posílali československé děti do místních jadranských ozdravoven.

Motivy turistických cest do Jugoslávie standardního návštěvníka Jadranu lze označit za rekreačně ozdravné, za kulturním či přírodním poznáním destinace a za ekonomickými a podnikatelskými záměry, převážně však docházelo k jejich prolínání. Hromadné návštěvy poznávací směřovaly k upevňování slovanské spolupráce. Cílovými místy vyhledávanými československými turisty byly především populární destinace Jadranského pobřeží, postupně se objevovaly propagační tendence na celou Jugoslávii včetně vnitrozemí a velkých měst, i přesto však do roku 1938 zůstaly nejhojnějšími návštěvami ty na Jadranské pobřeží.

Oba státy se musely hned po válce vypořádat s novým uspořádáním hranic a nastavováním cestovního styku, zejména Československo chtělo, co nejdříve zliberalizovat cestovní styk pro své občany. Zprvu navazoval na zákonnou úpravu přijatou z dob Rakouska-Uherska a z války a musel cestovní styk i mírně zpřísnit s ohledem na poválečnou situaci a vázané devizové hospodářství. Československý stát zavedl místo rakouské koruny novou měnu československou a bylo potřeba zamezit vývozu deviz a valut a také fluktuaci obyvatelstva. Postupně ve dvacátých letech 20. století po stabilizaci nových státoprávních poměrů se pokoušel o nastavování podmínek cestovního styku, především v oblastech vydávání cestovních dokladů, víz a úpravy devizového krytí zahraničních cest. Vydávání cestovních dokladů bylo finálně upraveno v roce 1928. Platnost pasů byla stanovena na dobu 5 let. Tento krok byl jistě ulehčením byrokratizace okolo žádostí československých občanů v pasových záležitostech.

Vízová povinnost byla zachována až od roku 1929, kdy došlo k jejímu zrušení na základě doprovázejících ujednání uzavřené obchodní dohody mezi Československem a

Jugoslávií z předchozího roku. Vízová povinnost byla recipročně zrušena. K jejímu obnovení došlo v prosinci 1938 v souvislosti s podepsáním Mnichovské dohody a následnému odtržení Němci osídlených pohraničních oblastí, rozpadem Malé dohody a s ohledem na utužující se jugoslávsko-německé hospodářské styky.

U devizového krytí cest docházelo od druhé poloviny dvacátých let k častým změnám v zákonné úpravě. K uvolnění došlo v letech těsně před vypuknutím velké hospodářské krize. Avšak hned v roce 1931 z důvodu prohlubující se krize došlo ke zpřísnění a regulaci nakládání cizími měnami a s tím související napjatou platební bilancí Československého státu. Národní banka československá se tím snažila zabránit odlivu deviz a následnému oslabování koruny. Jejími opatřeními byly korigovány povolené obnosy devizových prostředků pro vývoz z Československa při cestovním styku. V roce 1932 došlo ke sjednání smlouvy o clearingovém styku mezi ČSR a Jugoslávií. Příčina spočívala v neschopnosti Jugoslávie plnit své závazky vůči ostatním zemím. Následně došlo několikerým úpravám této dohody, jež spočívaly v úpravě kurzové parity měn.

Normativní úpravy byly prováděny se záměrem ochrany československé měny a zachování stabilní platební bilance státu. Kurzové úpravy zdražovali vycestování cizích státních příslušníků do Československa a stimulovali svými výhodnými kurzy pasivní ruch z ČSR, tolik viděno v optice cestujícího jednotlivce. Stát neviděl pasivní cestovní ruch v příliš dobrém světle, protože se jednalo o odliv deviz a valut stabilní silné československé měny do zahraničí a nebylo to přívětivé ani pro stav platební bilance státu. Ač do republiky přijíždělo množství zahraničních návštěvníků, tak se v některých letech nevyrovnalo množství vyjíždějících československých občanů, což následně způsobilo pasivní saldo platební bilance státu. Ze strany státu tak docházelo k účelové stimulaci aktivního cestovního ruchu a v průběhu let i vyšší podpoře domácího cestovního ruchu. Domácí cestovní ruch byl brán jako konkurence a možná regulace pasivního cestovního ruchu, protože zabraňoval vývozu deviz a valut z republiky.

S Jugoslávií byly uzavřeny smlouvy o školských a kulturních stycích. Smluvně byla ukotvena i organizace cestovního ruchu. Proklamované prohlubování vzájemných kulturních styků nenacházelo svou reálnou praktickou podobu, spíše se jednalo o úpravu placení z dovozu a vývozu služeb a zboží, jež byla pro Československo zásadní kvůli neuhrazeným závazkům ze strany Jugoslávie. Obdobně tomu bylo i v případě jednání Hospodářské rady Malé dohody. Ač se podařilo zřídit Stálý výbor pro cestovní ruch a

ratifikovat tripartitní smlouvu k organizaci cestovního ruchu a reciproční propagaci států Malé dohody, tak většina stanovených úkolů pro tuto oblast zůstala pouze v podobě snah či veřejných proklamací, které nikdy nebyly uvedeny v život.

Je zjevné, že Československý stát se snažil udržovat a zintenzivňovat vojenské, politické a hospodářské styky s Jugoslávií. Oblast cestovního ruchu se ovšem nenáležela k jeho prioritám. Iniciativní roli státu nahrazovaly zájmové spolky, které pečovaly o utužování vzájemných československo-jugoslávských styků.

Zájmové skupiny usilující o rozvoj cestovního ruchu tvořili majitelé ubytovacích a gastronomických zařízení primárně na Jadranském pobřeží, cestovní kanceláře a různé zájmové spolky, z nichž v oblasti cestování nejaktivnější Československo-jihoslovenská liga a Jadranská stráž. Zejména spolky do jisté míry suplovaly role státu při rozvoji cestovního ruchu mezi Československem a Jugoslávií a snažily o prohlubování vzájemných styků. Činnost spolků byla podporována finančními prostředky z rozpočtové kapitoly státu, ale bohužel se dost často stávalo, že si musely žádat o podporu v konkrétních záležitostech. Jednalo se například o příspěvky na zájezdy různých spolků do Jugoslávie při jejich participaci na kulturních a jiných akcích pro prohlubování vzájemných styků se „slovanskými bratry“. Je zřejmé, že i při těchto žádostech docházelo k značnému podhodnocení a poskytnutá finanční částka ani zdaleka nepokrývala veškeré náklady. Skromné podpory ovšem značně omezovaly jejich finální počet od původního zamýšleného množství.

Podnikatelské zájmy a cíle na Jadranském pobřeží sledovaly československé i jugoslávské subjekty. Československé rekreační podnikání na Jadranském pobřeží má své kořeny již před první světovou válkou. Meziválečné období mohlo na tyto základy navazovat a rozvíjet ubytovací, restaurační a lázeňské infrastruktury. Mezi majiteli hotelů a lázeňských zařízení byli i čeští státní občané, kteří rozšiřovali v českém prostředí povědomost o těchto zařízeních a o superlativech dovolené na Jadranském pobřeží. Podnikatelé na Jadranu včetně cestovních a dopravních kanceláří se snažily přitáhnout českého turistu prostřednictvím různých typů propagačních nástrojů.

Propagace cestování do Jugoslávie stála především na tištěných materiálech, jakými byly cestovní průvodce, cestopisy a spolkové časopisy. Periodický tisk v propagačních snahách nesehrál zásadní roli. V zábavné i inzertní části tisku obvykle

nenalezneme reklamy a články o cestování do Jugoslávie, jsou spíše výjimečné a představují kapku v moři.

Dalším možným propagačním nástrojem mohl být film, během třicátých let meziválečného období bylo natočeno několik filmů v jugoslávských interiérech a převážně na Jadranském pobřeží. Ve filmech se objevovala skrytá reklama a prezentace exteriérů mohla v divákovi zanechat romantické dojmy z představované destinace. Lze předpokládat, že tyto dojmy mohly být tak silné, až se staly motivem pro vycestování.

Závěrem je možno shrnout, že formálně ambiciózní plán rozvoje československo-jugoslávských styků i v soukromoprávní rovině v oblasti cestovního ruchu narážel na celou řadu administrativních obtíží a ekonomických překážek. Významným omezujícím faktorem byl nevyrovnaný poměr aktivního a pasivního ruchu, kdy pasivní ruch se znatelně negativně odrážel v platební bilanci Československa. Je jistým paradoxem, že světová hospodářská krize principiálně ztenčující finanční mobilitu středních vrstev se na rozvoji cestovního ruchu do Jugoslávie nejenže nepodepsala, naopak počet vycestovavších neustále mírně rostl. Redukci turistického ruchu, jež po roce 1938 přešla v jeho kolaps, zavinila i československá mezinárodně politická zhoršující se situace, Mnichovská dohoda a následná okupace.

Seznam pramenů a literatury

Prameny archivní

Archiv Ministerstva zahraničních věcí

Fond II. sekce 1938-1939 (politická)

Fond III. sekce 1918-1939 (zpravodajská)

Fond IV. sekce (národohospodářská)

Fond V. sekce 1918-1939 (administrativní)

Fond Malá dohoda 1920-1938

Fond mezinárodních smluv 1918-2009

Fond Politické zprávy 1918-1977

Fond ZÚ Jugoslávie 1918-1977

Národní archiv České republiky

Fond Ministerstvo zahraničních věcí – výstrižkový archiv I. (1918-1939)

Prameny audiovizuální

Národní filmový archiv

Filmy

...a život jde dál... (1935)

Divoch (1936)

Druhé mládí – Klekání (1938)

Irčin románek (1936)

Právo na hřích (1932)

Ze všech jediná (1937)

Žena pod křížem (1937)

Prameny tištěné

CAGAŠ, Josef. Z cesty na Jadran: vzpomínky průměrného člověka z r. 1925. Praha: Cagaš-Dřevostický, 1925.

CAGAŠ, Josef. Z cesty na Jadran. Druhé, doplněné vydání. V Praze: vlastním nákladem, 1926.

ČESKOSLOVENSKÝ ÚSTAV ZAHRANIČNÍ. Krajané v cizině a jejich styky s domovem: ročenka Československého ústavu zahraničního. Praha: Československý ústav zahraniční, 1930.

Dalmacie s Terstem, Istrií, s pobřežím chorvatským a výletem do Cetyně a Bosna s Hercegovinou. Praha: Č. Šulc, Šulcův illustrovaný průvodce; č. 33, 1913.

Do Jugoslaviie: Cestovní příručka pro návštěvníky Jugoslaviie. Praha: Jugoslávská cestovní kancelář, 1936.

FRANTA, Bohuslav, ed. a DVORSKÝ, Viktor, ed. Moře Adriatické: průvodce po Istrii, Dalmacii, Chorvatském přimoří, Černé Hoře, Benátkách a východním pobřeží italským a Korfu. V Praze: nákladem Nakladatelského družstva Máje, čes. akc. spol, 1911.

GEISTLICH, Emil. Baška, česko-chorvatské mořské a klimatické lázně na ostrově Krku v Istrii. V Praze: nákladem Emila Geistliche, 1912.

HAJŠMAN, Jan. Průvodce Jadranem a Dalmácií. V Praze: Orbis, Sbírnka průvodců Orbis; Čís. 12, 1935.

HANSA, Karel. Léto pod jihoslovanským nebem. Praha: K. Hansa, 1930.

HOFMEISTER, Rudolf Richard. Ostrov Ráb, perla Adrie. Praha: Pražská akc. tiskárna, 1925.

Jihoslovanský horní Jadran. Česko: s.n., 1930.

KOUDELA, Meda. Z cest po Jugoslaviie. V Brně: Československo-jihoslovanská Liga v Brně, 1933. 86 stran. Knihovna Československo-jihoslovanské ligy v Brně.

KRÁL, Jiří. Jihoslovanská Riviera: Dalmacie, přimoří Chorvatska a Černé Hory. Praha: Josef Uher, Uhrovy cestovní průvodce, svazek 3, 1925.

KRÁL, Jiří. Průvodce po jihoslovanském Horním Jadranu. V Praze: Klub čsl. turistů, 1926.

KRÝSA, Vendelín Josef. Reportáž z Jugoslaviie. 3. vyd. s 8 štočky, které zapůjčil Čedok. Brno: Joža Jícha, 1933.

LEMARIE, Karel. Jugoslaviija: turistický průvodce celou Jugoslavií. Praha: Čedok, 1936.

LEMARIE, Karel, ed. a FENCL, Jaroslav. Prvý český průvodce královstvím Jugoslaviie: stručná praktická příručka pro turisty. Praha: Jar. Fencl, 1935.

LETICA, Ljubomir, ed. Jihoslovanská Riviera: lázeňská a klimatická místa na jihoslovanském Jadranu. Praha: Balneologický odbor Jadranské stráže, 1924.

LETICA, Ljubomir. Jihoslovanská Riviera: lázeňská a turistická místa na jihoslovanském Jadranu. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: Jadranská stráž, 1929.

LETICA, Ljubomir. Mořské lázně v Jugoslávii. V Praze: Středočeská knihtiskárna, 1923.

MLEJNEK, Josef. Na slunnou Adrii. Brno: Nákladem Exkursního odboru Ústř. spolku jednot učitelkých v zemi Moravskoslezské, 1932.

NÁPRSTEK, Václav František. Dubrovník s okolím a české mořské lázně Kupari-Srebreno: podrobné návody cestovní i lékařské, o vhodnosti pobytu i léčbě, nástin minulosti Dubrovníka a průvodce po Dubrovníku i okolí: obšírné pojednání o čes. moř. lázních Kupari-Srebreno u Dubrovníka, spolehlivé rady, kdy je tam nejkrásněji a která doba nejvhodnější k pobytu se stanoviska lékařského s tabulkami klimatickými: pokyny pro krásné, snadné a vděčné výlety do okolí srebrenského a kuparského. Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert, 1923.

Ostrov Krk: Vodičí. Sušak: Franjo Violić, 1930. Biblioteka Jadran.

SEDLÁČEK, Josef, ed. Jadran: turistická příručka pro cestující k moři Jaderskému. Praha: Turistický spolek Adria, 1923.

Slovinské Alpy: průvodce po alpských zemích slovinských, Krasu a Přímoří. V Praze: Máj, 1910.

ŠENOA, Milan. Severni Jadran = Severní Jadran. Beograd: Jadranska straža, 1928.

UHER, Jan. Průvodce po Dalmacii s ostrovy: Rjeka s okolím. Praha: Jos. Uher, 1912.

Zlatá kniha slovanské Riviery: mořské lázně Srebrno-Kupari u Dubrovníka. Roč. 1, 1926. Číslo 1. Praha: Jar. Fencl, 1926.

Periodický tisk

Československo-jihoslovanská liga. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1921-1930.

Československo-Jugoslavenská revue. Praha: Československo-jihoslovanská liga, 1930-1939.

Slovanský Jadran: turistický, kulturní a hospodářský věstník Jadranské stráže. Praha: Jadranská stráž, 1932-1935.

Věstník českých lékařů: orgán Ústředí Jednoty Československých lékařů a českých lékařských komor. Praha, Ústřední Jednota Československých lékařů, 1921-1933.

Prameny normativní povahy

Císařské nařízení č. 31/1857 ř. z., o zavedení nového pasového systému

Císařské nařízení č. 116/1865 ř. z., o zrušení pasových revisí na říšských hranicích

Ministerská vyhláška č. 80/1867 ř. z., o policejně-pasových předpisech a uherský zákon č. VI/1903

Nařízení č. 87/1918 Sb. z. a n., o vydávání cestovních pasů

Nařízení č. 87/1918 Sb. z. a n., o vydávání cestovních pasů

Nařízení č. 96/1918 Sb. z. a n., o cestování do území československé republiky

Nařízení ministerstva vnitra č. 30/1919 Sb. z. a n., o cestování do území československé republiky

Nařízení č. 46/1919 Sb. z. a n. ministra financí v dohodě s ministrem vnitra, ministrem průmyslu, obchodu a živností a ministrem věcí zahraničních ku provedení nařízení č. 87 sb. z. a n., o vydávání cestovních pasů.

Nařízení vlády republiky československé č. 105/1919 Sb. z. a n., o cestování do území republiky československé.

Nařízení vlády republiky Československé č. 215/1921 Sb. z. a n., kterým se vydávají přechodná ustanovení policejně-právní o cestovních pasech.

Nařízení vlády republiky Československé č. 381/1921 Sb. z. a n., o omezení cestování do ciziny

Nařízení vlády republiky Československé č. 392/1921 Sb. z. a n., jímž zrušuje se nařízení vlády republiky Československé ze dne 26. října 1921, č. 381 Sb. z. a n., o omezení cestování do ciziny.

Opatření Národní banky Československé ve příčině prodejů a koupí československých korun za cizí platidla a poskytování úvěrů v korunách československých do ciziny uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 210/1928 Sb. z. a n., kterou se uveřejňují devisa opatření Národní banky československé.

Opatření Národní banky Československé uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 41/1932 Sb. z. a n.

Opatření Národní banky Československé uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 57/1932 Sb. z. a n.

Opatření Národní banky Československé, vydanému k Dohodě sjednané mezi vládou království Jugoslávie a mezi vládou republiky Československé o úpravě platů z dovozu a vývozu zboží, jakož i z jiných závazků mezi oběma státy, uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 92/1932 Sb. z. a n.

Opatření Národní banky Československé uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 193/1934 Sb. z. a n.

Opatření Národní banky Československé uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 223/1935 Sb. z. a n.; Opatření Národní banky Československé uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 228/1935 Sb. z. a n.

Opatření Národní banky Československé uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 60/1937 Sb. z. a n.

Opatření Národní banky Československé uveřejněné vyhláškou ministra financí č. 67/1937 Sb. z. a n.

Vládní nařízení č. 46/1924 Sb. z. a n., kterým se provádějí některá ustanovení zákona ze dne 14. prosince 1923, čís. 7 Sb. z. a n. z r. 1924, o ochraně československé měny a oběhu zákonných platidel.

Vyhláška ministra financí č. 160/1931 Sb. z. a n., o povinné nabídce cizích platidel nebo pohledávek v cizí měně a soupisu cenných papírů.

Vyhláška ministra vnitra č. 351/1938 Sb. z. a n., o zavedení visové povinnosti ve styku s královstvím Jugoslávie

Vyhláška ministra vnitra č. 6/1929 Sb. z. a n., o zrušení visové povinnosti ve styku s královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců

Zákon č. 7/1924 Sb. z. a n., o ochraně československé měny a oběhu zákonných platidel

Zákon o cestovních pasech č. 55/1928 Sb. z. a n.

Seznam použité literatury

BALABÁN, Milan,. Czechoslovak tourists in the Yugoslav Adriatic in the Interwar period (1918-1938). *Acta Histriae*. 2017. roč. 25, č. 3, s. 747-766.

BALABÁN, Milan, Yugoslav-Czechoslovak Economic Relations between 1918 and 1938 year, diplomová práce, MU FF, Brno, 2016.

BERGMANOVÁ, Lenka, Počátky českého turistického zájmu o jihoslovenské země, zejména o pobřeží Jaderského moře, diplomová práce, MU FF, Brno, 2010.

BRUMMER Alexandr, Slovanství a slovanská tradice v meziválečném Československu 1918-1938, disertační práce, MU FF, Brno, 2012.

FORMÁNKOVÁ, Pavlína, Jak Emil Geistlich naučil Čechy jezdit na Jadran. Zakladatel „českých mořských lázní“ v Chorvatské Bašce, *Dějiny a současnost: historicko-vlastivědná revue Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí a ministerstva školství a kultury*, Praha, Orbis, roč. 7/2007, s. 24-27.

HAIS, Jiří. Vývoj firmy ČEDOK v meziválečném období, diplomová práce, UK FF, Praha, 2008, s. 18.

HRABCOVÁ, Jana, Československo-chorvatské vztahy v období 1918–1938, bakalářská práce, MU FF, Brno, 2006.

HRADEČNÝ, Pavel. Politické vztahy Československa a Jugoslávie v letech 1925-1928 v zahraničním i vnitřním kontextu. 1. vyd. Praha: Academia, 1988.

CHARVÁT, Josef, Politika cestovního ruchu, Ústřední svaz pro cizinecký ruch, Praha, 1945.

KAVREČIĆ, Petra – KLABJAN, Borut, „Na najlepše morje na svetu, na Jadran“. Procesi turističnega razvoja severnega Jadrana před prvo svetovno vojno in po njej: primer Češke in Českoslovaške, *Acta Histriae*, 18/2010, č. 1-2, s. 175-206.

KLABJAN, Borut. Češi a Slováci na Jadranu: vztahy s Terstem a severním Jadranem v letech 1848-1948. Vyd. 1. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

KLABJAN, Borut. Českoslovaška na Jadranu: Čehi in Slovaki ter njihove povezave s Trstom in Primorsko od začetka 20 stoletja do druge svetovne vojne. Ljubljana: *Annales*, 2007.

KLIMEK, Antonín a KUBŮ, Eduard. Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995.

KOLÁŘOVÁ, Kateřina, Československo-jihoslovanská revue: bibliografie a komentovaná analýza, bakalářská práce, MU FF, Brno, 2011.

KOLÁŘOVÁ, Kateřina. Časopisy Československo-jihoslovanské ligy: sonda do pramenů k dějinám meziválečných československo-jugoslávských styků. *Porta Balkanica*. Brno: Občanské sdružení Porta Balkanica, 2015, roč. 7, č. 1, s. 47-62.

KOLÁŘOVÁ, Kateřina, Kapitoly z dějin Československo-jihoslovanské ligy, diplomová práce, MU FF, Brno, 2014.

KOLÁŘOVÁ, Kateřina, Působení Československo-jihoslovanské ligy na Moravě v meziválečném období, rigorózní práce, MU FF, Brno, 2019.

KOSE, Jaroslav, Hospodářský význam cestovního ruchu, Sbírká přednášek pořádaných Českou společností národohospodářskou, Česká společnost národohospodářská, Praha, 1941.

NEČAS, Ctibor. Organizační síť a obchodní činnost českých bank v jihovýchodní Evropě (ve čtvrtstoletí před rokem 1928), Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada historická (C), Brno, Masarykova univerzita, r. 1999, č. 46, s. 97-112.

NEČAS, Ctibor. Podnikání českých bank v cizině 1898-1918: rozpínavost českého bankovního kapitálu ve střední, jihovýchodní a východní Evropě v období rakousko-uherského imperialismu. Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 1993.

PÍŠA, Rudolf. Příběhy firem: historie zaniklých českých podniků světového formátu. Praha: XYZ, 2019.

RYCHLÍK, Jan. Cestování do ciziny v habsburské monarchii a v Československu: pasová, vízová a vystěhovalecká politika 1848-1989, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Česká společnost po roce 1945, Praha, 2007.

RYCHLÍK, Jan. Devizové přísliby a cestování do zahraničí v období normalizace, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Česká společnost po roce 1945, Praha, 2012.

RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. Dějiny Chorvatska. Vydání třetí. Praha: NLN, 2020.

RYCHLÍK, Jan et al. Dějiny Slovinska. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011.

SEDLÁKOVÁ, Petra, Vliv ideje slovanské vzájemnosti na počátky českého turismu v Jugoslávii – příklad nacionálního rozměru turismu, MU FF, Brno, 2011.

SCHULTZ, Helga, ed. a KUBŮ, Eduard, ed. History and culture of economic nationalism in East Central Europe. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 2006.

SKOUPÝ, Arnošt, Československo-jihoslovanská liga a její význam v kulturních stycích s Jugoslávií 1918-1938, Kandidátská disertace, Filozofická fakulta UJEP v Brně, 1984.

SLÁDEK, Zdeněk. Malá dohoda 1919-1938: její hospodářské, politické a vojenské komponenty. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2000.

ŠÍSTEK, František. Dějiny Černé Hory. Vydání první. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017.

ŠOUKAL, Jiří – VANČUROVÁ, Silvie. Cestování Čechů na jihoslovanské pobřeží ve dvacátých letech 20. století, Historická sociologie: časopis pro historické sociální vědy, č. 2/2014, 2014, s. 63-78.

ŠTEMBERK, Jan. Fenomén cestovního ruchu: možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu, Nová tiskárna ve spolupráci s Vysokou školou obchodní v Praze, Praha, 2009.

ŠTEMBERK, Jan a kol. Historie a cestovní ruch – perspektivní a podnětné spojení: pocta profesoru Vratislavu Čapkovi k 85. narozeninám, Vysoká škola obchodní v Praze, Praha, 2008.

ŠTEMBERK, Jan a kol., Kapitoly z dějin cestovního ruchu, Nová tiskárna Pelhřimov ve spolupráci s katedrou společenských věd Vysoké školy obchodní v Praze, Pelhřimov, 2012.

Internetové zdroje

[Právo na hřích \(1932\) – Filmový přehled \(filmovyprehled.cz\)](#), podrobnosti filmu Právo na hřích, Staženo: 6. 1. 2023

[...a život jde dál... \(1935\) – Filmový přehled \(filmovyprehled.cz\)](#), podrobnosti filmu ...a život jde dál..., Staženo: 6. 1. 2023

[Žena pod křížem \(1937\) – Filmový přehled \(filmovyprehled.cz\)](#), podrobnosti filmu Žena pod křížem, Staženo: 6. 1. 2023

[Irčin román \(1936\) – Filmový přehled \(filmovyprehled.cz\)](#), podrobnosti filmu Irčin román, Staženo: 6. 1. 2023

[Ze všech jediná \(1937\) – Filmový přehled \(filmovyprehled.cz\)](#), podrobnosti filmu Ze všech jediná, Staženo: 6. 1. 2023

[Druhé mládí \(1938\) – Filmový přehled \(filmovyprehled.cz\)](#), podrobnosti filmu Druhé mládí, Staženo: 6. 1. 2023

[Divoch \(1936\) – Filmový přehled \(filmovyprehled.cz\)](#), podrobnosti filmu Divoch, Staženo: 6. 1. 2023

[Josef Uher - Slovník českých nakladatelství \(slovník-nakladatelstvi.cz\)](#), podrobnosti k osobnosti Josef Uher, Staženo: 6. 1. 2023

Seznam zkratek

akc. spol.	akciová společnost
AMZV	Archiv Ministerstva zahraničních věcí
apod.	a podobně
AV ČR	Akademie věd České republiky
č.	číslo
inv. č.	číslo inventární
Čedok	Československá dopravní a cestovní kancelář
ČEDOK	Československá dopravní a cestovní kancelář
ČSR	Československá republiky
fasc.	fascikl
ka	karton
Kč	koruna československá
kol.	kolektiv
MU FF	Masarykova univerzita, Filozofická fakulta
NA ČR	Národní archiv České republiky
NLN	Nakladatelství Lidové noviny
s.	strana
Sb.	Sbírka zákonů
Sb. z. a n.	Sbírka zákonů a nařízení
sg.	signatura
sl.	Složka
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
r.	rok
roč.	ročník
ř. z.	Říšský zákoník
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaně
UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
UK FF	Univerzita Karlova, Filozofická fakulta

Vyd./vyd.

vydání

Seznam příloh

Obr. 1

Inzertní oznámení z dobových průvodců, Zdroj: Do Jugoslavie: Cestovní příručka pro návštěvníky Jugoslavie. Praha: Jugoslávská cestovní kancelář, 1936.

Obr. 2

Inzertní oznámení z dobových průvodců, Zdroj: LETICA, Ljubomir. Jihoslovanská Riviera: lázeňská a turistická místa na jihoslovanském Jadranu. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: Jadranská stráž, 1929.

Obr. 3

Inzertní oznámení z dobových průvodců, Zdroj: Do Jugoslavie: Cestovní příručka pro návštěvníky Jugoslavie. Praha: Jugoslávská cestovní kancelář, 1936.

Obr. 4

Inzertní oznámení z dobových průvodců, Zdroj: KRÁL, Jiří. Jihoslovanská Riviera: Dalmacie, přímoří Chorvatska a Černé Hory. Praha: Josef Uher, Uhrovy cestovní průvodce, svazek 3, 1925.

Obr. 5

Inzertní oznámení z dobových průvodců, Zdroj: Dalmacie s Terstem, Istrií, s pobřežím chorvatským a výletem do Cetyně a Bosna s Hercegovinou. Praha: Č. Šulc, Šulcův ilustrovaný průvodce; č. 33, 1913.

Obr. 6

Inzertní oznámení z dobových průvodců, Zdroj: LETICA, Ljubomir. Jihoslovanská Riviera: lázeňská a turistická místa na jihoslovanském Jadranu. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: Jadranská stráž, 1929.

Obr. 7

Inzertní oznámení z dobových průvodců, Zdroj: LETICA, Ljubomir. Jihoslovanská Riviera: lázeňská a turistická místa na jihoslovanském Jadranu. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: Jadranská stráž, 1929.

Tabulka 1 – Strukturní analýza inzertní části průvodců zaměřená na inzerenty, Zdroj: průvodce

Graf 2 - Graf 1 – Procentuální vyjádření strukturní analýzy inzertní části průvodců

Přílohy

Obr. 1

GRAND HOTEL IMPERIAL RAB

150 slunných pokojů na jihu — krásná vyhlídka na moře — balkonky a loggie — lázeňská vana ve všech pokojích — lázně v domě — Císařský a plážový — terasa na střechě pro sluneční lázně — slunný hotelový park — restaurace — velká tanzovací jídelna — slunný archestr — jazz — dancing plain air — denní taneční zábavy — zahradni záhady a báječná iluminace — dvě tenis. kurtů — vlastní mořské lázně v zámečném Eghemita, vzdálené pouze 3 min. od hotelu. Adresa telegramů: IMPERIAL RAB, telefon č. 5.

CENY PENNIE (hotelový pokoj a stikráhlo denně poděvanými jily včetně všech poplatků):

Na jidlo a na podání	Din 80—105—115—
v 1610:	Din 100—115—120—

Penne pro děti (spatit dvan neb dítka postel) Din 60—, Žádá se o včasnou objednávku pokojů (dle možnosti písemně). Děti starší 10 let platí plnou cenu penne.

GRAND HOTEL & VILLA CASSIO RAB

Jsou nejoblíbenějšími domy v centru lázeňského místa — 30 pokojů — ideální lázeňská počoba — krásná zahrada v obou domcích — slunná terasa jídelna v Grand hotelu — slunná výhledná kuchyně — jídelna a písečna — adresa telegramů: GRAND HOTEL RAB.

CENA PENNIE (se včetně poplatky): Din 70— a 80—.

Nahlasné ceny platí včetně stravy a poplatků na osobu a den. — Vyšší cena se platí na vltití neb lépe položený pokoj — strava je v obou případech stejná. Letní ceny platí od 15. června do 15. září. Kromě přílážkového poplatku Din 10— za osobu, zaplaceného v den příchodu, nemá host v hotelích žádných vedlejších výjádů.

VLASTNÍ MOŘSKÉ LÁZNĚ

Vzdáleny pouze tři minuty od hotelu leží v zámečném Eghemita vlastní mořské lázně. Jsou pro svoji výhodnou počobu navštěvovány i hosty různých hotelů. — Hošné mužina z hotelu do lázni v plavkách neb pyjama. — Slunná láhátka — stínový les — četné kabiny — skákací deska — koupáčky na vodě — zvířecí nářadí — plátní sprchy — plachetní, veslovací a pádlovací ložky — buffet. Jiné mořské lázně jsou v t. sv. „srubé zámeč“.

Denně bezplatné gymnastické cvičení pod vedením státně zkušenského gymnastického učitele. Vstupenka na plavárnu Din 3—, pro děti Din 1—.

Teplé vanové koupěle v hotelích po Din 20—.

HOTEL ADRIA (S. TOPIČ) RAB

Nové dvoupatrové stavba v tiché pokojě na páté, velké mořské bezesláhu les. 40 moderně zařízených pokojů a sborová vana s elektrickým urečlovím, káňany a vyhládkou na moře.

Lahátka, vlnitá láhka, káň se stáhu sedáci v lesku, 20 káňů volážen. Městskotrání a domácí kuchyně (rybí, káň) a sborlá dábratě vína.

GRAND HOTEL CENTRAL SARAJEVO. — Telefon č. 81.

Hotel prvotně řádů, mezi katebrátů a ítelou Mlýackon, ve výhledné pokojě, nedaleko orientálské čtvrti.

60 pokojů s tekoucí teplou i studenou vodou, telefon, ústřední topení, elegantní restaurace. Menu à prix fix. à la carte. — Vlastní autobusy ke všem vlakům. — Moderně zařízená kavárna. Dostaveníčko domácího i cizího občerstva. Tuzemské i cizí noviny. — Mírné ceny.

HOTEL SAVA, SPLIT

Tichý, rodinný dům ve vilové čtvrti, bezprostředně u vchodu do mořských lázní.

Viduhně pokojě s překrásnou vyhládkou na mořskou hladinu.

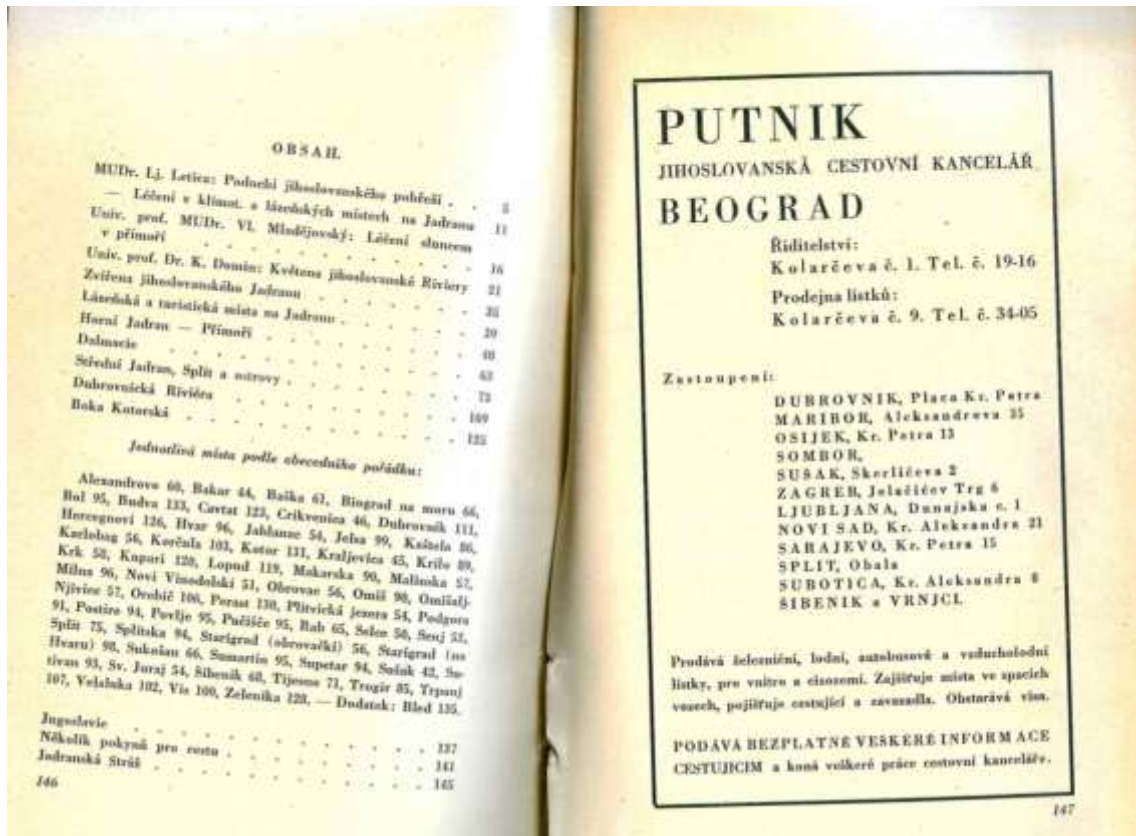
Prostranná terasa, zahrada. — Vyhlášená restaurace. Majitel KAREL BAUMANN.

HOTEL SALONA, SPLIT

Nové zřízen. — 40 pokojů. — Tekoucí teplá i studená voda, pokojě s hřemími. — Ceny jednolážkových pokojů od 20 Din. dvoulážkových od 40 Din.

PENNE od 55— Din, včetně obsluhy a městské dávký. Hovoří se česky i německy.

Obr. 2

BERÁNKŮV

Park Hotel Rokan

SELCE.

Na ideálním položeném místě (od lázeňského ruchu Crikvenice vzdálen 10 min.) Veliká, parkovitá, hustým stromovým stíněná terasa nad mořem. Zahradní restaurace. Prostranná písčná pláž. Křišťálově čistá mořská voda. Výborné zaopatření. Teplo vanové mořské lázně v domě.

Ceny mírné: od Din. 60 — 80 plná penze. — Lázeňská taxa i koupání Din. 6.—, děti Din. 3.50. — Od 20. června do 20. srpna jednotné ceny (penze i byt pro dospělé osobu za Din. 75.—)

V květnu a září reklamní cena Din. 55—
Dopřejte sobě a svým drahým pobyt u moře!

Těší se na Vás

Hotel Rokan Selce na Jadranu.

92

HOTEL JADRAN SUŠAK.

V překrásné poloze v lázeňské čtvrti. — Vlastní velká pláž. — Hodí se k delšímu pobytu, jakož i pro přechodné hosty. — 50 pokojů, terasy a balkony. — Veškerý komfort. — Ceny od Din. 80— výše (úplné zaopatření).

*

Autobus na stanici a v přístavě.

Pension „Supetar“

RÁJ U MOŘE

Srebreno u Dubrovníka.

V blízkosti lázní Kupari nedaleko Dubrovníka na vlastní jemné písčité pláži, koupání zdarma!

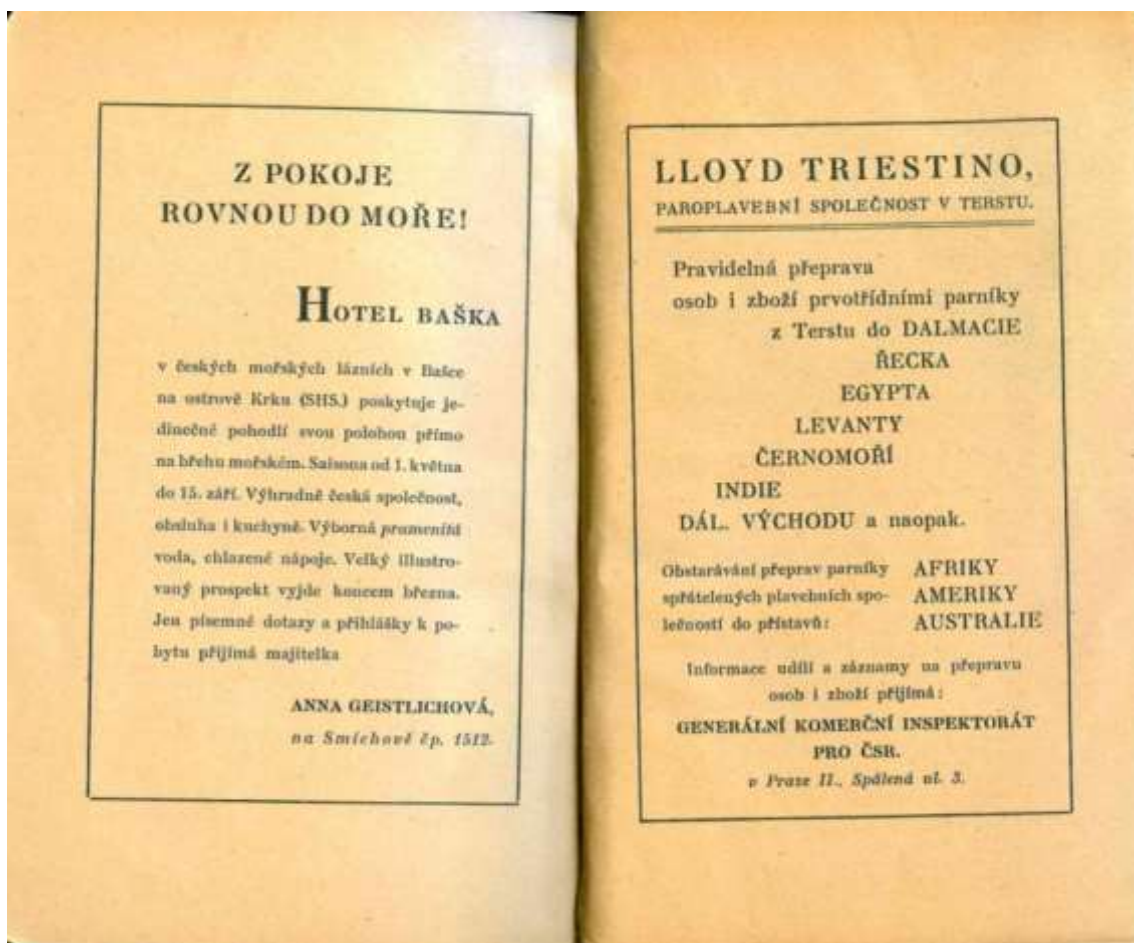
Nově zřízený i rozšířený, vedený známým odborníkem majitelem L. Francem, bývalým šéfkuchyně velkých parolů. Ve všech pokojích stolice, tělo písní. Vlastní nádherný palácový park, pomoranče, citrusy, figy, mandule a ostatní bujná subtropická vegetace.

Prvotřídní středostav. dům. (Dobře, čistý, levný) i — Celý den jen v koupacích! — Sezona březen — říjen.

Celá výborná penze Kč 33 — 38. Platí v Č. S. R.

93

Obr. 4

Obr. 5

Hotel Draga di Lovrana.

Nejkrásnější výletní místo na Rakouské Riviere.

Velmi pěkně zařízené pokoje. Výtečná vídeňská i uherská kuchyně.

S úctou **Antonín Urm**, majitel.

Uhersko-chorvatská paroplavební společnost v Rjece.

Velmi výhodné cesty po Jaderském moři pro zábavu a ku zotavení.

Výlety podél Dalmácie

pravidelné jízdy čtyřikrát týdně na salonních parnicích „Godešić“ a „Pannonia“. Proti větru chráněné a příjemné tyto plavby podél pobřeží a ostrovů skýtají tu nejlepší příležitost shlédnouti v krátkém čase krásy Dalmácie. Všeobecně za nejlepší uznávané paroplavby v moři Jaderském.

Odjezd z Rjeki parníkem „Godešić“ v pondělí a pátek a „Pannonia“ ve středu a v neděli, vždy o 11. hod. dop. Zastávky v Zadru, Šplitu, Korčule, Graži (Dubrovniku), Novém Ercegu a Kotoru.

Cesta zpáteční z Kotoru v pondělí, úterý, čtvrtek a sobotu vždy ve 12 hod. 30 odp. Celkové trvání plavby z Rjeki až po Kotor 24½ hodin; tam i zpět celkem 5½ hodin.

Připojení na vlaky z Budapešti a Vídně a naopak.

Ceny zpátečních lístků:
Rjeka-Graž I. třída K 63.50, II. třída K 42.40
Rjeka-Kotor I. třída K 79.40, II. třída K 51.—

Kromě lístku zpátečních lze obdržeti pro tyto výlety v cenách velmi výhodných iž okružníky, které lze kombinovati s cestou po Bonně a Hercegovině. Podrobné informace, prospekty a rozpočty v generálním zastupitelství pro Čechy a Moravu v cestovní kanceláři a směnárně

Čeněk Šulc & spol. v Praze.
Havlíčková ul. I. naproti státním nádraží a ve všech její filiálkách.

Šibenik

Hotel de la Ville.

Dobrá I. třída, zcela nové zřízeny ve středu Rjey a nádhernou výhledkou. 24 pokojů. Výborné restaurace, kasárna a pivovár. Právě vlna vlnám péstání a výtečné pivo. Elektrické osvětlení. Mírně zdravé podnebí vyniká zejména v létě. Nejlepší místo ku zotavení v celém okolí. Levné cesty **Dr. med. C. Kovačević**, majitel.

Malý Lošinj-Cizale,

zimní a letní výletní místo a lázně.

Led a snh zde neznámý. Jižní květena. Denně rychlé spojení s pevninou, (Terst-Pola-Rjeka). Výborné hotely a penze. Dlouhá, prachuprostá procházka po pobřeží. — Tennis. — Rybolov atd. Nejlepší zimní a letní místo pro zdravé a zotavovací hledající. — Prospekty a polky zdravotna u lékařské správy.

Obr. 6

NEJLEPŠÍ VÍNO

obdržíte u firmy

M. DRAGIČEVIĆ,

velkoobchod vínem

v PRAZE XI, Husova tř. 68,

(majitelé Frano a Ivan Lukšić, vlastníci vinic na ostr. Brači)
tel. 217-25.

Filiálky:
(cizince a detaily prodej státi)

Praha I, Dlejší tř. č. 18.	Vinkovody, Buložova ul. č. 21.
Praha VII, Bělohorská ul. č. 27.	Vinkovody, Krasná ul. č. 43.
Zlín, Husova ul. č. 98 a.	

Zaručené přírodní vína dalmatská jakož i prvotřídní druhy cizozemské.

„OCELOVKA“ nejlepší minerální voda.

PIHY

„OLICERIN“

Vláde v gradeži, Laborator „VUNOŠE“ VRSOVICE.

MOŘSKÉ LÁZNĚ PODGORA

HOTEL »PRIMORDIJA« PENSION

Koupaliště a zaručené čisté polohe. Výtečná česká kuchyně. Skvělé koupání. Pístitel jdél. Penze a bytost Kč 38.—. Inform. a příkládky: Ofic. cest. lanc. král. S. H. S. Praha-Panohá I.

DRŽAVNA TRAJONICA BEZA I VEZIONICA (státní tkalcevná a vyřivkárna.)

SARAJEVO

BAKARJEVIĆEVA 9.

Prodejna: v turistní kancelři Bělohorská ul. Vydání a prodej dokladů plavby vína a snah, zejménažli druhy meduzních a námořních ryb, psací jakoz i outgínův k vodním turistce a lyži.

PENSION

»MIRAMAR«

DUBROVNIK

Město vína a omětky moře a slunce plavby a lázní v námořní turistce. — (Detailní údaje prosím.) — Po celý čas práce prosím. — Prospekty a rozpočty v zastupitelství. — Ceny přílohy.

SUTIVAN

mořské lázně na ostrově Brači vzdálené od Šplitu 40 min. parníkem

HOTEL „VESNA“

nové a výpravné zařízení s výbornou českou, francouzskou a domácí kuchyní. Ceník penze 55-65 dinarů. Krásné koupání, písečné dno, zdravé ostrovní klima.

Dotazy a příkládky k pobytu: firma **M. DRAGIČEVIĆ**, velkoobchod vínem Praha XI, Husova třída číslo 68 a. nebo správce hotelu „VESNA“, Sutivan-Brači, Jugoslávie.

158

Obr. 7

148

JADRANSKÁ PLOVIDBA

Telegramy: Jadroplov SUŠAK. Telefon: 236, 237.

Pravidelná paroplavební služba ve všech směrech po Jaderském moři. Rychlo-turistické parolodě hodící se zvláště dobře k procestování celého Jadranu a k návštěvě všech lázeňských a klimatických míst.

Pravidelná plavba do Albanie a Řecka.

Zastoupení v Praze.

Oficiální cestov. kancelář SHS, Praha II., Panská 1.

„Čedok“ Čsl. cest. a dopravní kancelář
Praha II., Mikulandská 7.

BERÁNKŮV STRAND HOTEL „ROKAN“

SELCE u Crikvenice

Duben - Květen - Září - Říjen,
celá penze a bytem i se všemi mimo-
řádnými přírůžkami Din. 75,- za
osobu denně.

Ceny v hlavní sezóně v prospektu, jež
zašle správa hotelu.

149

Věškerou inserci zadává „MULTA“

HOTEL »LUCIJA« PENSION

ALEKSANDROVO, OSTROV KRK.

Solidní rodinný hotel u přístavu a blízkosti plavárny.
BEZPL. informace a prospekty franko.

DALMATSKÁ VINÁRNA A JÍDELNA

JADRAN

PRAHA - MALÁ STRANA
MOSTECKÁ 4.

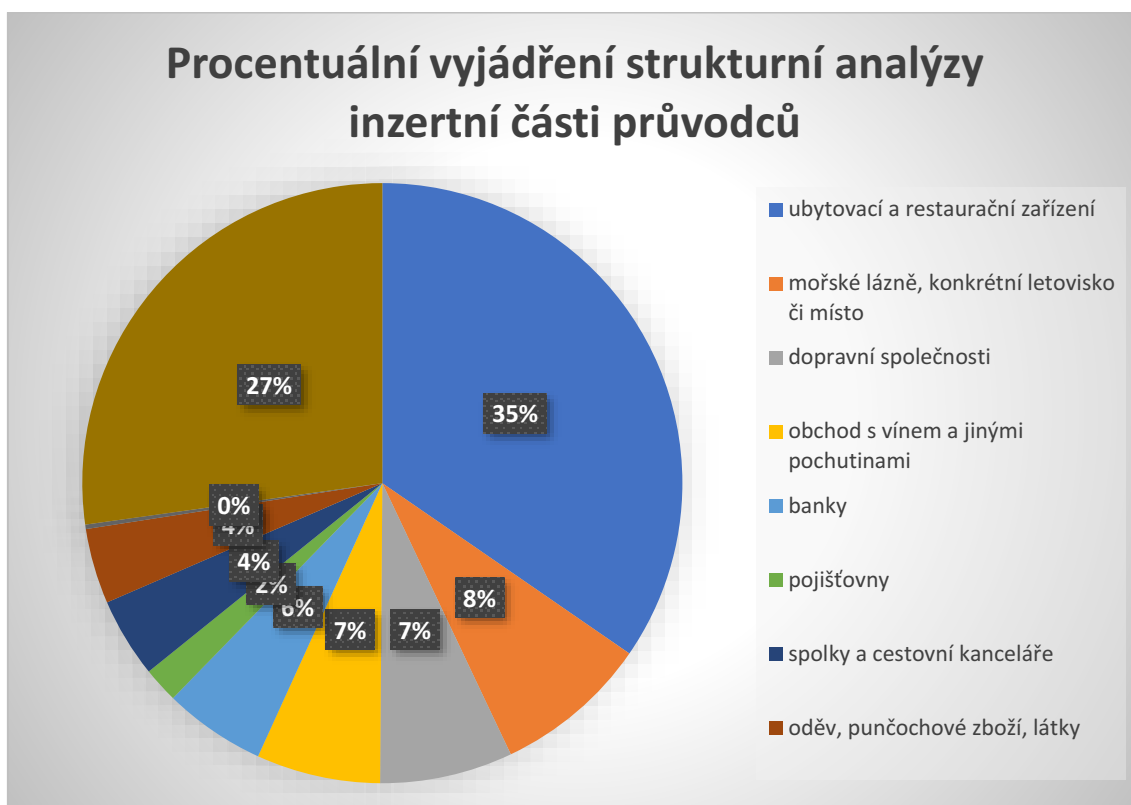
Ve svých útulných místno-
stech hostí spolu s nejlepším
dalmatským vínem, teplým
jihoslovanským jídlem, ma-
sem na rožni, čevabčiči,
dalmatským sýrem, pršutem
sardinkami atd.

HOTEL GRANDIĆ BAŠKA

PENSION ostr. Krk.

Vzorný rodinný podnik s 40 komfortně zařiz. pokoji.
Vzdálený 200 m od plavárny. Kuchyně česká, vlašská
a chorvatská. Vjéřep piva a vlastního vína. Denní kon-
cert - večer taneč. Láiba brozky (kg 3-5 Din). Před a po
sezóně sleva. Prospekty zaslá nej. Putar Grandić Baška.

Graf 1

Název cestovního průvodce/cestopisu	Rok vydání	Celkový počet reklam	Reklamy
Mořské lázně v Jugoslávii (1923)	1923	žádná inzerce	x
Průvodce Jadranem a Dalmácií (1935)	1935	žádná inzerce	x
Jihoslovanská Riviera: lázeňská a klimatická místa na jihoslovanském Jadranu	1924	26 reklam	Kraljevica (Portoré) celá oblast (Družstvo pro návštěvu cizinců)
			Mořské lázně a výhodný letní pobyt Senj na severním Jadranu - celé místo (Kupališni odbor Senj)
			Hotel "Royal" Crikvenica - elegantně moderně zařízený, česká kuchyně, Nikola Stojkovič majitel
			Mořské lázně Baška na Krku Jugoslavije - MUDr. Zdeňka Čermáková (lázeňský lékař) - Správa lázní Baška na Krku - celé místo Bašky - hotely na Bašce - "Hotel Baška" (geistlichová), "Hotel Grandic" (Petar Grandic), "Hotel Praha" (J. Matejčić), "Hotel Velebit" (majitel A. Tudor), "Hotel-Pension Volaric" (K. Volaric)
			Mořské lázně a klimatická stanice Selce (Hrvatske Primorje) - Kdo hodlá svoji dovolenou užít na "slunném Jadranu", tomu se doporučuje hotel Rokan, česká kuchyně, majitel Alois Beránek
			Z pokoje rovnou do moře ! - Hotel Baška - nejčistší voda, vyhlídka, u moře - česká společnost, česká kuchyně i obsluha, majitelka Anna Geistlichová
			Majitel vinic Roko Bradanovic (Praha-Vinohrady) vinné sklepy a velkoobchod s vínem, bankovní účet u Živnobanky, založeno 1862
			Hotel "Nehaj" Senj (Hrvatsko Primorje) - česká kuchyně, výlety na Plitvická jezera (majitel Mate Popovič)
			Novinka v Praze!, Jihoslovanský vinný restaurant Kumanovo - srbská kuchyně, prvotřídní jihoslovanská vína, doporučení pro nákup do domácnosti(Vodičkova)
			Dalmátské víno - přírodní a prvotřídní jakost, mírné ceny - M. Dragičević (velkoobchod s vínem a majitelé vinic Ivan a Frano Lukšicové) - Žižkov (hlavní závod a prodejna), Uhelný trh, Praha 7, Vinohrady (2x)
			Český pension Dr. Šoulavý - Kaštel Lukšic Dalmacie - Riviera 7 kaštelů u Splitu - terasa, jídelna, přímo na mořském břehu, zahrady, velké vlastní koupaliště (majitel MUDr. Jindřich Šoulavý)
			Grand Hotel - mořské lázně Rab v Dalmacii (majitel Franjo Kukulic) - odkaz na další jeho državy vily a pensionat - vyhlídka, zábava, prvotřídní kuchyně, vlastní lázně
			Ladislav Petrič velkoobchod s vínem Praha 2, přímý dovoz vín, mírné ceny
			Pension "Šiller" Split - Dalmacie, kousek od Splitu, na mořském břehu, písčité pláž, slunečné koupele
			Hvar (celé místo) - mořské lázně a nejlepší klimatická stanice na Jadranu - Jihoslovanská Madeira (Dalmacie) - exotické ovoce, pitná pramenitá voda, více hotelů a mnoho soukromých bytů, lékaři
			Mořské lázně podgora u Makarske ve střední Dalmácii - dva nové hotely-pensiony, česká kuchyně (Slavko Mrkušič, Ivan Lisarič)
			Mořské lázně Kupari-Srebrno pod Dubrovnikem - příjemné bydlení, česká kuchyně, ceny mírné, Dubrovnická lázeňská a hotelová akciová společnost (v Praze 1)
			Mořské lázně a klimatická stanice Korčula - domácí a česká kuchyně, dva hotely, ceny pense velmi nízké, lékaři, pošta
			Štočky pro umění a průmysl - Buchar a Hrdina Praha 3
			Hotel "Kovacič" Hvar-Dalmacie, mořský přeh, ceny mírné, výlety plachetnicí do okolí i dále

			<p>Trpanj (Dalmacije) - mořské lázně, výborná a levná kuchyně, dobře dostupné, lékaři, hotely: Bosna, Frankovič, Brigovič a Ivanišević, kavárny Slavija a Central - Obecní správa Trpanj</p> <p>Jihoslovanský rybářský průmysl na Jadranu "Sardina" akciová společnost Split - konzervace ryb, rybí pasta, nejlepší olivový olej, export</p> <p>Dubrovnik - zimní klimatická stanice a mořské lázně v Jiřní dalmaciii - pohodlí po vzoru veřkerých atrakcí francouzské Rivieri (info Putnik v dubrovniku)</p> <p>Hotel pension Zelenika v Boce Kotorské (pouze fotka)</p> <p>Světznámé mořské lázně a zimní klimatické léčebné místo Crikvenica - procházky, výlety, léčebné terapie, hotely, pensiony a villy - exaktně vypsány - česká kuchyně, české pivo, Lječičišno povjerenstvo v Crikvenici</p> <p>České mořské lázně Bařka na Krku - největří mořský břeh na Jadranu - Hotel-Pension Volarič vililla na Moru, česká kuchyně, řádní komáři, místní vína, lékař (Katica Volarič majitelka, Fran Souček restauratér Žiřkov - propojení podají info)</p>
Ostrov Ráb, perla Adrie	1925	2 reklamy	<p>Cestopis vydán Prařskou akciovou tiskárnou - Nakladatelství PAT aktuální přehled prodávaných knih vč. Ceníku "levné knihy pro knihovny soukromé, obecní a spolkové" samotná její reklama</p> <p>Mořské a klimatické lázně - ostrov Ráb - Palace hotel "Praha" - česká kuchyně, 2 další državy, vlastní vinohrady (majitel Albert Machař)</p>
Léto pod jihoslovanským nebem	1930	2 reklamy	<p>Cestopisné přednářky samotného autora v písemném vydání a zároveň fyzické přednářky a kde dostupné</p> <p>Oficiální cestovní kancelář království Jugoslávije - informace k cestě, pasové záležitosti, visa, hotelové poukázky zařízení liřgků</p> <p>Putnik, akciová spolenost pro povznesení cizineckého ruchu v Jugoslávii - informace k pobytu a zastoupení Jadranské a Dubrovačke plovidby a Jugoslávského Lloydu</p>
Z cesty na Jadran: vzpomínky průměrného člověka z r. 1925	1925	4 reklamy	<p>V. Fafek a syn, Vinohrady, Šafařikova Ul. 14. - Tylovo náměstí 12. Skromný před časem závod rozřřiril se během času proto, že v případě opětné potřeby k nám každý kupec se vrátil. Dále jest notářsky zaručeno, že řádný kupec se nevrátil s dodatečnou výtkou vůči našim výrobkům, jako: Velké cestovní kufry, autokufry, vzorkové, skřišňové, brařný cestovní, na spisy atd. Zvlářtní, apartní, originelní úpravou vynikají naše dámské kabelky, cestovní i vycházkové. - Neobtěžujte se pcoťit nás svou návštěvou! - P. T. venkov-ani a -ankynajdou nás hned po výstupu z nuselkých schodů a Vinohradského nádraží.</p> <p>V. J. Rott Praha I., Malé náměstí číslo 142, Plzeň, Jungmannova třída č. 356. Dodá vám 1. veřkeré cestovní potřeby, 2. veřkeré sportovní potřeby pro jakýkoliv sport v zimě, v létě. Telefon 7156.</p> <p>Nejlevněji koupíte: Znojemské okurky ve Znojmě, pardubický perník v Pardubicích a humpolecká sukna v Humpolci. Továrna Karel Kocián v Humpolci vám zařle vzory látek franko, látku si objednáte, dáte svým krejčím zhotovit příslušnou embaláž, a pojedete do lázni jak ze řkatulky.</p> <p>Motto: Nevíme, dne, ani hodiny . . . - I mě se tak dělo. Kdykoliv jsem se podíval na své hodinky, nikdy jsem nepoznal, kdy je den a kdy je noc, je-li ještě ponděli, anebo již úterý, kdy je posledního a kdy prvního. Buď se mi zpozdívaly o 24, anebo předbíhaly o celých 48 hodin. Jiř jsem si chtěl zoufat, když tu se nade mnou slitoval p. Václav Frančák z České Třebové, (Pámbu ho pozdrav!) a poslal mi hodinky tak přesně jdoucí, že na správkách ušetřím ročně dvě sta a hodinky mám zadarmo. Jdou, jak když je máslem namaže. Za 3 Kč dostanete bohatě ilustr. ceník hodin, -ek, prstenů, náušnic, diamantů a jiných marnotratností tohoto světa. A lidičky: i na splátky.</p>

Reportáž z Jugoslaviie	1933	7 reklam	<p>EGO čokoláda EGO. Na písečných pláních pod žhoucím nebem africkým byla nám sladkým pozdravem domoviny. Konala nám výborné služby. Posilovala nás, vzpružovala, osvěžovala. Výprava Tatra-Aero-Spexor. Doma ji mějme vždycky po ruce, na cesty se jí hojně zásobme! Delikátní pochoutkou i výživným pokrmem je EGO přeloučská EGO</p> <p>Julius Meinl - dovoz kávy a čaje 97 filiálek v ČSR, ústředna Praha VIII. Královská tř. 298.</p> <p>Jakostní vína z vlastních vinic a největších vinných sklepů v Dalmacii. Specialita: "Zlatna Kapljica" Pero Kolić, Založeno roku 1877. Hlavní sklad: Praha-Smíchov, Zborovská tř. 64. - Telefon 40766.</p> <p>Předsvědčte se, že FOMA desky, filmy a papíry Nezklamou!</p> <p>Zubní pastu a ústní vodu Thymolin doporučuje Spolek čsl. Zubních lékařů.</p> <p>Dobré jakost je značka Smrček, mýdlo které vyrábí jen firma Krček</p> <p>Miršička je ideální, tichý a spolehlivý přenosný psací stroj. S lékárníkem Doubkem, vůdcem Tatra-Aero-Spexoru urazila Mirsička 27.000 km a vydržela lehce všechny útrapy v Africe. Na cesty jen Miršičku, kterou levně dodá (i na mírné splátky) Miroslav Švestka, Praha II., Václavské nám. 28, Plzeň, Jugmannova 45.,</p>
Zlatá kniha slovanské Rivieri: mořské lázně Srebrno-Kupari u Dubrovníka	1926	14 reklam	<p>Před cestou na Adrii vyžádejte si informace, jízdenky a hotel. Poukázky ve speciální cestovní kanceláři pro Adrii: Jadranská cestovní kancelář Jaroslava Fencla, Praha XII.-Vinohrady, Fochova tř. 52, Palác Gremiál. školy. Telefon 51237. Zárukou objektivních informací a pohodlného i levného cestování jest jedinečná odborná prakse majitel firmy, který byl přes 5 let vedoucím úředníkem cestovní kanceláře Č. Šulc a spol. v Praze, zakladatelem a ředitelem Moravské cestovní kanceláře v Brně, organisátorem a ředitelem cestovní kanceláře banky "Bohemia" v Praze, zakladatelem a ředitelem "Drubrovnické lázeň. a hotelové společnosti" v Praze a působil 12 let v Dalmácii.</p> <p>Předprodej vstupenek do divadel a koncertů v knihkupectví Jar. Fencl, papírnictví Vinohrady Fochova tř. 52. Telefon 51237</p> <p>Ochutnejte víno Epidaurus Fmy P. Kolić a spol. Praha II, Jungmannova tř. 15, Smíchov Zborovská tř. 64, a při svém zájedu do Dalmácie V Omble u Dubrovníka</p> <p>Gruž - Dubrovnik - český hotel Grandhotel "Petka" nejbližší u nádraží a u přístavu všech lodí. Dragutin Poláček, hoteliér.</p> <p>Pension "Mlini" v Mlini Župe u Dubrovníka. Čisté pokoje, znamenitá česká kuchyně, výborná domácí vína. Čarokrásná krajina s vodopády a cypřišovými háji. Nezapomenuté večery na terase u moře. Bezplat. Oupání. Pense (pokoj a strava) din. 60. Přímo u přístaviště, mluví se česky. Vlaho Orlič, Teta Ane. Na terase pensionu u moře: 1.) poslanec J. Šamalík z Moravy, 2.) ing. J. Theimer z Brna, 3.) řiditel L. Adam z Prahy se svými rodinami v dubnu 1925.</p> <p>Dubrovačka Trgovačka banka - Dubrovnik. Založeno r. 1902. První banka v Dubrovniku. Telegramy: Banka. Telefon č. 25.</p> <p>Dubrovnická paroplavba akc. spol. Adresa telegramů: Ragusea-Dubrovnik. Pravidelná parníková doprava na Adrii. Nejrychlejší a nejpohodlnější spojení z Terstu a Bari do dalmatských přístavů - - Přepychový expresní parník "Kumanovo". Informace udíli: řiditelství v Dubrovniku a agentura v Praze.</p> <p>Obuv nevozte sebou neb Vám ji dodá firma Baťa v Dubrovniku. V obchodě obdržíte z ochoty veškeré informace Vladimír Brdička, zástupce firmy.</p> <p>Slavenska banka d.d. Zagreb - filiálka Duborovník. Akciový kapitál: Din. 50,000.000 - Reservey: Din. 12,500.000. Filiálky ve všech větších městech Jugoslaviie. Obchodní spojení s cizinou vyřizuje všechny bankovní obchody nejkulantněji.</p>

Hrvatska Eskomptna banka - centrála v Záhřebě - Založena r. 1869. Akciový kapitál: Din. 200,000.000 - Reserwy: Din. 45,000.000 Plně vyplacený kapitál: Din. 140,000.000. Filiálka v Dubrovniku v Čingrijově ulice ve vlastním domě. Opatřuje všechny bankovní obchody nejkulantněji; nejlepší spojení se všemi většími místy tu- i cizozemská. - Kupuje i prodává devisy i valuty a přijímá vklad za nejvýhodnějších podmínek. Zejména výhodné spojení s ČSR: Praha - Živnostenská banka, Agrární banka československá, Anglo-Československá banka, Banka československých legií, Banka pro obchod a průmysl (dř. Länderbankú, Česká eskomptní banka a úvěrní ústav, Česká komernční banka, Česká banka Union, Petschek & spol., B. Fuchs & spol., Ústřední banka českých spořitelén, Ústřední banka německých spořitelén. Brno: Moravská eskomptní banka, Ústřední banka německých spořitelén. Bratislava: Agrární banka československá, Escompte und Volkwirtschaftliche Bank A. G. - jakož i se všemi jejich filiálkami a s ostatními většími závody.

Specielní továrna hasičských žebříků Partl and Frolik - České Budějovice - Mechanické žebříky se zárukou.

Hasičská vzájemná pojišťovna v Brně, Palackého tř. č. 16. Telefon 1124. Pojišťuje proti všem škodám za podmínek nejvýhodnějších. Zároční fondy Kč 35,000.000. Filiálky: v Praze II. Štěpánská ul. 57, palác Lucerna, Bratislava, Palisády č. 63, Mor.-Ostrava - Přívoz, Komenského tř. č. 53. Místní zastupitelstva po celé republice.

Hrček and Neugebauer - továrna hasičského nářadí Brno-Královo Pole. Automobilové, benzinové, elektrické a ruční stříkačky. Kombinace ručních, pístových stříkaček dle vlastní osvědčené soustavy. Veškeré hasičské nářadí a výzbroje.

Veškerá pojištění Banka Slavia v Praze. Reserwy a fondy Kč 300,000 000. Vyžádejte si nabídku od Eduarda Krále, inspektorva "Slavie", vzájemné pojišťovací banky v Praze-Vršovicích, Hálkova tř. 23. Telefon 504-9-2. Veškeré nabídky porad a rozpočty zdarma a franko.

Evropská akciová společnost pro pojišťování nákladů a cestovních zavazadel Praha II., Hooverova 9. Telefon 387-32. Opatrnosti nikdy nezbyvá. Než se vydáte na cestu, dejte se pojistiti proti úrazům a svoje cestovní zavazadla proti ztrátě, úbytku nebo poškození. Naše pojišťovací známky pro oba druhy pojištění platné pro jednu cestu možno zakoupiti u osobní neb zavazadlové poklady na nádražích. Naše pojistky úrazové i zavazadlové platné v celé Evropě, případně i v jiných dílech světa nebo pouze v Československu na dobu 30 neb 60 dnů, tedy nejen při jízdě na drahách a na parnicích, nýbrž i po dobu pobytu mimo stálé bydliště, zakupte buď u zmíněných pokladen nádržních neb v cestovních kancelářích.

Na cesty spolehlivý fotomateriál dodá a prvotřídní obrázky zhotoví první plzeňský fotozávod - Fotospor BALLEY Plzeň, Jangmannova tř. u tř. českých legií

Nábytkové látky, provazárna, sedlářské a brašnářské kování - v nejvýhodnějším výběru u firmy František Bartovský, Plzeň, Říšská 5.

Kupujte Čížkovu kávu, Čížkův čaj a burské oříšky! Navštivte Čížkův odborný obchod v Plzni, Palackého tř. č. 21, od 1. července Kollárova ul. 1. Telefon 1897. Čížek praží ávu sám každý den! Čížkova káva Vás nezklame!

DĚD má dobré látky - Plzeň, Františkánská

Moderní optika - brýle, skřipce, dalekohledy, triedry, cestovní tlakoměry za nejlevnější ceny Vám dodá fa optik - GANS - Plzeň, Zbrojnická 7.

Na nádraží Vás i Vaše zavazadla doveze - i všude tam, kam nemůžete vlakem - levně a spolehlivě - největší osobní autodoprava - Jindřich Kašpar, Plzeň, Bendova ulice 30. Telefon 1376.

Na shledanou v útulné vinárně "Jadran" Plzeň při krásných vzpomínkách a dobrém víně.
Doporučujeme Firmu Antonín Kreysa, velkoobchod s likéry a vínem. Plzeň, Kollárova č. 1. Palackého 16.
Foto do cestovních pasů a na legitimaci ihned zhotoví Čeněk Malina Plzeň - amatérské snímky z cest, vkusně a levně v době nejkratší.
Moderní plavky koupíte nejlevněji v pletárně - Münzer a spol. Plzeň
Vlnu - ruční práce jen u fy Klein, Plzeň, Riegrova 1.
Vaše obrázky z cest zarámujeme Vám vkusně a levně Jiří Nový, Plzeň, Rohrerova zahrada.
Punčochy Piesen - Plzeň, Náměstí Republiky 23.
Do Jugoslavije v oděvu od firmy Jindřich a Emil Pilz, krejčovství v Plzni, Tylova 22.
Na cestu: dámské, sportovní kostýmy, večerní toalety v prvotřídním a vkusném provedení opatřete si včas v modním salonu Rádl Plzeň, Jungmannova.
Na cestu vezměte sebou suché salámy od firmy J. Rosenkranz a spol. Plzeň, Nádražní třída čís. 26.
Doporučujeme parfumerii J. Šmat Plzeň, Třída Legií 29.
Zakupte si šťastné losy u Taussiga v Plzni na Náměstí čís. 40.
Klobouky - sportovní čapky - kupujte u Tichého, Plzeň, Františkánská 7.
Kufry Weiner Plzeň, Náměstí Republiky 22. Největší výběr!!
Doporučujeme největší odborný závod jihozápadních Čech - Obchodní dům Vesecký - sukna, pánské, dámské látky, hedvábí. Plzeň, Františkánská 8.
Kufry - kabelky - cestovní potřeby levně nakoupíte u firmy Frant. Votrubec - brašnářství a řemenářství - Plzeň, Říšská ulice 17, Palackého nám. 4. Telefon 1118. Založeno 1886.
25 let - Západočeská lidová záložna v Plzni, Říšská ulice. Vklady 31 milionů. Zápůjčky. Směnky. Telefon 1841. Vlastní palác.
Braća Kristović - velkoobchod vínem, Praha XII., Barthouova tř. č. 10, telefon 272-75, zvou Vás do svých filiálek. Vin. rest. "Kristovic", Praha II., Vodičkova ul. 17, tel. 324-14, Vin. rest. "Dubrovník", Praha II., Myslíkova ul. 14, tel. 483-63, Vinárna "Lopud", Praha II., Jungmannova třída číslo 12, kde najdete příjemné posezení, ale i výborná vína slunné Dalmácie a výbornou dalmatskou kuchyň a její speciality na rožni. Přijďte - budete jistě spokojeni.
Jakostní vína z vlastních vinic v Dalmaciji - Pero Kolic, Komolac u Dubrovniku, Smíchov, 1877
Záruka jakosti čokolády, kaka, desertů, oplatek a cukrovinek značky: Küfferle a Vista
Navštivte dalmátský vinný restaurant a bufet Split, Praha Vinohrady - prvotřídní česká a jižní kuchyně, vína z vlastních vinic, Plzeňský prazdroj, taneční parket, orchestr
Obojživelným Letadlem na Jadran. ČSA.Praha - Sušak 305 min. Ze Sušaku další spojení amfibií ČSA do Splitu a Dubrovníka. ČS. státní aerolinie. Praha II., Jungmannova tř. 18. Telef. 343-29.
Jedete-li na Jih, podnikáte jistě delší cestu! Pamatoval jste při tom na všechno? Vedle všeho ostatního také na bezpečnost svoji a své rodiny? Pojistěte sebe na úraz, svůj byt proti krádeži vloupáním. Nestojí to mnoho, rychle to můžete vyřídit a máte po starostech. Vyžádejte si telefonem číslo 394-41 návštěvu úředníka Lidové pojišťovny "Čechoslavie" Praha II., Krakovská ul. čís. 5.
Malinska na ostrově Krku. Hotel Strnad, vedoucí dům v místě, 70 lůžek, balkony, terasy, subtrop. A stinná zahrada, hřiště apod. Přímo u moře a koupaliště -- Vyžádejte si náš prospekt! --

Tapred a.s. - největší autobusová a náklad. doprava. Převáží nejmodernějšími a nejpohodlnějšími automobily cestující i zboží do všech končin Jugoslavijské republiky, za velice výhodných podmínek. Jezděte do Crikvenice, Selce a do Novi ze stanice Plase-Crikvenica pohodlnými autobusy Tapredu. Přijedete nejrychleji a nejpohodlněji na místo určení. Z nádraží Plase přijedete do Crikvenice, Selce a Novi o dvě hodiny dříve než přes Sušak. Zkrátíte si tím cestování o dvě hodiny, ušetříte peníze a vyhnete se nepříjemné cestě dlouhými tunely. Jeďte pohodlnými a moderními Tapreodými autobusy do nejčarokrásnějšího místa v Jugoslávii do Plitvických jezer. Odjezd z Crikvenice, Selce a Novi ráno a návrat téhož dne večer. Spojení od parníků úz ostrovů Rabu a Krku (Baška, Omišalj atd.). Cestující, kteří se vrací z chorvatského přímoří, mají výhodné autobusové spojení do Plitvických jezer a ze stanice Vrhovine volnou jízdu zpět na hranice. Nevynechte příležitosti k návštěvě této perly Jugoslavijské republiky. Jezděte Tapredovými autobusy do Abbazie a Postojny a budete v jediném dni v Jugoslávii i v Itálii a uvidíte nejkrásnější část Itálie Postojenskou jeskyni. Veškeré informace a jízdenky obdržíte ve všech prodejnách Čedoku.

Jadranska plovba D.D. Sušak. Denní spojení osobními rychloparníky ze Sušaku do Dalmácie a nazpět. Levné turistické plavby do Dalmácie a Řecka, počítaje v to jízdu, lůžko a zaopatření. Pravidelná denní, lodní služba do všech lázní a léčebných míst jugoslávského přímoří. Dvakrát týdně doprava rychloparníky z Benátek do Dalmácie (Dubrovnik.). Výborná kuchyně. - Prvotřídní parolodi. Generální zastoupení pro ČSR.: Čedok, československá cestovní kancelář s. s. r. o. v Praze I., Na Příkopě číslo 13 a všechny filiálky. Zastoupení: Oficiální cestovní kancelář království Jugoslávii, Praha II., Václavské n. 60. Žádejte bezplatné prospekty!

Ostrov Hvar, zván jihoslov. Madeirou, jedno z nejkrásnějších pobřežních, mořských lázní a klimatických zimních míst. Leží uprostřed skvostného, tropického rostlinstva a má více starodávných staveb: Hrad, kryté pavlače (Loggia) atd., obrazy od renesančních mistrů. Výlety, krásné procházky, žádný prach. Koncerty, tanec, radio, tenis, rybaření, sport a hroznové léčení. Po celý rok je zde příjemný pobyt. Hotel "Slavija" leží u moře, naproti přístavu. Nově obnovený dům, moderně zařízené pokoje s vyhlídkou na moře, teplé a chladné koupele, vlastní motorový člun. Dobrá vídeňská a mezinárodní kuchyně, vybraná dalmatská a jiná přírodní vína (známé víno "Prosecco"), ceny mírné. Snídaně: káva, čokoláda nebo čaj se 2 kusy pečiva, máslo, marmeláda nebo med. Oběd: polévka, maso s přílohami, desert. Večeře: Maso nebo ryba s přílohami, desert. - Byt a strava od Din 50-70 pro osobu a daň. (Snižené ceny před- a po sezoně.). Obsluha 10 %, lázeňský poplatek Din 3. Přímné rychloparníkové spojení Terst-Hvar. Rychlíkové spojení Belrin-Split. Denně vícekrát parníkové spojení Split-Hvar. 100 %, 75 % a 50% snížení při zpáteční cestě na jihoslovanských drahách. Celý rok otevřeno. Telegram: Slavija-Hvar.

K moři do Dalmacie na ostrov Vis a do Splitu. Ostrov Vis: Pension "Masarykův dům". Denní pense (byt, strava, úklid) v hlavní sezoně t. j. od 15. VI. do 31. VIII. 55 Din., mimo hlavní sezoně 43 Din. Přístavní ruch, vděčně výlety. Sezona celoroční. Děti do 4 let v obou pensionech neplatí za byt a úklid, nýbrž připlácí se za ně pouze na stravu dle dohody rodičů s paní správkyní. Prospekty na požádání zašle a dotazy zodpoví majitelka: "Sociální ochrana státních zaměstnanců" v Praze II., Václavské nám. 23, telefon čís. 340-17.

Budova jižní Dalmacie - klimatické lázně - prezentace a propagace místa

Hotel Balkan - české noviny, česká kuchyně, spojení s Čedokem (prospekty hotelu podává),

Dubrovačka parobrodská plovba a.d. Dubrovnik - Přepychové parníky a pravidelné linky podél dalmátského pobřeží

Cestujte do Dalmácie přes Terst, Benátky, Sušak, Split do Hvaru, Makarske, Korčuly, Dubrovniku, Hercegnovi a Kotoru přepychovými parníky. "Kralj Aleksandar I", "Kumanovo" a "Dubrovnik". Od 1. května do 30. září 6tídní zábavní plavby z Benátek (neděle) a Sušaku (pondělí) podél jugoslávského pobřeží do Kotoru a zpět za paušální ceny. Další pravidelné linky podél Dalmátského pobřeží. Informace a bezplatné prospekty ve všech cestovních kancelářích, nebo přímo u ředitelství společnosti: Dubrovačka Parobrodská Plovidba A. D., Dubrovnik. Adresa telegramů: "Dubroplov - Dubrovnik".

Jugoslavenski LLOYD a.d., Zagreb, Guduličeva 3. Adresa telegr.: Plovidba Zagreb. Telefon: 32-51. s/s "Kraljica Marija" (17.500 tun) - Zábavní plavby 1936 po Středozezemním moři: 28. IV. -17. V.: Dalmácie, Řecko, Turecko, Syrie - Cena od Din. 5000.; 5. VII. -19. VII.: Dalmácie, Řecko, Turecko - Cena od Din. 3500.; 20. VII. - 5. VIII. Dalmácie, Malta, Španělsko, Francouzská Riviera, Korsika, Řecko - Cena od Din. 4300.; 9. X. - 28. X.: Dalmácie, Řecko, Syrie, Palestina, Egypt - Cena od Din. 5000.; s/s "Princesa Oga" (14350 tun): Čtrnáctidenní plavba Jadran-Řecko-Egypt-Palestina, 1., 2. a 3. třída. Mírné ceny - největší komfort. Jízdenky a ifnoramce u všech větších cestovních kanceláří, jakož i u ředitelství společnosti v Zagrebu.

Splacený akciový kapitál K 60,000.000. - Reservní a pojistné fondy téměř K 16.500.000. - Číslo telefonu 225. Bursovní telefon č. 876. Průmyslové a hypotekární oddělení telefon č. 3837. Železářské odděl. telefon č. 4212, skladiště 4175. Živnostenská banka pro Čechy a Moravu v Praze založena roku 1868. Centrála v Praze, na Příkopě č. 30 (ve vlastním paláci). Filiálky: v Brně, Čes. Budějovicích, Jihlavě, Krakově, Lvově, Mor. Ostravě, Olomouci, Pardubicích, Plzni, Prostějově, Táboře, Terstu a ve Vídni I., Herrengasse 12, Klatovech, Liberci, Hradci Králové a Písku. Banka obstarává veškeré obchody bankovní, na př.: Eskont směnek, koupi a prodej cenných papírů, pojišťování losů, pověřovací listy, úvěr kauční, rembursní; přijímá vklady na knížky, pokladniční poukázky, běžný účet, provádí bursovní rozkazy atd. Oddělení hypoteční: poskytuje půjčky samosprávným korporacím, závodům průmyslovým a obchodním; vydává 4 1/2 % dlužní úpisy, skýtající bezpečné a výhodné uložení peněz. Oddělení průmyslové. - Komissionářský prodej cukru. - Obchod ve velkém se železem, melasou a škrobem. - Bezpečnostní schránky. - Oddělení pro americké záležitosti. - Lombardní ústav.

Slavia vzájemně pojišťovací banka v Praze uzavírá pojištění kapitálů pro případ úmrtí a dožití, věna dítkám a důchodů, dále proti škodám z požáru, blesku a výbuchu, způsobeným rozbitím nebo prasknutím zrcadlových a tabulových skel, z krupobití, z vloupání. Poskytuje za výhodných podmínek hypotekární vzápůjčky, jakož i půjčky členům odboru životního se stýlám ročním platem (veřejným úředníkům, profesorům, učitelům, důstojníkům, pensistům atd.) Dosud vyplatila Slavia pojištěných kapitálů, důchodů a náhrad K 115,000.000. Reservní fondy K 54,000.000. Pište si o sazby a podmínky!

Moře Adriatické: průvodce po Istrii, Dalmacii, Chorvatském přímoří, Černé Hoře, Benátkách a východním pobřeží italským a Korfu.

1911

12 reklam

Baška česko-chorvatské mořské lázně na ostrově Krku v Istrii .Lázně jsou zařízeny pro sezonní frekvenci 3000 osob a používají je výhradně Čechové. Tuberkulosní a skrofulosní jsou vyloučení dle usnesení obecního zastupitelstva. Sezona od 15. května do 15. září. V lázních působí jako obecní lékař slečna MUDr. Zdeňka Čermáková. Nejlepší štrand ke koupání z celé rakouské Rivieri. Byty od K 1,60 do K 2,50 pro jednotlivce a od 3,50 do 6 K pro rodiny. Česká kuchyně a pivo. Zdravá pitná voda (jediný případ v Přímoří). Velkolepé procházky v rozsáhlých vinicích. Celodenní strava K 3,50. Hotel "Baška" (120 metrů dlouhý), jediný toho druhu vůbec. Kdo v tomto hotelu bydlí, používá výhody, že se v pokoj svém svléká do koupacího úboru a může pak rovnou do moře jít a slunit se na štrandu před hotelem. Podrobné bohatě ilustrované prospekty zaslá Emil Geistlich, ředitel knihtiskárny "Politiky", Praha 835-II.

Český hotel-pensionat Praha na ostrově Rabu v Dalmacii, položen je na středu přístavu. Pokoje od K 2 výše. Terasa na zahradní zdi. Vlastní bárka. Lázně vanové v domě. Pensionát je otevřen po celý rok. Česká kuchyně. Pošta, telegrafní úřad, lékař, notář, soud v místě. Blíže města borový les parkovitě upravený a po???dlim opatřený. Rozkošná vyhlídka na moře. Příhodná místa ke koupání v moři s jemným písčítým dnem. Bojná vegetace rostlinná. Myrtové háje. Přij. zátiší na březích moř. Rozkoš. vyjížd'ky bárkou po moři. Informace podává, přihlášky přijíma a prospekty zaslá buď ředitelství pensionátu Praha, na ostrově Rabu v Dalmcii nebo V. Kubín v Žižkově, 1012.

Austro-Amerikana Terst - 33 parolodí. Pravidelná doprava osob i zboží do Řecka, Italie, Španěl, Severní a Jižní Ameriky. I. Cestovní linie:??? Terst-Nový York. Přes Patras, Palermo, Alžír, *), tam: přes Azory, *), Gibraltar, *) Neapol, Patras, Benátky *) zpět. Odjezd každý týden. - *) Nepravidelné. - Zábarvné jízdy pro Středozevní moře na velkých dvoušroubových plavidlech.

Kavárna a cukrárna Central, v Církvenci (chor. Přímoří). 5 minut od moal na moř. nábřeží Při kavárně 10 zařízených pokojů. Nikola Žić, kavárník.

Hotel-Restauracija Novak. Spijet (Damlacija) Ulica St. Marije. Výtečná, domácí kuchyně, znamenitá přírodní vína, "Prosecco". Vzdušné a čisté pokoje. Ceny mírné. Mluví se česky. Ivan Novak, restaurateur.

Solin - Ante Ivič. (Salona) v Dalmacii, Restaurace a kavárna.

Doporučujeme: hotel "U zlaté husy" v Praze-II., Václavské nám. č. 839, který dle vzoru světových hotelů prvního řádu zaříze jest a vyhovuje nejpřísnějším požadavkům važených návštěvníků. - 90 hotelových pokojů, nejelegantněji zařízených a veškerým moderním komfortem opatřených pokoje. Teplá i studená voda v každém jednotlivém pokoji. - Vacuum. - Lázně. - Elektrické osvětlení. - Ústřední topení. - Dva telefony. - Poštovní schránka na hotelu. - Autogarrage v domě. - A. Junger, hotelier. Telefon 1277.

Nezapomeňte na slovník! K cestám na Jih doporučujeme výborné a osvědčené kapesní pomůcky: Slovinština: Slovník od Ant. Zavadila. Kapesní! Důkladný! Československý slovník K2,80, Slovinskočeský slovník K4,60, Oba díly v 1 svazku váz. K 9. Malý slovinskočeský slovník od Očenaška. Stručný. Pro nutné případy postačitelny K 1,20.; Srbština čili chorvatština: Slovníček srbsko- neboli chorvatskočeský od Očenaška. Stručný. Pro nutné případy. Váz. K 1,40. Praktická učebnice srbsko-chorvatského jazyka od Semjana. Mluvnice, konverzace, slovníčky a j. K3.; Italština: Slovník italskočeský od Losa. Výborný! Kapesní vyd. Váz. K 6,60.; Cestovní lekturu, pohodlnou formátem, výbornou obsahem, máte ve "Světové knihovně". Žádejte seznam! - Na skladě v každém knihkupectví. J Otto. V Praze, Karlovo nám. 34. Knihkupectví ve Vídni v I. okr. Gluckgasse 3. za rohem cis. hrobky u Kapucínů.

?? Co čísti?? Týdenník Máj - redigovaný Fr. Heritesem a Dr. R. J. Kronbaurem. Belletrie, básně, články cestopisné aj. Zprávy a vzpomínky, referáty a podněty ze současného života českého. Illustrace. - Na Máj se předplácí čtvrtletně K 2,80, pošt. K 3,20. Prvé číslo na ukázkou ve všech knihkupectvích i v Administraci v Praze II., Vodičkova 33.

Sanatorium dr. Šimsy Praha-Krč. Fysikální a dietetická léčba chorob vnitřních a nervových. Lázeňský ústav moderně zařízený a odborně vědecký vedněy, v romant. Zátíší na obvodu Prahy. 7 vil, vl. les, vodovod, el. centrála, ústř. topení, zimní zahrada i plovárna, hřiště, nádherné místnosti společenské a pro léčbu vodou, elektřinou, masáží a tělocvikem. Lázně uhličitě, kyslíkaté, solné, světelné, tepelné, vzduchové, sluční i j., přístroje pro röntgen., arsonval., galvan., franklin., radiovou emanci. Léčí se chroby srdeční, žaludeční, poruchy celkové výživy, cukrovky, neurasthenie, chroby nervové a mišní, rekonvalescenti. Dietetická kuchyně ve vlastní správě. Pro případy mírné psychosy zvl. vila. Dva lékaři bydlí stále v lázních. Otevřeno i v zimě. Telefon 3981. Prosp. na pož.

Družstvo klimatické stanice Gomilica u Sutivaru na Brači, zaps. Společenstvo s ručením omezeným v Praze, vypisuje subskripci podílů po K100, s ručením jednonásobným při pětileté nevypověditelnosti. Zápisné za podíl prvý K 2, za každý další K 1. Družstvo si zajistilo na ostrově Brači plochu přes 400.000 m2 sestávající z pobřeží, lesa a vinic. Podnebí nanejvýš příznivé, vegetace subtropická. Poloha proti větrům chráněna. Koupati se možno až do vánoc. Přihlášky přijímá. Securitas, peněžní společnost s ručením omez. v Praze I., Ovocná ulice číslo 15.3

Slovinské Alpy. Průvodce po Alpských zemích slovinských, Krasu a Přímoří. Vydal český odbor Slovinského alpského družstva redakci dra V. Dvorského a dra B. Franty. Zpracování se účastnili: dr. J. Čermák, dr. V. Dvorský, dr. B. Franta, K. Hlava, prof. Dr. K. Chodounský, dr. F. Machát, z. r. L. Mareš, dr. St. Prachenský, St. Prachenský ml., prof. dr. Vl. Růžička za přispění četných jednotlivců i korporací. S přehlednou mapou, 10 zvláštními přílohami a 32 panoramaty, náčrtky, plány a diagramy. - 354 strany kap. formátu. Výtisk v plátně váz. za K 6. - Dodá každé knihkupectví, jakož i Nakladatelské družstvo Máje, česká akciová společnost v Praze-II., Vodičkova 33.

České příručky cestovní. Krakov, Lvov, Varšava, Vělička, Zakopané, Čenstochová. Praktický průvodce a rádce pro turistu. Napsal Bohumil Vavroušek. S 15 ilustracemi a 3 dvojbarevnými plány Krakova a Lvova. Výtisk za K 2,60, pošt. K 2,70.; Drážďany. - III. průvodce. Napsal Václav Prokop. S plánem města. K 1,20, poštou K 1,30.; Mnichov. - Praktický rádce a průvodce pro turistu. Napsal Antonín Záruba. S plánem města K 1,20, poštou K 1,30.; Vídeň. - Praktický rádce a průvodce pro turistu. Napsal Antonín Záruba. S plánem města K 1,50, poštou K 1,60.; Průvodce Prahou. Napsal Dr. Jiří Guth. 70 hal., poštou 80 hal., váz. K 1, pošt. K 1,10.; Praha. Album nejkrásnějších pražských pohledů ve vzorných reprodukcích uměleckých. Výt. za K 2, pošt. K 1,20, váz. K 3,50, pošt. 3,80.; Praha včera a dnes. Několik pohledů slovem i obrazem od různých autorů. K 3,20, pošt. K 3,40, váz. K 3,60, poštou K 3,90. Nakladatelské družstvo Máje, česká akciová společnost v Praze II., Vodičkova 33.

Veškeré mapy, plány a průvodce domácí i zahraniční kupujte v Knihkupectví Klubu čl. Turistů v Praze-II., Křemencová 8 (naproti pivovaru " U Fleků). Tel. 40616. Veškeré školení a kancelářské potřeby.

Pensionat Villa Dr. Landr v Opatiji (Abbazie) opatřena jest veškerým komfortem k pobytu všech, kdož touží po zotavení a osvěžení u moře, nebo potřebují lékařské léčby domácí na jihu. Výtečná kuchyně. Ceny 35-45 lir. M. U. Dr. Josef Landr.

Přistupte ku Československo-jihoslovanské Lize v Praze (odbočky Benešov, Bratislava, Brno, Čes. Budějovice, Olomouc, Pardubice, Plzeň, Praha, Příbram), poradí Vám bezplatně při projektech cesty do království SHS, poskytne Vám zdarma měsíčník "Československo-jihoslovanská Liga" s turistickou hlídkou, doporučí Vám bezplatně levný a příjemný pobyt na slovanské části Jadranu, opatří Vám potřebná visa k cestě do král. SHS za poplatek 5 Kč za každé visum, dá Vám k dispozici příslušnou cestovní literaturu, poskytuje Vám levně možnost naučení se jazyku srbochorvatskému. V čítárně Strossmayerovy knihovny (Panská ul. 1, zadní trakt), kromě úterka a neděle denně od 16-19 hod. můžete číst denní listy a revue jihoslovanské, tamže můžete si vypůjčiti zdarma jihoslovanské knihy, české překlady z jihoslov. literatur, a knihy o království SHS. Liga spravuje v Praze jihoslovanskou studentskou kolej - pěstuje československou-jihoslovanské společenské styky. Přihlášky členů v jednotlivých odborech, v pražském odboru: Praha II., Panská ul. č. I., zadní trakt, -12. -3-7. telefon 26802 (přepojení!). - Členský příspěvek Pražského doboru pro fyzické osoby Kč 24, vojenské mužstvo a studentstvo Kč 12, zápisné Kč 3. - V království SHS sesterské organizace: Bělehrad, Lublaň, Maribor, Celje, Crikvenica.

Putnik - cestovní kancelář - pro cestující a turisty v království S. H. S. Ředitelství-Bělehrad (Beograd), Kolarčeva 1. Telefon 1916. Podává zdarma veškeré informace o cestování; prodává veškeré jízdní lístky na železnice a parolodi pro tezmisko i cizozemsko, obstarává místa ve spacích vozech, legitimace na velké mezinárodní trhy a výstavy, dodává cestopisnou a turistickou literaturu, obstarává visa atd. Kanceláře "Putnika": Bělehrad (Beograd), Kralja Milana 7. Lublaň (Ljubljana), Dunajska cesta I. Dubrovnik, Placa Kralja Petra. Novi Sad, Kralja Alexandra 20. Záhřeb (Zagreb), Jelačićev trg. 6. Sarajevo, Ul. Kralja Petra 4. Split, Peristil. Sušak, Srednja ul.

Cestovní kancelář "Putnik" Svaz lázeňských a léčebných míst pro návštěvu cizinců na Horním Jadranu. Sušak - Prodej železničních a lodních lístků. Podává informace o cenách bytu a stravy, o železničním, parníkovém i automob. spojení. Obstarává visa, zasílá prospekty.

Crikvenica. Mořské a klimatické lázně na Jadranu v Jugoslavii. Jako klimatické lázně otevřené po celý rok. Mořské, písečné a vzduchové oupele od počátku května do konce září. Přirozené i teplé mořské koupele, tedy i elektrické a uhličitě. Ústav pro neli-, hydr- a elektroterapii, masáž a léčení dětí. Vlakem do stanice Plase na trati Záhřeb-Sušak (Fiume), kde do konce dubna čekají autobusy u vlaku, který ráno přijíždí ze Záhřebu do Plase. Od I. května autobusy u každého vlaku. Taxa 60 D. za osobu do Crikvenice. Může se také jeti vlakem do Sušaku, kde ranní vlak a rychlík ze Záhřebu mají spojení parníkem do Crikvenice. I třída 24 D., II. třída 16 D. Informace udílí "Lječilišno povjerenstvo Crikvenica".

První český pension-restaurant Slavia mořské lázně Crikvenica vis-a-vis koupaliště - otevřeno celý rok. Známi prvotřídní česká kuchyně - výborná vína - pivo od čepu - vzorná obsluha - ceny mírné. Dependance vila s vyhlídkou na moře - balkony. Četná pochvalná uznání kuchyně, jakož i celého závodu. Hovoří se česky. Všestranné informace proti 3 Kč na odpověď, ochotně podá majite Albin Starešina.

Crikvenica - vzpomínky z Přímoří: korálové a filigránské ozdoby. Janko Jazbec, hodinář a zlatník. Pevné a solidní ceny. Hovoří česky.

Informace o mořských lázních v Crikvenici podává Jihoslovansko-českoslovanská Liga, odbočka v Crikvenici, a to její jednatel p. Janko Jazbec, hodinář a klenotník, Crikvenica, Obalni put (Pobřežní cesta).

Hotel "Miramare" Crikvenica. Otevřeno po celý rok. Teplé i chladné mořské koupele. Prvotřídně solidní, výtečná kuchyně. 70 moderně zařízených pokojů, restaurant i table d'hote. Zahradní terasa u moře, kavárna, dámský salon. Vlastní elektrické osvětlení, zdviž. Honitba od října do dubna. Tenis, golf, autogaráž. Od 15. září do dubna pokoj s celým zaopatřením od 70 Din. za osobu.

Obchod lahůdkami a koloniálním zbožím Fedeschi and Bedenk, Crikvenica

Jugoslavenska Banka d.d. Zagreb upozorňuje návštěvníky Jadranu na svoje přímořské filiálky na Sušaku v Crikvenici a v Novom na svá sídla v průjezdních turistických bodech: Záhřebě a Lublani. Vyplácí akreditivy, kupuje a prodává valuty i devisy (šeky), zkrátka vykonává veškerou bankovní činnost. Upozorňuje vážené návštěvníky z Československa, že jest v úzkém spojení se Živnostenskou bankou, a že se tou cestou mohou vyřídit bezprostřední i nejspěšnější příkazy.

Hotel "Rokan" - Selce. Dva km od Crikvenice. Nejoblíbenější pobyt na Jadranu. Veliká terasa a krásné vyhlídky na moře. Dobrá domácí i česká kuchyně, nejlepší vína. Teplé mořské koupele. - Ceny mírné. Informace Al. Beránek, maj. Hotelu.

Mořské lázně Baška na ostrově Krku, S. H. S. Sezona od 1. května do konce září. Nádherné koupání a slunění na strandu 1600 m dl., velmi vhodném pro koupání a ke hraní na slunci v písku i pro nejmenší děti. Pohodlné hotely, pensiony, soukromé vily. Strava česká, chorvatská a slovinská. Ceny solidní. Pramenitá pitná voda. - Prospekty posílá a veškeré dotazy vyřídí Správa Lázní

"Villa na moru" hotel-pension Volarić - Nejkrásnější a nepřijemnější pobyt na Jadranu. - Hotel na pláži před lázněmi. - 20 moderně zařízených pokojů, slunci vystavených, s balkony na moře. - Hosté ze svých pokojů mohou přímo do moře. - Česká kuchyně. - Koupelna. - Terasa. - Světlá a vzdušná jídelna. - Piano. - Výborná vína z vlastních vinic. - Celodenní pense s bytem do 6 D. - Telegramy: Volarić-Baška. Majitelka a správkyň: Katica Volarić.

K vedlejšímu obrázku: "Z pokoje rovnou do moře!" je heslo zakladatele lázní Bašky E. Geistlicha. Podle tohoto hesla zbudovaný hotel "Baška" poskytuje největší pohodlí. - Viz insert na poslední straně desek.

		<p>Mořské a klimatické lázně, Ostrov. Rab. Palace Hotel Praha v Rabu. 2 dependences. Nově vybudovaný hotel prvního řádu - 100 komfortních pokojů - Loggie na moře - Velké stinné zahrady se subtropickou vegetací - Vlastní elektrárna a ledárna -- Moderní koupaliště - Vanové lázně - Vodovod - Společenské sály - Hudební pavilon - Vlastní tenis -- Výborná česká kuchyně a vína z vlastní vinohradů. Sezona celoroční. Prospekty u ředitelství. Albert Machař, majetník mořských lázní v Rabu.</p> <p>Českoslov. Cestovní a dopravní kancelář, spol. s.r. o. Čedok. Centrála: Praha II., Mikulandská ul. č. 7. Filiálky: Praha II., Hyberská ul. č. 14, Praha II., Václavské nám. č. 63, Karlovy Vary, Mlánská č. 1, Mariánské Lázně, Dům Sanssoucci, Františkovy Lázně, Nová Kolonáda, Jablonec n./N., Korunní tř. č. 15, Teplice-Sanov, Schillerovo nám. č. 1, Brno, Náměstí Svobody č. 4, Luhačovice - Morava, Moravská Ostrava, Denisovo nám. č. 8, Bratislava, Dlhá ul. č. 12, Lázně Piešťany - Slovensko, Starý Smokovec. Telegr. adr. Čedok - Jízdenky, spací vozy, lodní lístky, automobily, hotely, cestovní literatura, směnárny, cheky, akkreditivy, pasy, prospekty, informace.</p> <p>Cestovní kufry a brašny, turistické vaky, aktovky, dámské kabelky nejlevněji u fy. Ant. Fallada, nyní Olga Falladová, Vinohrady, Palackého 2. Členům KČST sleva 10 %. Pozor na firmu! Pozor na firmu!</p> <p>Turistům do S. H. S. a všem, kdož se chtějí naučit srbochorvatštině doporučujeme tyto knihy: Semjan: Praktická učebnice srbo-chorvatského jazyka. Třetí doplněné a opravené vydání. Za Kč 18.; Skrbínšek: Srbo-chorvatská cvičebnice a čítanka pro střední školy a obchodní akademie. Cena Kč. 30. Na skladě u všech knihkupců. Nakladatelství J. Otto, spol. s r.o. v Praze a v Bratislavě.</p> <p>Evropská akciová společnost pro pojišťování nákladů a cestovních zavazadel v Praze II., Sokolská tř. 22. Tel. 512-62. Účet pošt. úř. šek. č. 4053. -- Pojišťuje: 1. Cestovní zavazadla na dobu jedné jízdy, 60 dnů, i na dobu delší; 2. cestovní zavazadla předána do uschování nádražním úschovným; 3. spěšniny; 4. proti cestovním úrazům; 5. náklady i rychloboží. Hotové pojistky možno obdržeti u pokladny čs. státních drah, v cestovních kancelářích, v kanceláři Klubu čsl. turistů, u bank, zasilatelů a jiných prodejen.</p> <p>"Baška" český hotel v Bašce na ostrově Krku na semém břehu mořském. Nejkrásnější koupání na Jadranu v křišťálově čisté vodě. Úspěšné léčení chorob nervových, ženských, rachitidy, rheumatismu, katarhů a scrophulosity všeho druhu. Česká lékařka, česká společnost, - kuchyně, obsluha i hudba. - Vlastní pramenitá voda - a elektrické osvětlení. - Největší pohodlí, klid a solidní ceny. Sezona od 1. května do 15. září. Prospekty (známka na odpověď) zasílá majitelka Anna Geistlichová Praha-Smíchov 1152/1.</p>
Z cest po Jugoslavii	1933	<p>Hotel "Astoria" Bled. Nádherná jižní poloha. Vzdálen 2 minuty od jezera. Pokoje s balkony a pohledem na jezero. Teplá a studená tekoucí voda. Výborná kuchyně. Ceny přiměřené ceny.</p> <p>Grand Hotel "Union" Lublaň, Miklošičeva 1. Ve středu města, v blízkosti hlavního nádraží. Značně snížené ceny. Pokoj od 30-50 dinarů výše. V každém pokoji tekoucí teplá a studená voda, ústřední topení, optické signaly, zdviž, útulná kavárna, výborná resturace, vinný sklep atd. 30 garáží sevším komfortem. Vlastní autobus na hlavním nádraží.</p> <p>Hotel "Slavija" pension. Crikvenica. Nově postaven v roce 1930 na nejlepším místě ve vilová čtvrti Crikvenice. 25 moderně zařízených pokojů, ve všech je tekoucí voda a balkony s vyhlídkou na moře. Kolem je park a smrkový les, východ přímo na pláž, klid a čistý vzduch. Prvotřídní česká domácí a vídeňská kuchyně. Telegramy: Slavija-Crikvenica. Prospekty na požádání zdarma. Reservovní pokojů 8-14 dnů před příjezdem. Albin Stařešina. majitel.</p>

<p>Hotel "Crikvenica" v Crikvenici. Nachází se nedaleko koupaliště ve středu města v novém parku. Moderně zařízené pokoje. Přiměřené ceny, solidní obsluha. Na požádání prospekty zdarma. Bratří Matejčić, majitelé.</p>
<p>Jadranska plovidba akc. Spol. v Sušaku. Koná pravidelnou paroplavební službu na 47 tratích na Jadranském moři. Turistické cestování: 10 dní do Dalmácie a Řecka, 6 dní do Dalmácie za velmi levné ceny. Udržuje pravidlenou službu s Albanií, Řeckem a Itálií. Prvotřídní cestovní parníky se všem pohodlím. Výborná kuchyně, dobrá obsluha. Informace dává Jadranská plovidba, akc. spo. v Sušaku, všechny její agencie a důležitější cestovní kanceláře v Jugoslavii a cizině. Hlavní zastupitelstvo pro Československo: Čedok, Praha I., Příkopy 13. Oficiální cestovní kancelář království Jugoslavie v Praze II., Václavské náměstí 60.</p>
<p>Největší Pražský modní velkozávod doporučuje k jarnímu nákupu: <u>Dámské módní látky.</u> Hedvábi. Plyše. Samety. <u>Výbavy pro nevěsty.</u> Prací látky. Roby. Záclony. Koberce. <u>Bílé a lněné zboží.</u> Podšívkové zboží a kloty ve všech barvách. WOLF&SCHLEIM - Praha, Rytířská 26.</p>
<p>Hotel Zvonimir v Bašce. Majitel Ante Tudor. Česká, italská a chorvatská kuchyně., Výčep piva. Dobrá přírodní vína. Vzorná obsluha. Pense 4 K denně., Levné hostinské pokoje. Vyhlídka na moře.</p>
<p>Hotel „Baška“ postavený podle zásady „Z pokoje rovnou do moře!“</p>
<p>Cestovní a námořní binokle též triedry od Goerze, Zeisse, též francouzské od K 70 - výše. Stereoskopy, lupy, drobnohledy, pedometry, rýsovadla, teploměry, tlakoměry, elektroléčebné faradické přístroje, salonní lorgnetty, brejle a skřipce všech soustav v nejlepším provedení se zárukou u firmy M. Růžička, dř. Durst, opticko-mechanický závod, Ovodná ul. čís. 3: Založeno r. 1852. Praha I.</p>
<p>Visuté sítě (lůžka), sítě tenisové, na postýlky, na ryby, na koně, sítě nákupní (trhovky) a jiné, tělocv. nářadí a houpačky do zahrad a pokojů, korkové pásy a plátěné střevíce na koupání, ochranné psáky, sklad. polní židle, šňůry na prádlo, záclony a p., kokosové rohože na otírání obuvi a koberce, konopné hadice a šroubení k nim, nepromokavé plachty a příkrývky, motouzy, lana, provazy, popruhy a veškeré jiné provaznické výrobky nejlépe u firmy Antonín Fleissig v Praze, Ferninandova tř. č. 20 (Louvre).</p>
<p>Hotel Grandić v Bašce (Villa Marija). Majitel Petar Grandić. Výborná jídla a nápoje. Pense 4 K denně., Hostinské pokoje veškerým komfortem opatřené., Sklepní hostinská místnost. Pense 4 K denně.</p>
<p>Čtenářům „BAŠKY“ doporučujeme:</p>
<p>Automobily: První Královéhradecká továrna automobilů, Alois Nejedlý, Hradec Králové-Kukleny.</p>
<p>Banky: Živnostenská banka v Praze, Příkopy čís. 30.</p>
<p>Binokle cestovní: M. Růžička dříve Durst, Praha, Ovocná 3.</p>
<p>Cestování: Rakouský Lloyd v Terstu, zábavné plavby (viz inserát). Prospekty zdarma u správy i v cestovních kancelářích. Jízdní řády uvedeny v textu.</p>
<p>Červení cyklisté: F. Kraus, Praha, Havlíčkovo 8. Telefon 635.</p>
<p>Čokoláda a cukrovinky: První česká akciová společnost továren na orientálské cukrovinky dříve A. Maršner na Král. Vinohradech.</p>
<p>Čaj - Japonerie: Maison Staněk, Praha, Ferdinandova tř. 32. Vladislavova ul. č. 17, Plzeň.</p>

Naším dámám doporučujeme Kolínskou cikorku.
Elektrotechnický závod: F. Scholle & A. Loukota, Praha, Havelská 506.
Fotografie: J. F. Langhans, c. k. dvor. a kom. fotograf v Praze, Vodičkova 38.
Gramofony: K. Jarušek a spol., Praha, Representační dům.
Gráfovy kostky: R. Steyspal, výroba poživatin Praha VII., 917.
Hotely: Hotel „U zlaté husy“, Praha, Václavské nám., Hotel „Zvonimír“, maj. Ante Tudor v Bašce., Hotel „Grandić“, maj. Petar Grandić v Bašce.
Chemická továrna: Fr. Buben v Kolíně n. L., filiálka v Jihlavě.
Inserty a reklama: F. Mázel, odborná insertní kancelář, Praha, Ferdinandova třída 4. Vedle Nár. divadla. Telefon 2754.
Klenotníci: F. & D. Malý, Praha, Ferdinandova tř. č. 4.
Klobouky dámské: St. Bartoš, Praha-II., Jungmannova tř. č. 21.
Knihy: Nakl. družstvo „Máj“ Praha, Vodičkova ul.
Likéry: A. J. Andres, továrna na likéry v Ústí n. Orlicí.
Modní látky: Wolf & Schleim, Praha, Rytířská ulice č. 26.
Modní zboží pro pány: Jakubec a Hořovský, Praha, Ferdinandova 25.
Mýdlo: J. Pilnáček, továrna na mýdlo, Hradec Král.
Nábytek americký: Josef Jiroušek, Praha, Vladislavova ul. č. 13.
Nápoje lihuprosté: „Hesperol“, Václav Souček, Mochov u Prahy.
Optické zboží: M. Růžička, optický závod, Praha, Ovocná 3.
Plátno a tkalcovské zboží: Jiří Vedral, tkalcovna a zasílatelství v Libštátě.; Jaroslav Tomek, tkalcovna, Nov. Město n. Met.
Porculán, sklo: Münzberger & Štěpnička v Praze, Spálená 24.
Průvodci: Náklad. Družstvo „Máj“ v Praze, Vodičkova.
Piva vývozní: Richtrův 13° černý ležák, Motoly u Prahy.; Chantecler Noit, pivov. praž. Sládků v Bráníku.
Restaurace: Plzeňská restaurace „Baška“, Král. Vinohrady.

Baška, česko-chorvatské mořské a klimatické lázně na ostrově Krku v Istrii

1912

16 reklam

Sanatorium: Dra. Šimsy přírodoléčebný ústav, Praha-Krč.

Stroje psací: Oliver Company Jahn, Praha, Příkopy 27.

Sítě visuté: Antonín Fleissig, Praha, Ferdinandova tř. 20.

Semena a stromy: V. Mašek, velkozávod zahradnický v Turnově.; Jindřich Vaněk v Praze, Václavské nám. 13.

Špediterství: Karel Ronovský, Král. Vinohrady, Jungmannova tř. 40. Telefon 322-II.

Topení ústřední: Pražský instalační závod, C. Příbaň a inž. Žilka, Praha, Příkopy 12. Telefon 2049.

Tesařské práce: Antonín Kubeš, tesařský mistr, Praha VII.-369.

Uhlí: Jos. Procházka, Praha, Městský sad číslo 19.

Uzenářské zboží: Jindřich Kubias, továrna na uzenářské zboží, Vamberk (Čechy). Telefon čís. 3.

Vína dalmatská: Marko Frančić, velkoobchod vínem, Rjeka.; Roko Bradanovič, Král. Vinohrady.

Víno šampanské: František Křenek, Paris, Rue Lafayette 127.

Zimotvorné stroje: Andrlík & Hueber, Žižkov, Jeseniova ul. 446.

Železářský závod: V. J. Rott, Praha, Malé nám. č. 4. Telef. 6343.

Pilnáčkovo pravé jádrové mýdlo s ovečkou je ryze český výrobek a dávejte mu vždy přednost!!! Na každém kousku mýdla je nahoře „ovečka“ a dole jméno „Pilnáček“! Kde není jméno „Pilnáček“, to nekupujte! Velice vydatné! Jakost nejlepší! J. Pilnáček, továrník, Hradec Kr., sklad v Karlíně, Královská třída číslo 66.

Všude k dostání! Richtrův 13° černý ležák, vařený dle bavorského způsobu. ZDE K DOSTÁNÍ. Telefon 4605.

Andrlík a Hueber - strojírna a kotlárna v Praze-Žižkově. Jediný český závod, který vyrábí a staví strojní umělé chlazení a výrobu ledu hodící se pro hotely, restaurace, sanatoria, nemocnice, dále pro maloprůmysl jako: uzenáře, cukráře, zveřináře, drůběžníky, sklady vajec a pod. Dále strojní chlazení v každém rozměru pro malo- i velko-pivovary, společenské a městské jatky, továrny na masité neb rybí konzervy a pod. Dlouholeté zkušenosti. Nejlepší doporučení. Dále vyrábí a staví: Celé závody i jednotlivé stroje pro pivovary, lihovary, škrobárny, všeho druhu sušárny, parní pily atd. Veškeré druhy a velikosti parních strojů, parních kotlů, čerpadel, nádrží a pod. Benz. pojezdne i stabilní motory „Ergomobil“. Motory pro nassávaný plyn „Ekonom“. Nejnov. naftové motory „Rigoros“. Rozpočty a návštěvy inženýrů na lask. požádání bezplatně.

Drahota masa i zeleniny dostupuje stále a stále závratnější výše a nutno při všem co možná nejvíce spořit. K úspoře dopomáhají každé hospodyňce gráfovy kostky (kus 5 hal.) které jediné pouze 1/4 litrem horké vody polité dají znamenitou silnou hovězí polévku a které dle čteně docházejících dobrozdání předčí každou soutěž. Pochoutkou a specialitou nedostižitelnou zůstanou gráfovy kostky (kus 6 hal.). R. Steyspal, velkovýroba poživatin, Praha 917-VII.

Husákovo sádlo jest nejlepší! Dokazují to tisíce pochvalných dopisů a stále se množící se odběratelé. Zkuste! Věřte! Doporučíte! Nebude-li konvenovati, vezmem zpět. - objednejte dokud je láce: 5 kg sádla odbor. stroj. K 8; 5 kg polov. sádla a chutných škvarků. K 5,80; 5 kg sádla s polov. uzeného masa. K 8,50.; 5 kg sádla z uzenin na pečení. K 5,60.; od 15 kg o 6 hal. levněji špek a uzeniny zasílá firma Husákovy závody, Rozdělov-Kladno.

V. Mašek, velkozávod zahraničný a pěstování semen v Turnově nabízí nejlepší semena zeleninová, květinová, hospodářská, lesní i travní. Pravé Haarlemské cibule květin. Stromy ovocné i okrasné ve velkém. Keře ozdob., ovocné a k základ. živých plotů. Konifery, růže. Sazenice jahod. a chřestové.

Pánské prádlo, modní zboží, jarní raglány nejlevněji doporučuje Fr. Šašek nást., Jakubec & Hořovský v Praze, Ferdinandova třída 25.

Dopravu zavazadel do Bašky obstará spolehlivě, rychle a při tom levně Josef Uher, zasilatelství, Praha II., Havlíčkovo nám. č. 19 n. Čís. Telefonu 4694. Informace obratem pošty bezplatně. Nepouštějte se na cesty, pokud jste si nekoupili Uhrovy cestovní průvodce po cizině s bohatým obsahem, vkusnými ilustracemi a obširnými plány. Svazek 1. Dráždany-Berlín, Svazek 2. Hamburk, Altona, Cuxhaven, Helgoland, Svazek 3. **Dalmacie s ostrovy, Rjeka a okolí (Baška)**, Svazek 4. Terst, Miramare, Grado a okolí, Svazek 5. Bosna a Hercegovina, Svazek 6. Baška, Svazek 7. Mnichov a okolí. Vesměs vázané à K 1,60 za svazek; poštou o 10 h více. K dostání v každém knihkupectví aneb u zasilatelské firmy: Josef Uher, Praha II., Havlíčkovo nám. 19. Pojištění cestovní. Důležitou ba taknou ochranou při podnikání cest jest pojištění proti úrazům na cestách. Každý, kdo jakékoliv cesty podniká, měl by do svého cestovního rozpočtu na prvé místo zařaditi nepatrnou položku na opatření si tohoto pojištění. Přesně vyhotovenou pojistku, jakož i veškeré informace a podmínky zašle mezinárodní dopravní kancelář Josef Uher, Praha II., Havlíčkovo n. 19. Stačí dopiska. Poplatek nepatrný. K 20.000 na 28 dnů pouze K 3.

Červení cyklisté. Praha, Havlíčkovo náměstí číslo 8. Račte volati telefon číslo 635.

Antonín Kubeš, mistr tesařský. Založeno 1860. V Praze. Telefon 866. Nejstarší pražská dílna tesařská se strojním zařízením. Provádí veškeré práce tesařské při stavbách vysokých i vodních. Lešení ku montování železných mostů. Špalíčkové dlažby z domácího a australského dřeva. Architektura dřeva. Výstavní pavilony. Verandy. Zahradní besídky. Plány i rozpočty co nejrychleji se provádí. Z větších staveb provedl: Pavilony grafický, potravin, železa, interieurů a koncertní síň na jubilejní výstavě Pražské obchodní komory v Praze 1908. Dřevěné mosty z Holešovic do Libně a přes Štvanici v Praze. Stavby lešení ku monstování mostů v Praze, Veltrusích, Litoměřicích, Děčíně a na Pyrnské dráze. Dlažby z australského dřeva mostů Svatopluka Čecha, Hlávka a podjezd u Národního divadla. Pavilon a chladírnu v mořských lázních v Bašce. Vyznamenán bronzovou medailí za český interieur na lovecké výstavě ve Vídni 1910. Slavnostní výzdoba a slavobrány Prahy za návštěvy Jeho Veličenstva. Přímý nákup suroviny. Levné ceny. Bezvadné provedení se zárukou.

<p>Antisemitský denník XX. Věk čte a odebírá každý uvědomělý Čech. Každé číslo a obzvláště nedělní přináší sensační zprávy, kterých nedočtete se v žádném jiném českém denníku. Objednejte si číslo na ukázkou, v Praze k dostání ve všech trafikách a prodejnách novin. Žádejte „XX. Věk“ ve všech kavárnách, hostincích a hotelích atd. Inzerce ve „XX. Věk“ účinná. Redakce a administrace denníku „XX. Věk“ v Praze I., Karlova ul. č. 8.</p>
<p>Oficiální cestovní kancelář Království Jugoslávie Praha II., Václavské nám. 60, palác Fénix, Telefon 30391.; Filiálka: Brno, Janská 11., Pasáž Alfa. Telef. 19-701. Poradí Vám odborně a svědomitě ve všech záležitostech, týkajících se cestování do Jugoslávie a po Jugoslávii. Vystavuje jízdenky, lodní a letecké lístky. Pořádá zvláštní vlaky skupinové jízdy, společenské cesty a autokarové jízdy do Jugoslávie. Reservuje hotelové pokoje, opatřuje visa, valuty a peněžní poukazy do všech míst v Jugoslávii. Všechny informace, ústně, písemně neb telefonicky, bezplatně. Navštivte Jugoslávii!</p>
<p>Jadranska plovidba D. D.- Sušak, telegramy: Jadroplov. Telefon 236,237. Pravidelná dopravní služba po Jadranském moři, Každodenní lodní spojení rychloparníky ze Sušaku, Splitu a Dubrovniku všemi směry a do všech lázeňských míst jugoslávského pobřeží. Výletní linky podél dalmatského pobřeží a do Řecka za levné paušální ceny. Dvakrát týdně rychlolinka Benátky-Dalmácie a obráceně. Pravidelná paroplavební služba pro dopravu cestujících a zboží ze Sušaku, Terstu a Benátek do Dalmácie, Albánie a Řecka. Prvotřídní parníky, dobrá kuchyně, prvotřídní obsluha. Žádejte bezplatné prospekty. Informace poskytuje Ředitelství v Sušaku a veškeré cestovní kanceláře.</p>
<p>Dubrovačka Parobrodska Plovidba A. D. Dubrovnik. Telegramy: Dubroplov. Cestujte na dalmatskou Rivieru přes Terst, Benátky, Sušak, Split do Hvaru, Makarsky, Korčuly, Dubrovniku, Hercegovni, Kotoru přepychovými parníky Krajl Aleksandar I., Kumanovo, Dubrovnik. Od 1. května do 30. září týdenní turistické plavby Benátky-Sušak-Kotor a zpět za paušální ceny. Žádejte zvláštní prospekty. Informace a prospekty u všech cestovních kanceláří, zastoupení společnosti jakož i u ředitelství Dubrovniku.</p>
<p>Světová letecká síť Air France Praha II., Na Příkopě 10. Spojuje Československo s 89 městy světa ve 4 světadílech. Šipka Orientu. Londýn. Paříž. Štrasburk. Norimberk. Praha. Vídeň. Budapešť. Bělehrad. Sofia. Bukurešť. Cařihrad. Doprava cestujících - listovní pošty - balíků.</p>
<p>Prodlužte sobě i dětem dovolenou! Cestujte na Jadran letadlem! Počet cestujících "jadranského expressu ČSA" stoupá každým rokem - nejlepší důkaz oblíbenosti a záruka, že i Vás uspokojí rychlost, komfort a spolehlivost letecké dopravy "ČSA", jež děje se jen letadly o více motorech, řízených dvěma piloty a vybavených moderními přístroji ke kontrole letu. Při svých cestách používejte výhod zpátečních leteckých jízdenek. Děti do 3 roků platí 10% do 7 roků 50%. Pro zavazadla zavedeny jsou výhodné tarify (do 15 kg zdarma). Informace o odletech, cenách a zajištění míst v cestovních kancelářích, hotelech nebo přímo v dopravních kancelářích ČSA na každém letišti. ČS. státní aerolinie. Ústřední letecká cestovní kancelář. Praha, Jungmannova tř. 18. Telefon: 34329, 35508. Telegram: "Staroero".</p>
<p>Tapred a.s. - největší autobusová a nákladní doprava - převáží cestující i zboží do všech končin Jugoslavie - spojení s Čedokem - prodává jízdenky a podává informace</p>
<p>"Grand Garaža" a "Jovan Markovic" speciální otevřené autobusy, denní přímá autobusová spojení a výletní linky, Dubrovnik, boka Kotorská a Černá hora</p>
<p>Jugoslavenská banka akc. Spol. spojení se všemi peněžními ústavami v ČSR a založená Živnostenskou bankou v Praze</p>
<p>Rogaška Slatina - prvotřídní lázně, nemoci žaludku, střev, jater fluč, kaménky, léčebná zřídla</p>
<p>Dobrna u Celje - léčebné lázně pro choroby srdce, nervové a ženské - správa lázní</p>

Bled jako letovisko a lázně - mírné ceny prospekty - Oficiální kancelář království Jugoslavie a Zdraviliška komisija - Bled - Jugoslavija
Kraljevica -mořské lázně - horní jadrán - hotely, pensiony a restaurace - propagace místa od Lázeňské správy
Crikvenica - hotely, pensiony a restaurace - propagace místa od lázeňské správy
Novi - mořské lázně - hotely, pensiony a restaurace - propagace místa od lázeňské správy
Ostrov Rab - mořské lázně - prvotřídní hotely pensiony s mírnými cenami - Lázeňská správa Rab
Hvar - Lázeňská správa propaguje
Makarska - Lázeňská správa propaguje
Korčula Lázeňská správa propaguje
Národní banka Království Jugoslavie - cedulový ústav jugoslávský - služby
Anglo-československá a pražská úvěrní banka - filiálky, filiálka v Bělehradě - obchodní styk jejich klientely s těmi státy kde má filiálky
Prvá Hrvatska štedionica Zagreb-jugoslavie - nejstarší peněžní ústav v jugoslávii, doporučuje návštěvníkům lázní a letovisk pro všechny peněžní transakce
Městská spořitelna na Královských Vinohradech
Česká banka Union
V Jugoslávii kuřte jugoslávské cigarety! Světoznámé druhy jugoslávského tabáku. Uprava državní monopol - Kraljevina Jugoslavie - Beograd
Aleksandrovo - V krásném zálivu najnižním břehu ostrova Krku leží uprostřed úrodných vinic a olivových hájů hezké městečko Aleksandrovo. Díky mírnému středozezemskému podnebí a půvabnému okolí, stalo se Aleksandrovo zejména v poslední době oblíbeným letním bytem Jihoslovanů a cizinců hledajících slunce, moře, klid a oddech. Pěkné a veliké koupaliště s písčítými a betonovými terasami ke slunění; mělké dno s drobným pískem je velmi vhodné také pro děti a neplavce. Informace a prospekty : Kupališno povjerenstvo.
Hotel vila Lucija - Aleksandrovo otok Krk - Největší a nejpohodlnější hotel v Aleksandrovu. Přímou u moře. Cena pense (byt a strava) Din. 50-60. Prospekty zdarma.
hotel pension "Frankopan" Aleksandrovo - Ležící blízko koupaliště má výbornou polohu bez prachu. Všechny pokoje jsou opatřeny novým nábytkem. Před hotelem půvabné sady s rozsáhlou terasou. Hotel má elektrické osvětlení a zdravou vodu z vlastních zdrojů. Zvláštní péče se věnuje prvotřídní kuchyni. Úplné zaopatření s pokojem stojí denně s taxami a obsluhou jen 55 Dinarů pro jednu osobu v době sezony, před 1. červnem a po 1. září pak 50 Dinarů.
Strand hotal Volaric, Baška - (Z pokojů přímo do moře) Vedoucí dům. Nádherná poloha na pláži. 36 moderních pokojů s pohledem na moře. Tekoucí voda v pokojích. Balkony. Terasy na slunění (dámy). DANCING - JAZZ - RADIO Vodní sporty veslování, motorové čluny. VLASTNÍ ZNÁMÁ VÍNA. Kompl. pense se všemi taxami od Din. 60.
Hotel pension Velebit Baška - 60 pěkně zařízených pokojů s pohledem na more a na pláž. Cena pense v předsezoně a po sezoně Din. 60-, v hlavní sezoně (červen , červenec, srpen) Din. 76- se všemi taxami i s obsluhou. - JUBINKO TUDOR, hotelier.
Hotel-pension Grandic Baška - Chvalně známý dům v blízkosti koupaliště, ležící u moře. Prvotřídní kuchyně, terasa, zahrada, motorové čluny, rybolov. Velmi mírné ceny. Dobré nápoje. Na podzim laciná léčba hrozny. Prospekty zdarma.

<p>Hotel excelsior beograd - V centru města v blízkosti všech ministerstev, vyslanectví a ústředních úřadů. Pokoje s nejmodernějším komfortem, tekoucí teplou a studenou vodou, telefonem, koupelnou, apartamenty. Prvotřídní cizí i domácí kuchyně. Výborná vína. Ceny velmi mírné. - Obsluha přesná. - Autobus ke všem vlakům a parníkům.</p>
<p>Grandhotel Petrograd - beograd. Naproti nádraží s 80 moderně zařízenými čistými pokoji. Tekoucí teplá i studená voda. Prvotřídní jídla a nápoje. Ceny mírné. Mluví se česky.</p>
<p>Bohinjské jezero - "Hotel sv. Duch" - v nejlepší poloze na břehu Bohinjského jezera (525 m) na jižním svahu Triglavského pohoří (Slovinsko). Ideální alpské letovisko. Koupání, veslování, lov, rybolov, sporty. Slunce a čistý vzduch. Skvělá pense (celé zaopatření, 4 krát denně) din. 50-, červenec-srpen din. 65-. Žádejte prospekty.</p>
<p>Pension Vovk - bled - Chvalně známý pension v klidné poloze. Prostranná zahrada. Všechny pokoje s tekoucí teplotou u i studenou vodou. Terasy. Skvělá kuchyně. Week-end chaty za mírné ceny. Pension se dobře hodí pro děti. - Dětské hřiště. Speciální dětská strava na objednávku.</p>
<p>Hotel Park bled - Nejmodernější komfort. Současně majitel Bledského jezera a zámku. Výhodné paušály. Informace přímo nebo ve všech cestovních kancelářích.</p>
<p>Hotel pension Mon Plaisir bled - Veškerý moderní komfort. Ideální poloha. Veliká zahrada. Ceny solidní. - Prospekty a informace TIL A VOVKOVÁ</p>
<p>Crikvenica vás zve! Hotel Therapia: V každém ohledu vedoucí. Modernisován r. 1934-35. Tekoucí a teplá voda a studená voda. Soukromé lázně. Zdviž. - Hotel Miramare: Oblíbený rodinný hotel. Modernisován r. 1933-34. Tekoucí teplá a studená voda. Teplé mořské lázně. Zdviž. - Pension Adria: Slunný dům u moře.</p>
<p>Palace hotel "Zagreb" Táž správa jako hotelů "Miramare" a "Therapia" v Crikvenici. 3 minuty od nádraží. 3 minuty od nádraží. Jednolůžkový pokoj od 40 Din., dvoulůžkový od 75 Din. RESTAURACE: Menu: Din. 14, 18 a 20.</p>
<p>Crikvenica Hotel Villa Danica - je ideálně položen na slunném jižním břehu mořském. Vlastní koupaliště. Zahrada s prostrannou terasou. Bujná středomořská vegetace. Rušný lázeňský život. Pro děti krásný písčivý břeh. Plachetnice -loďky k veslování. Vodní sporty. Sluneční lázně. Denní výlety do čarovného okolí a na blízké ostrovy. Individuální obsluha. Prvotřídní kuchyně. Ve všech pokojích tekoucí teplá a studená voda. Částečně ústřední topení. Krásné a prostranné společenské místnosti. Radio. Ping - pong. Aucogaráže. Majitel a ředitel: Jurica Manestar</p>
<p>Dom Dr. Seidl, Crikvenica, hotel I. Třídy - 50 pokojů. - Tekoucí voda, koupelny, terasy, garáže. - Na přání dietní strava. - Plná pense v sezoně Din 65- až 95-. Prospekty zasíláme bezplatně. Otevřeno po celý rok.</p>
<p>Pension Villa Ružica Crikvenica (Hrvatski Učiteljski Dom) proti pláži - 34 pokojů - Pense:60-80 dinarů.</p>
<p>HOTEL "NA PLÁŽI" HERCEGNOVI - v nejlepším zálivu Jadranu, v Boce Kotorské, leží přímo na břehu mořském a má vlastní plovárnu jedinou v městě, která slouží ct. hostům. Hotel je nově postaven a má 50 pohodlné zařízených pokojů: je otevřen od začátku března a sezona trvá do konce října. Prvotřídní kuchyně s levnými cenami. Pense stojí pro osobu v depandanci Din. 52-, a v budově hotelu Din.62-, resp. s výhledem na moře Din. 67- . Za obsluhu se účtuje 10% a zrušeno je zpropitné, jakož i všechny jiné poplatky a taxy. Pro obveselení hosta je: k dispozici plovárna, loďky, rybolov. terasa ke slunění a každodenní různé zábavy. ADRESA TELEGRAMŮ: PLAŽA HERCEGNOVI. TELEFON Č. 29.</p>
<p>a další hotely podle míst - opakující se některé úplně nové - celá Jugoslávie</p>

GRAND HOTEL IMPERIAL DUBROVNIK. VEDOUcí HOTEL NA JUGOSLÁVSKÉ RIVIERĚ. 110 pokojů s tekoucí vodou. Pokoje se soukromými koupelnami. Velký počet balkonů. Jedinečný výhled. Ceny solidní a mírné.
GRAND HOTEL LAPAD - Rodinný hotel prvníhořádu s tekoucí vodou nablízku koupaliště. Sezona od 1. března do 31. října. Ceny přiměřené.
HOTEL PRAHA-LAPAD (CIKA SLAVKO) Hotel jest přímo na písčité pláži Lapadu, u borového lesa. 22 pokojů vším komfortem vybavených. DENNÍ ÚPLNÁ PENSE: 75-120 DIN. Obsluha česká; kuchyň česká, mezinárodní, na požádání i vegetářská.
HOTEL ZAGREB LAPAD - 30 moderních pokojů, prvotřídní komfort, tekoucí teplá a studená voda. Pohled na moře. - Vzdálen 1 minutu od pláže s jemným přírodním pískem. - Subtropická vegetace. Prvotřídní mezinárodní kuchyně. Česká a německá obsluha. - S Dubrovnikem spojení elektr. tramvají. Možnost všech sportu a výletu.
HOTEL WREGG DUBROVNIK-GRUŽ. Vzdálen 1 minutu od přístavu a 3 minuty od nádraží. 40 pohodlných pokojů s tekoucí vodou. Plná pense 70- 90 Din. se všemi taxami a obsluhou. Zvláštní ceny pro rodiny. Stinná palmová zahrada se subtropickou vegetací. Pohled na moře. V blízkosti vlastní kabiny ke koupání (pro hosty bezplatně). Mezinár. kuchyně. Česká obsluha
HOTEL NERETVA MOSTAR. U mostu, blízko nádraží - Zahrada - 52 pokoje. Ceny Din. 40-70-. Pense s taxami Din. 80-.
PALACE HOTEL LIŠANJ A HOTEL SAN MARINO, NOVI. Palace Hotel Lišanj jest jedním z nej modernějších hotelů chorvatského přímoří s 80 pěkně zařízenými pokoji, restaurací, kavárnou, společen. místností i s krásnými terasami s výhledem na moře. Leží přímo nad plážemi Všechny informace: Sprava hotelu.
MLINI U DUBROVNIKA - Subtropická vegetace, dobrá pitná voda, velká pláž. PENSION MLINI - Moderně zařízený hotel přímo u moře. - Krásné terasy. - Vlastní koupaliště k bezplatnému použití. Mezinárodní společnost. Cena úplné pense bez lázeňské (obecní) dávky Din. 44-.
PALACE HOTEL HVAR. Pod správou lékaře Dr. Avelini-a. Největší a nejpohodlnější hotel na Hvaru se stinným sadem, chráněn od větrů, se 40 pokoji, zařízenými ke slunění a s pohledem na širé moře. Kursalon. Společenské pokoje. Terasy. Kavárna. Tenis. Radio. Hudba k tanci. Motorové čluny. Týdenní výlety do překrásné biševské jeskyně. Otevřeno celý rok. - Sezona ke koupání od března do října.
Grand Hotel Petka. DUBROVNIK. 1 min. od přístaviště, 5 min. od nádraží. Ideální poloha. Uplně obnoven, znovu zřízen. Tekoucí teplá a stud. voda. Ústřední topení. Prádelna. Dobrá kuchyně a sklep. Kavárna. Otevřená terasa. Mořské koupaliště proti hotelu. Kabiny zdarma. Lůžko od Din. 35 do 85. Denní pense od Din. 80-95, + 10% obsluha a Din. 4,50 láz. taxa.
PENSION VIKTORIA DUBROVNIK - Rodinný dum, stojící v uznané nejkrásnějším místě jadranského pobřeží nabízí ve všech ročních obdobích pobyt plný krásných zážitků. Dům jest dokonale moderně vybaven, má pokoje s lázněmi, čítárnu, písárnu, nádherné sluneční terasy, jakož i starý přírodní park ve výměře 27.000 m2 se snoubí tropickým rostlinstvem. Vlastní lázeňská pláž k bezplatnému použití. Vzorné vedení. Nejmírnější ceny.
PARK HOTEL GRADAC DUBROVNIK - PROTI GRAND HOTEL IMPERIAL - Čistý, dobrý, levný. Vyžádejte si prospekty.
HOTEL KOVAČIĆ HVAR - přímo u přístavu blízko koupaliště. Slunná terasa, teplé mořské koupele v hotelu i ostatní moderní komfort. Kuchyně: česká, domácí i vídeňská. Prospekty zdarma v cestovních kancelářích nebo u vlastníka hotelu Petra Novaka.

HOTEL OVERLAND HVAR - BEZPROSTŘEDNĚ U MOŘE, NEJBLIŽŠÍ KOUPALIŠTI. Krásné slunné pokoje s výhledem na moře. -Elektrika, tekoucí voda, terasa i všechen ostatní komfort. V zorná vídeňská kuchyně. HOTEL JEST OTEVŘEN PO CELÝ ROK. Pense včetně taxy 55-70 Din.

OSTROV HVAR zvaný jihoslovan. Madeirou, jest jedním z nejkrásnějších pobřežních mořských lázní a klimatických zimních míst. Skvostná subtropická vegetace. - Historické stavby: Hrad, kryté pavlače (Loggia)atd. - Obrazy od renaissančních mistrů, výlety, krásné procházky, žádný prach, žádný hřmot. - Koncerty, tanec, radio, tennis, rybaření, sport a hroznová léčba.

Po celý rok velmi příjemný pobyt.

HOTEL "SLAVIJA" leží u moře, naproti přístavu. Nově obnovený dům, moderně zařízené pokoje s vyhlídkou na moře, teplé a studené koupele, vlastní motorový člun. Dobrá vídeňská a mezinárodní kuchyně, vybraná dalmatská a jiná přírodní vína (známé víno "Prosecco"), ceny mírné. Snídaně: káva, čokoláda nebo čaj s 2 kusy pečiva, máslo, marmeláda nebo med. - Oběd: polévka, maso s přílohami, vařivo, desert. - Večeře: maso nebo ryba s přílohami, vařivo, desert. - Byt a strava od Din. 50-65 za osobu a den. - Snížené ceny před a po sezoně. Obsluha 10%, lázeňský poplatek Din. 3-. Přímé rychloparní spojení Rerst-Hvar. - Rychlíkové spojení Praha-Split. Denně několikrát parníkové spojení Split-Hvar, po 7 denní pobytu zpáteční cesta na jugoslávské hranice zdarma. Celý rok otevřeno. Telegram: Slavija-Hvar. Pense 50-65 Din. Správa hotelu.

HOTEL ALMIS KRALJEVICA Hotel je zbudován přímo u moře v nejlepší poloze s překrásným pohledem na Kvamer, naproti opatsrvi Lovrane. PRVOTŘIDNÍ HOTEL S ÚPLNÝM MODERNÍM ZAŘÍZENÍM. Tekoud voda ve všech pokojích. - Před hotelem u moře prostorná restaurační terasa. - Jazz-band a ranec. - Mezinárodní kuchyně. - Vlastní garáže i benzinové stanice.

HOTEL "METROPOL" (MIKLIČ) LJUBLJANA proti hlavnímu nádraží - 124 pokoje. v nové části tekoucí teplá i studená voda v každém pokoji, ústřední topení, zdviž, koupelny, garáže, restaurace, výborná kuchyne, nejmoderněji zařízená kavárna, plesový sál, dvorana, místnosti pro schůze i pro hostiny. - Nízké ceny. V hale cestovní kancelář "PUTNIK" - prodej jízdenek.

TELEFON: HOTEL 27-37, KAVÁRNA 20-22, PUTNIK 33-84. UČET POST. SPOŘ. 10.884. TELEGR., HOTEL METROPOL.

PENSION-RESTAURANT "KULJIŠ" KOMIŽA, OSTROV VIS. Komiža, typické a čarovné rybářské město s překrásnými pohledy na hladinu otevřeného moře i západy slunce, které jinde nenaleznete. Vyznačuje se skvostnou subtropickou přírodou: citronovníky, pomorančovníky, datlovníky, stromy svatojanského chleba a fíkovníky. Vinohrady s prvotřídním vínem Opolo. Má elektrárnu a všude zdravou pitnou vodu. Na blízku jest ostrov Biševo, se světoznámou modrou jeskyní. Pension Restaurant Kuljiš jest vzorně vedený dům s čistými a světlými pokoji. Domáci i vídeňská kuchyně. Rybí zvláštnosti na požádání v každé době. Pense : pokoj s úklidem, včetně městské taxy a vína ke každému jídlu Din. 50-55. Prospekty zašle na požádání Pension - Restaurant Kuljiš.

HOTEL JADRAN JELSA přímo u moře. Ceny mírné. Písčítá pláž. - Terasy, parky, lesy. - Vyžádejte si prospekt.

KRÁLOVNA DALMATSKÝCH OSTROVŮ HOTEL-PENSION "PRAHA". KORČULA
Moderní nová budova nejbližší koupaliště i parku, zvláště krásný pohled na moře i okolí. 30 pokojů, zasklená veranda, balkony, terasy na slunění, elektrické světlo, piano, radio, dependance. Prvotřídní mezinárodní i domácí kuchyně. Pense od Din. 60- do Din. 75-.

HOTEL "JUGOSLAVIJA" S DEPENDANCEMI - leží v nejlepším místě KRKU u přístaviště a v blízkost i koupaliště. Má 16 vkusně zařízených pokojů s balkony i bez nich. - Jedinečný pohled na otevřené moře. - Prostranná restaurace, terasy až k moři. Chráněná terasa na slunění. - V hotelu se hovoří všemi jazyky. - Videňská a domád kuchyně.- Celou sezonu otevřeno. Ceny úplné pense : pokoj, strava, taxi: č:erven, červenec, srpen Din. 52-56. Mimo sezonu Din. 50-52. Strava bez pokoje Din. 34.

RIVIERA SEDMI KAŠTELŮ - KASTEL STARI - Zemský ráj s bohatou subtropickou vegetací na velmi zajímavém a historickém místě. PALACE HOTEL uprostřed rozsáhlého, až k moři sahajídho parku. Nejmodernější budova rivieri. 38 nejmoderněji zařízených pokojů. Restaurační zařízení v hlubokém stínu s vyhlídkou na kaštelskou rivieru, Split-Trogir a Solin. Tekoucí voda. - Zaručeně prvotřídní kuchyně a pravá kaštelská vína. Hroznová léčba.- Rybolov a sport na plachetnkh loďkách. Tenis. - Plná pense 60-90 Din., podle polohy pokoje. Obsluha 10%. Poplatek 2- Din. Vlastní 180 m dlouhá pobřežní plovárna. V době sezony jazz-hudba. Radio v hotelu.

LOPUD JE JEDNÍM z NEJKRÁSNEJSÍCH OSTROVŮ DALMACIE. Odedávna proslulé jsou na Lopudu vinohrady, a ještě dnes je mám svými výbornými víny. HOTEL-PENSION KRISTIĆ poskytuje svým hostům výtečnou pensi, jež sestává ze snídaně: káva nebo čaj, dva chleby a máslo, oběda : polévka, pečeně. příkrm a moučník, večeře: pečeně, salát, brambor, sýr a ovoce za cenu od Din. 58- i s taxou a světlem. Všecek Lopud je pokryt zelení a lesem, za každým krokem se nabízí stín. Lopud má krásný přístav a čarovnou promenádu, dlouhou půl druhého kilometru. Promenádu chrání před sluncem veliké stromy, jež zastiňují cestu, vinoucí se do výše - s níž je čarokrásný pohled na západ slunce. - Na Lopudu jsou tři hlavní pláže písčné pro plavce a pro neplavce. Ale jest tu i mnoho jiných míst, vhodných ke koupání. Hosté mohou se volně koupati, kde se jim líbí. U hotelu Kristić je krásná zahrada, kde rostou pomeranče, citrony, kaktusy a květy všeho druhu, a dvě veliké terasy, z nichž jedna je pokryta vinnou révou takže hosté tu sedí v příjemném chládku. - Břeh Lopudu je bohat rybami a rybolov je všude dovolen. Lopud je vzdálen 1 h. od Dubrovnika. Spojení z Gružského přístavu parníky a motorovými čluny několikrát denně.

HOTEL SLAVIJA MALINSKA - Levný a příjemný pobyt u moře. Ideální koupání a slunění. Nová dependance, terasa, balkony. Velký park přímo u koupaliště. Plachtění, volley-ball, table tenis. Česká kuchyně. Platit možno v ČSR. Celodenní pense se všemi poplatky Din. 55- až 65-.
Informace : Správa hotelu.

HOTEL »MILOŠ VELIKI«
MAKARSKA (DALMACIE -JUGOSLAVIE) Majitel: Miloš Bušelić. Krásná poloha s vyhlídkou na moře v bezprostřední blízkosti přístaviště (molo). K mořským lázním pěšky 4- 5 minut. Elektrické osvětlení. Tekoucí voda v pokojích. Koupelna. Pense včetně všech dávek, tax a podobně. Od 1. června do 15. září Din. 58-, od 15. září do 1. června Din. 48-.

HOTEL STRNAD, MALINSKA přímo u koupaliště, 70 lůžek, balkony, terasy, subtropická zahrada, wolleyball a pod. Chvalně známá česká kuchyně. Vyžádejte si náš prospekt!

MLINI U DUBROVNÍKA - PENSION "LUCIĆ" leží přímo u moře obklopen stinnou zahradou a několika vínem zarostlými terasami. Skýtá Vám příjemný pobyt. Vlastní písčivá pláž s mírným sklonem do moře. - Možnost všech sportů (plachtění, motorové lodice, veslování, ping-pong, rybolov a j. - lawntennis v blízkosti). Zde naleznete naprostý klid i rušnější lázeňský život. - Výtečná česká, vídeňská a domácí kuchyně - jídelny na terasách - dovrší Vaší spokojenosti. MLINI svým zajímavým a překrásným okolím Vám umožňuje Vám buď procházky cypřišovými háji - k jedinečně romantickým mlinským vodopádům, výlety na "Dykův ostrov Lopud": Cavtat, do Trebinje, na Černou Horu, do Kotoru, Cetinje (rodné město krále Alexandra I. Sjednotitele). Budvy Hercegnovi a j. Cena úplné denní pense (t. j. pokoj, strava, obsluha, osvětlení, používání pláže, včetně lázeňské taxi) činí T5-80, podle polohy pokoje. Pense v pokoji jednolůžkovém o 10 din. vyšší. Dětská pense (do 6 let) poloviční. Strava prvotřídní. Snídaně dle výběru: káva, čaj, kakao, čokoláda, chléb s máslem, medem, neb jam. Oběd: předkrm, pečeně s příkrmem, kompot neb ovoce neb sýr. Hlavní sezona květen, červen, červenec a srpen. Před sezonou a po sezoně 15% sleva. MATO LUCIĆ, majitel pensionu.

PENSION VILLA VERA NOVI - 40. velmi pěkně zařízených pokojů zaručeně čistých. Veliká stinná zahrada, kde za velkých veder příjemně obědváte v koupacím obleku nebo pyjama. Mořské lázně a rozsáhlá pláž přímo před hotelem. Znamení česká kuchyně! Báječné koupání pro plavce, neplavce i pro děti. Hotel je úplně znovuzařízen. Zařízeny teplé vanové mořské lázně přímo v hotelu. Gaáže. Ve všech pokojích tekoucí voda. Při společném ubytování veliké slevy!

HOTEL UCKA OMIŠALJ leží na mořském pobřeží v krásné omišaljské zátce (ostrov Krk), vzdálen 45 minut od konečné stanice železniční trati Praha - Sušak, a má vlastní LÁZNĚ se sprchami bezprostředně u hotelové budovy, rozsáhlou terasu s krásnou vyhlídkou, jídelní sál, elektrické osvětlení a pramenitou vodu. - V hotelu je 30 pokojů se 2 a 3 postelemi. STRAVA je vydatná a hojná (podle vídeňského způsobu) a podává se jak v jídelně, tak i na terase. Snídaně: Snídaně: bílá káva, čaj, máslo s pečivem. Oběd a večeře: polévka, maso se zeleninou, pečeně nebo drůbež s příkrmy, moučník, ovoce nebo sýr. Ryby pouze na přání. Strava pro děti podle dohody nebo za polovinu ceny pense. Studené pivo od čepu a výborná domácí vína. Cena za opatření s pokojem: Din. 60- denně. - Taxa Din. 2-. Sleva 10% před a po sezoně. Za solidní a pečlivou obsluhu ručí majitelé hotelu. ALBANŽE - ANTONČIĆ.

HOTEL JADRAN OMIŠ. Nedaleko přístavu. - 35 postelí. - Stinné zahradní terasy. Lesík. Veškeré informace: Ředitelství hotelu nebo cestovní kanceláře.

HOTEL - PENSION SLAVIJA OMIŠALJ stojí bezprostředně na pobřeží. Má 25 pokojů, elektrické osvětlení, terasu a stinnou zahradu s vyhlídkou na moře. - Pense: snídaně: káva, čokoláda, kakao, čaj neb mléko s máslem a medem nebo máslem a marmeládou, 2 kousky pečiva; oběd: polévka, pečeně s 2 příkrmy, moučník; večeře: předkrm, pečeně s 2 přílohami, desert. Ryby dle přání. - Pense pro děti á la carte neb poloviční. Nápoje: prvotřídní dalmat. vína, čerstvé pivo a pramenitá voda.

GRAND HOTEL IMPERIAL RAB - 120 slunných pokojů na jih - krásná vyhlídka na moře - balkony a loggie - tekoucí voda ve všech pokojích - lázně v domě - čítárny a pisárny - terasa na střeše pro sluneční lázně - stinný

hotelový park - restaurace - velká terasová jídelna - hotelový orchestr -jazz- dancing plein air - denně taneční zábavy - zahradní zábavy s báječnou iluminací - dvě tenis. hřiště - vlastní mořské lázně v zátoce Euphemia, vzdálené pouze 8 min. od hotelu. Adresa telegramů: IMPERIAL RAB, telefon č. 5. CENY PENSE (hotelový pokoj s třikrát denně podávanými jídly včetně všech poplatků): Na jaře a na podzim: Din. 95-105-115-. V létě: Din. 105-115-125-.Pense pro děti (spací divan neb dětská postel) Din 60-. Žádá se o včasnou objednávku pokojů (dle možnosti písemně). Děti starší 10 let platí plnou cenu pense.

GRAND HOTEL & VILLA CASSIO RAB jsou nejoblíbenějšími domy v centru lázeňského místa - 80 pokojů - ideální klidná poloha - krásná zahrada v obou domech - stinná terasová jídelna v Grand hotelu - známá výtečná kuchyně - čítárna a pisárna - adresa telegramů: GRAND HOTEL RAB.

CENA PENSE (se všemi poplatky): Din. 70- a 80-. Nabízené ceny platí včetně stravy a poplatků za osobu a den. - Vyšší cena se platí za větší neb lépe položený pokoj - strava je v obou případech stejná. Letní ceny platí od 15. června do 15. září. Kromě přihláškového poplatku Din 10- za osobu, zaplaceného v den příjezdu, nemá host v hotelích žádných vedlejších výdajů. VLASTNÍ MOŘSKÉ LÁZNĚ Vzdáleny pouze tři minuty od hotelu leží v zátoce Euphemia vlastní mořské lázně, které jsou pro svoji výhodnou polohu navštěvovány i hosty druhých hotelů. - Hosté mohou z hotelu do lázní v plavkách neb pyjama. - Slunná lehátka - stinný les - četné kabinky - skákací deska - houpačky ve vodě - cvičící nářadí - říční sprcha - plachtění, veslování a pádlovací lodky - buffet. Jiné mořské lázně jsou v t. zv. "druhé zátoce". Denně bezplatné gymnastické cvičení pod vedením státně zkušného gymnastického učitele. Vstupenka na plovárnu Din 3-, pro děti Din 1-. Teplé vanové koupele v hotelích po Din 20-.

HOTEL ADRIA (S. TOPIĆ) RAB Nová dvoupatrová stavba v tiché poloze na moři, vedle městského borového lesa. 30 moderně zařízených pokojů s tekoucí vodou a elektrickým osvětlením, balkony a vyhlídka na moře. Lehátka visutá, která mohou umístit v lesíku, 20 kroků vzdáleném. Mezinárodní a domácí kuchyně (ryby, krabi) a skvělá dalmátská vína.

GRAND HOTEL CENTRAL SARAJEVO. - Telefon č. 81. Hotel prvního řádu, mezi katedrálou a řekou Miljackou, ve výhodné poloze, nedaleko orientálské čtvrti. 60 pokojů s tekoucí teplou i studenou vodou, telefon, ústřední topení, elegantní restaurace. Menu, á la carte, á la carte. - Vlastní autobusy ke všem vlakům. - Moderně zařízená kavárna. Dostaveníčko domácího i cizího obecnstva. Tuzemské i cizí noviny. - Mírné ceny.

HOTEL SAVA, SPLIT Tichý, rodinný dům ve vilové čtvrti bezprostředně u vchodu do mořských lázní. Vzdušné pokoje s překrásnou vyhlídkou na mořskou hladinu. Prostranná terasa, Zahrada. - Vyhlášená restaurace. Majitel KAREL BAUMANN.

HOTEL SALONA, SPLIT Nově zřízen. - 40 pokojů. - Tekoucí teplá i studená voda, pokoje s lázněmi. - Ceny jednolůžkových pokojů od 20 Din, dvoulůžkové od 40 Din. PENSE od 55- Din, včetně obsluhy a městské dávky. Hovoří se česky i německy.

BERÁNKŮV Park Hotel Rokan SELCE. Na ideálně položeném místě (od lázeňského ruchu Crikvenice vzdálen 10 min.) Veliká, parkovitá, hustým stromovím stíněná terasa nad mořem. Zahradní restaurant. Prostorná písčiná pláž. Křišťálově čistá voda. Výborné zaopatření. Teplé vanové mořské lázně v domě. Ceny mírné: od Din. 60 - 80 plná pense. - Lázeňská taxa i koupání Din. 6 -, děti Din. 3,50- Od 20. června do 20. srpna jednotné ceny (pense i byt pro dospělou osobu za Din. 75-) V květnu a září reklamní cena Din. 55- Dopřejte sobě a svým drahým pobyt u moře! Těší se na Vás Hotel Rokan Selce na Jadranu.

HOTEL JADRAN SUŠAK. V překrásné poloze v lázeňské čtvrti. - Vlastní veliká pláž. - Hodí se k delšímu pobytu, jakož i pro přechodné hosty. - 50 pokojů, terasy a balkony. - Veškerý komfort. - Ceny od Din. 80- výše (úplné zaopatření). Autobus na stanici a v přístavě.

Pension "Supetar" RÁJ U MOŘE Srebreno u Dubrovníka. V blízkosti lázní Kupari nedaleko Dubrovníka na vlastní jemné písčité pláži, koupání zdarma! Nově zřízený i rozšířený, vedený známým odborníkem majitelem L. Francem, bývalým šéfem kuchyně velikých parolodi. Ve všech pokojích tekoucí voda, též pitná. Vlastní nádherný palmový park, pomoranče, citrony, fíky, mandle a ostatní bujná subtropická vegetace. Prvotřídní středostav. dům. (Dobrý, čistý, levný)! - Celý den jen v koupačkách! - Sezona březen - říjen. Celá výborná pense Kč 33 - 38. Platy v Č. S. R.

HOTEL KOZJAK u jezera a koupaliště. Tekoucí voda ve všech pokojích. Znamení kuchyně. Ceny mírné.

VRBOSKA. BEZ KOMÁRŮ. HOTEL MADEIRA jest nový moderní hotel na okraji největšího borového lesa v Dalmacii, přímo u pláže. Ani ve vrcholném létě tu není úmorných veder. Komáři v místě vůbec nejsou. Denní spojení parníkem do Splitu. - Plná pense 50 až 60 Din. Vyžádejte si prospekty!

VELA LUKA PENSION ŠANTIC Přímo ve středu přístavu. Čisté a pěkné pokoje s vyhlídkou na moře. Velmi dobrá dalmatinská a mezinárodní kuchyně. Rybí pochoutky denně! Velmi příjemný a laciný pobyt v každém ročním čase. Celá pense s půl litrem vina denně Din 45-, k tomu 1 Din obecní dávky. Ping-pong, klavír, radio. - Vlastní člun hostům k dispozici. - Bližší zprávy zasílá ředitelství hotelu.

HOTEL "ASTORIA" ZAGREB Petrinjska ul. 71. v bezprostřední blízkosti nádraží. Ústřední topení, tekoucí teplá i studená voda, v každém pokoji telefon. Zdviž, velká terasa s restaurací ve výši 42 m s pohledem na město a okolí. - Pokoj jednolůžkový 40-50 Din, pokoj dvoulůžkový 70-80 Din. Úplná pense: jednolůžkový 75 Din, dvoulůžkový 150 din. Telegramy: Hotastoria, Zagreb. Telefon: 8777.

FOTO-AMATEUR CENTRALA - FOTOSPORT PARFUMERIE BERNER - CENTRÁLA DUBROVNÍK. FILIÁLKY: Hvar, Korčula, Lopud, Kupari, Lapad, Ploce. FOTO AMTEUER: vis á VIS HOTEL IMPERIAL. la vyvolávání. kopírování, zvětšování. LEICA, CONTAX. SPECIALIST. PARFUMERIE I SPORT. ODDĚLENÍ.

národní ruční práce koberce-starořitnosti. Laura Landau - Dubrovnik. Jugoslavija, Placa Kralja Petra.

			<p>NIKO BOGDAN,DUBROVNÍK. HODINÁŘ, ZLATNÍK A OPTIK - nabízí Vám největší výběr pravých dubrovnických zlatých i stříbrných „Filigran“ prací (vlastní vzory), antické i moderní šperky, bosenské ručně vypracované šperky, Mocca-Service, dalmatinské korále. SKLAD "ZEISS PUNKTAL". Brýle i ochranné brýle každého druhu a ceny. Veškeré opravy se levně a promptně provádějí. Odborník Vás žádá o naprostou důvěru. Mluví se česky . - Založeno 1905.</p> <p>Novinky pařížských hedvábných a vlněných látek ve všech cenách stále na skladě u firmy Tkaniny a.g.b. Praha II., Jungmanova tř. 38.- zvláště bohatý výběr letních látek.</p> <p>Autobus Sarajevo - Jajce - Sarajevo - AUTOBUS (km 163) Odj. Sarajevo 6·00 hod., přij. Jajce 12·00 hod. Odj. Jajce 14·00 hod., přij . Sarajevo 20·00 hod. Cena jízdného : Sarajevo- Jajce Din. 80-. Předprodej lístků: Oficiální cestovní kancelář Král.Jugoslavie, Praha II. Václavské nám. 60 a veškeré filiálky Putniku v Jugoslavii. Zahájení provozu 15. IV Sezona do 31. X. Majitel: THEODOR TODESCHINI, Sarajevo, telefon 3442. Jízda otevřeným autobusem vede lázněmi Kiseljak, městem Travnik přes Komar. planinu a stále údolím řeky Vrbas. Takto umožňuje cestujícím prohlédnouti si nejkrásnější části Bosny. Stanoviště autobusu: v Jajce před Grand Hotelem a v Sarajevě před "Putnikem".</p> <p>OPATRNOŠTI NIKDY NEZBÝVÁ. Než se vydáte na cestu, pojište se PROTI ÚRAZŮM A SVÁ ZAVAZADLA (RUČNÍ K PŘEPRAVĚ PŘEDANÁ) PROTI úplné nebo částečné ztrátě neb poškození u EVROPSKÉ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI PRO POJIŠŤOVÁNÍ NÁKLADŮ A CESTOVNÍCH ZAVAZADEL V PRAZE II.,HOOVEROVA9. TELEFON ČÍSLO 387-32. Hotové pojistky platné pro cesty v celé Evropě neb pouze v Československu obdržíte ve všech cestovních kancelářích, u nádražních pokladen a též u OFICIELNÍ CESTOVNÍ KANCELÁŘE KRÁLOVSTVÍ JUGOSLAVIE V PRAZE II., VÁCLAVSKE NÁMĚSTÍ ČÍSLO 60. POJIŠTĚNÍ ZARUČÍ VÁM KLIDNÉ CESTOVÁNÍ.</p>
<p>Jihoslovanská Riviera: Dalmacie, přímoří Chorvatska a Černé Hory</p>	<p>1925</p>	<p>10 reklam</p>	<p>přistoupení za člena a propagace služeb ČJL</p> <p>Grand Hotel Imperial v Dubrovniku - vyhlídka na moře, prvotřídní česká kuchyně, česká obsluha, ceny mírné</p> <p>Josef Uher (sám sebe propaguje) Mezinárodní dopravy Josef Uher - vyclívání cizozemských zásilek a mezinárodní zasilatelství</p> <p>motocykly - Ing. F.Mařík, Praha 7</p> <p>Izolační termosové lahve - na cestách v létě i v zimě slouží výborně - Münzberger a Štěpnička, Praha</p> <p>Až se vrátíte z cest vzpomínati budete zažitých dojmů v pohodlném křesle Mělnické akciové společnosti pro průmysl košíkářský, továrny v Mělnice. Praha</p> <p>Na cesty nejlepší a nejlevnější - prádlo, gumák, waterproof pletená vesta - česká firma Titěra, praha propagace Uhra - tentokrát knihkupectví a nakladatelství Josefa Uhra</p> <p>Směnárna Josefa Uhra</p> <p>Mořské lázně Kupari-Srebrno u Dubrovnika - český podnik na Jdranu - česká kuchyně, jízdenky vydává kancelář Josefa Uhra, prospekty zasílá Dubrovnická akciová společnost</p>

Putnik - Jihoslovanská cestovní kancelář BEOGRAG
Tel. č. 19-16
Zastoupení :
Placa Kr. Petra
OSIJEK, Kr. Petra 13
SOMOR,
SUŠAK, Skerličeva 2
ZAGREB, Jeličićev Trg 6
LJUBLAJANA, Dunajska č. 1
NOVI SAD, Kr. Aleksandra 21
SARAJEVO, Kr. Petra 15
Obala
Aleksandra 8
Prodává železniční, lodní, autobusové a vzducholodní lístky, pro vnitro a cizozemí. Zajišťuje místa ve spacích vozech, pojišťuje cestující a zavazadla. Obstarává visa.
PODÁVÁ BEZPLATNĚ VEŠKERÉ INFORMACE CESTUJÍCÍM a koná veškeré práce cestovní kanceláře.

Ředitelství: Kolarčeva č. 1.
Prodejna lístků Klarčeva č. 9. Tel. č. 34-05
DUBROVNIK,
MARIBOR, Aleksandrova 35
SPLIT,
SUBOTICA, Kr.
ŠIBERNIK a VRJNCI.

JANDRANSKÁ PLOVIDBA
SUŠAK. Telefon: 236,237.
Pravidelná paroplavební služba ve všech směrech po Jaderském moři. Rychlo-turistické parolodě hodící se zvláště dobře k procestování celého Jadranu a k návštěvě všech lázeňských a klimatických míst.
Pravidelná plavba do Albanie a Řecka. Zastoupení v Praze.
Oficiální cestov. kancelář SHS. Praha II., Panská 1, "Čedok" Čsl.cest. a dopravní kancelář Praha II., Mikulandská 7.

Telegramy: Jadroplov

Beránkův Strand Hotel "Rokan" Selce u Crikvenice
Duben - Květen - Září - Říjen, celá pense s bytem i se všemi mimořádnými přírůžkami Din. 75 - za osobu denně.
prospektu, jež zašle správa hotelu. Ceny v hlavní sezoně v

Hotel "Lucija" pension, Alexandrovo - ostrov Krk.
Solidní rodinný hotel u přístavu v blízkosti plovárny. Bližší informace a prospekty franko.

DALMATSKÁ VINÁRNA A JÍDELNA JADRAN
PRAHA - MALÁ STRANA MOSTECKÁ 4.
Ve svých útulných místnostech hostí spolu s nejlepším dalmatským vínem, teplým jihoslovanským jídlem, masem na rožní, č e v a b ě i ě i, dalmatským sýrem, pršutem, sardinkami atd.

HOTEL PENSION GRANDIČ BAŠKA ostr.Krk
Vzorný rodinný podnik s 40 komfortně zaříz.pokoji. Vzdálený 200 m od plovárny. Kuchyně česká, vídeňská a chorvatská. Výčep piva a vlastního vína. Denně koncert - večer tanec. Léčba hrozny (kg 3-5 Din). Před a po sezoně sleva. Prospekty zasílá maj. Petar Grandič Baška

HOTEL VELEBIT BAŠKA	Pod plovárnou a u hlavní promenády s 40 pokoji s vyhlídkou na zátoku a plovárnu. Zhotel u plovárny v koupacím plášti. Veliká hygienická restaurace s terasou. Valstní elektrárna. Temná komora zdarma. Výčep piva od ledu jakož i výboných vín. Též ubytování v privátu obstará majitel ANTE TUDOR. Telegramy Tudor Baška na Krku.
JUGOSLAVENSKI PODRUM KUMANOVO PRAHA II., VODIČKOVA UL. Č. 3.	Doporučuje svoji prvotřídní jihoslovansko-českou k u c h y n i, jakož i stará vybraná jihoslovanská vína ve velkém i malém.
KRÁŠLÍČÍ KRÉM "VUNOME" všude k dostání - Laboratoř "Vunome" Vršovice	
MORŠKÉ LÁZNĚ BAŠKA na Krku - Jugoslavie Lázeňský lékař Čermáková lázní Baška na Krku	MUDr. Zdeňka Veškeré dotazy zodpoví správa
JUGOSLAVENSKÝ BAZAR, Praha, Příkopy 15 (Palác "Praha") Vám zaručeně za stejné ceny jako v SHS dodá PRAVÉ PIROTSKÉ (srbské) KOBERCE, bosensko-dalmatské výšivky, bosenské mlýnky, ruční práce stříbrné atd. L. A V R A M O V I Č	Velký výběr dekorativních polštářů. Vhodné dárky.
Český pension Dr. Šoulavý - Kaštel Lukšic Dalmacie - Riviera 7 kaštelů u Splitu Pension položen jest přímo na mořském břehu, uprostřed zahrad a parků, s moderní přístavbou, velkou jídelnou a terasou. Ceny bytů a pense pro jednu osobu Din. 65-75. Byt nutno objednat předem a udati přesně den příjezdu a přibližně dobu pobytu. Dotazy zodpoví: MUDr. JINDŘICH ŠOULAVÝ	Koupání ve vlastním velkém koupališti. Rozsáhlé sluneční lázně. Lékař v domě.
NÁVŠTĚVNÍKŮM JADRANU. hotely s pensí v Crikvenici, Selcích, Novi, Bašce, Rábu, Splitu, Sutivanu, Šibeniku, Hvaru, Jelse, Makarske, Korčule, Lapadu, Dubrovniku, Lopudu. Ercegnovem, Kupati Srebrnu, Zelnice, Bledu, a j. Informace a prospekty ZDARMA. PASY - VISA JÍZDENKY se slevami do všech států obdržíte u PRVÉ jugosl. českosl. cest. kancel. "PROTEKTOR", maj. G.P. STAKIČ v Praze II., Národní třída č. 24.	Zajistíme VÝPRAVY každou středu. Jednotlivce denně.
BAŠKA na Krku. Pension VOLARIČ	Největší mořská pláž na Jadranu Strand Hotel - "V I L A N A M O R U"
Novým veškerým komfortem zařízený hotel s 35 pokoji. Balkony nad mořem. Pense s ubytováním 60-80 Din. Informace a prospekty zašle S.& K. Volarič, majitel hotelu, Baška. Oficielní cest. kancelář král. SHS. P R A H A II., PANSKÁ číslo 1.	

Jihoslovanská Riviera: lázeňská a turistická místa
na jihoslovanském Jadranu

1929

38 reklam

Mořské lázně OSTROV RÁB DALMACIE

PALACE HOTEL "P R A H A"

LUXUSNÍ

HOTEL B R I S T O L

Vedoucí hotely, přímo na moři, 150 pokojů s logiemi

na moře, denně réunions, dancing, sport, tennis. Vlastní elektrická centrála, ledárna. Vlastní moderní koupaliště. - Pokoj a strava od Kč 42--.

A L B E R T M A C H A Ř lázeňský hoteliér.

"Savon-Vunome" plnotučné trvanlivé mýdlo všude lze dostat

Laboratoř "VUNOME" Vršovice.

Mořské lázně SUKOŠAN DALMACIA

Český

pension "PRAHA"

Výborná česká kuchyně. Pěkné koupání.

Jemný písek.

Pense i s bytem Kč 33,-.

Inform. a přihlášky: Oficiální cest.kanc.kral. S.H.S., Praha II, Panská 1.

Hotel KOVAČIČ HVAR (Jihoslov. Madeira)

V nejkrásnější poloze u moře. Úplný komfort. Pense s ubytováním od 75-85 Din. Prospekty a inform. zašle obratem P. & J. N O V Á K HVAR

MULTA - jedino jugoslavenko propagačno reklamno poduzeće u Čehoslovačkoj.

Vlastník Ing. BARČOT, PRAHA, BUDEČSKÁ ULICE 12.

Mořské lázně S R E B R N O u Dubrovníka v Dalmacii SHS. Splní všechny Vaše představy a nároky. Celoroční sezóna !

Jedinečné podnebí ! Subtropická vegetace ! Věčné slunce a květy i v zimě! Písčité dno mořské !

Léčivé sirmé prameny !

P E N S I O

N "S U P E T A R" (s pamětní deskou malíři Jar. Čermákovi), u samého moře, v útulné zahradě s verandami a terasami, s vlastním koupalištěm, takže možno z pokoje přímo do moře ! Ze všech pokojů vyhlídka na moře vzorná čistota a obsluha. Znameníť kuchyně, studené i teplé nápoje, mírné ceny.

P E N S E (byt a strava) D I N.

70,-.

Majitel: Jar. Fencl, zakladatel lázní

Srebrno-Kupari.

Nájemce: Ivo Režek, akad.malíř,

Ella Musilová-Režková.

Výhodné spojení:

Ze střední Evropy ve Srebrnu dříve než na Bašce, Malinské a Rábu v severní Adrii !

S Dubrovnikem nepřetržité denní spojení po moři i po souši.

Informace a jízdenky se slevami.

JADRANSKÁ CESTOVNÍ

KANCELÁŘ JAR.FENCLA pra XII., Vinohrady, Blanická ul. 17, nároží Fochovy třídy,

"Dubrovnický dům,". Telefon 51237.

Mořské lázně K U P A R I U D U B R O V N Í K A.

V obvodu památné Dubrovnicka, v pohádkovém kraji palem, cypřišů a kvetoucích agav. Komfortními hotely leží přímo u moře, takže možno jít z pokoje přímo v koupacím úboru na obě písčité pláže i pro děti se hodící, z nich jedna s příbojem vln, druhá kldná, velmi zvolna do moře klesající. díky otevřenému moři, vane od něho váne maestral, pročez lázně i v červenci a srpnu není tu vedra. Vyhlášená kuchyně česká i francouzská, přizpůsobná klimatickým poměrům, je vedena známým odborníkem Jindřichem Kouřikem. Těsně u lázní, ping-pongy, wolleybal, kavárna, čítárna, bar, denní koncerty, bárky, motorové loďky, loutkové divadlo. Lékař, lékárna, pošta, telegraf, telefon v hotelových budovách. Procházky do piniových a cypřišových hájů, výlety autem, lodí, bárkou. Pense s koupáním, taxou i obsluhou od Kč 54,-, (děti Kč 31,-) výše, dle druhu pokoje (volba jídel). Dotazy, zdarma prospekty, objednávky bytů, jízdenky se všemi obvyklými slevami pro železnici i loď a též výpravy : Dubrovnická, lázeňská, hotelová akce. společnost v Praze II., Havlíčkovo náměstí 25 n.

Nejlepší víno obdržíte u firmy M. GRAGIČEVIČ, velkoobchod vínem v PRAZE XI., Husova tř. 68, (majitelé Frano a Ivan Lukšič, vlastníci vinic na ostr. Brači) tel. 217-25.

Filiálky: (vinárny a detailní prodej vína) Praha I., Uhelný trh čs.10, Vinohrady, Rubešova ul. č. 21, Praha VII., Bělského tř. č. 27, Vinohrady Korunní tř. č. 61, Žižkov, Husova tř. č. 68. Zaručeně

přírodní vína dalmatská jakož i prvotřídní druhy cizozemské.

S U T I V A N mořské lázně na ostrově Brači vzdálené od Splitu 40 min. parníkem H O T E L "V E S N A" nově a výpravně zařízen s výbornou českou, francouzskou a domácí kuchyní. Celá pense 53-68 dinarů. Krásné koupání, písčité dno, zdravé ostrovní klima. Dotazy a přihlášky k pobytu: firma M. D R A G I Č E V I Č, velkoobchod vínem Praha XI., Husova třída číslo 68 n. aneb správa hotelu "V E S N A", Sutivan-Brač, Jugoslavijsko.

"O C E L O V K A" - nejlepší minerální voda

Zaručeně odstraňuje PIHY "OLICERIN". Všude v prodeji. Laboratoř "V U N O M E" Vršovice.

Mořské lázně PODGORA Hotel "PRIMORDIJA" Pension Komfortní a zaručeně čisté pokoje. Výtečná česká kuchyně. Skvělé koupání. Písčité pláž. Pense s bytem Kč 38,-. Inform. a přihlášky: Ofic. cest.kanc.král.S.H.S: Praha-Panská 1.

Državna tkaoonica beza i vezionica - státní tkalcovna a vyšivkárna SARAJEVO Prodejna: BAKAREVIČEVA 9. v továrně koberců Bistrik ulica. Vyrábí a prodává domácí plátno silné a tenké, nejrůznější druhy moderních a národních ruč. prací jakož i originalit k ozdobě šatstva a bytů.

Pension "MIRAMAR" Dubrovnik Moderně zařízen u samého moře s vlastní plovárnou v úchvatné zátočce "BONINOVO". Okolí prachu prosté. Po celý den v koupacím plášti. Prvotřídní kuchyně. Ceny přiměřené.

HOTEL PALACE Klimatické zimní léčebné místo a mořské lázně HVAR, JUGOSLAVIJA. SOLEI -

SLUNCE MER-MOŘE

SANTE-ZDRAVÍ

Návštěvníkům Jugoslavijské republiky doporučuje se K O L I Č e v a Z L A T N A K A P L J I C A nasládlé víno červené a bílé, které svojí výbornou jakostí zaujímá první místo ve všech hotelích a lázeňských místech. Hlavní sklepy
KOMOLAC u Dubrovníka. Filiálky:
SMÍCHOV, Zborovská třída 64. Praha II.,
Jungmanova tř. 15. Praha III., Karmelitská
ul. č. 23.

KORČULA PENSION VILLA "PRAHA" Majitel Dr. MED. LJ.
LETICA s krásnou vyhlídkou na moře, nachází se vedle
lázní a velkého lázeň. Parku, uprostřed vlastní zahrady s jižní florou a zaujímá jednu z
nejkrásnějších poloh Korčuly. Pension je moderně a komfortně zařízen, celé zařízení je nové a
hygienické jako v sanatoriích. 30 pokojů. Z prostranných teras překrásná vyhlídka na město, zelené
ostrůvky a hornatý Pelješac. Krytá skleněná veranda, balkony, elektr. světlo, piano, motorový člun,
tennis. Do lázní před pensionem možno jít z pokoje v koupacím plášti. Zvláštní terasa pro dámy
na sluneční lázeň. Podávají se též obklady fanga (moř. bahna), které mají výborné úspěchy při
ženských chorob., rheumatismu, dně, ischiasu a stavech po zlomenin. kostí. Lékař v domě. Ceny
velmi mírné. Žádejte prospekt !

DUBROVNIK Zimní klimatická stanice
a mořské lázně v Jižní Dalmáci. Středisko jihoslovanské turistiky.
Prospekty a informace podává a zasílá bezplatně cestovní kancelář PUTNIK DUBROVNIK, Kralja
Petra ul. Telefon 101.

Hotel "N A T A L I A" Pension DUBROVNIK II.
Znovu zřízený v překrásné poloze poloostrova LAPAD u plovárny. Piniový sad. Vlastní auta.
Elektrika, pramenitá voda a veškeré pohodlí za nepřiměřené ceny.

MAX PIPAN a SPOL., (majitel Josef Dugulin) velkoobchod s vínem. PRAHAXIL., Moravská 18.
První Slovinská vinárna, originální jugoslovanská, maďarská, španělská a jiná vína. Specialita
Ljutomerčan z vrchu Jeruzalém.

Komerc. Ing. BARČOT VINKO, Praha-Vinohrady, Budečská č. 12. Tel. 540-66.
IMPORT: bosenských švestek, jihoslovanského, kalifornského a australského ovoce.
EXPORT: jelovne pribore i sav hoteliersko-restauračni kromirani, srobrni, od alpske i dirigolda
zaredajaj. Prašku šunku. Stakleno i porculansko posudje.

VUNOCIL : hygienická vodička podporující VZRŮSTT VLASŮ a s vůní předčí kolínskou vodu.
Laboratoř "V U N O M E" Vršovice.

ZEMSKÁ BANKA (dříve ZEMSKÁ BANKA KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO V PRAZE). FILIÁLKA V BRATISLAVĚ.

Pro depeše dostačí:

ZEMSKABANKA PRAHA. Účet pošt. Úřadu škového číslo 28112.

Komunální, meliorační a železniční zápůjčky - Hypoteční zápůjčky a stavební úvěry. - Veškeré bankovní, bursovní a směnárenské transakce. - Inkaso, šeky, akreditivy.

VKLADY na běžné účty, vkladní knížky a pokladniční poukázky, šekové řízení při vkladních knížkách. - Koupě a prodej veškerých druhů cenných papírů a valut.

Zápůjčky na cenné papíry. - Inkaso kuponů a losovaných cenných papírů. - Eskont směnek peněžních ústavů. Výplata na všechna větší místa tu- i cizozemská.

VLASTNÍ EMISE 4% a 4 1/2% komunálních dlužníků, 4% a 4 1/2% meliorač. a 4% železničních úpisů se subsidiární zárukou země. - Zvláštní emise 4 1/2% komunál. dlužníků úpisů zaručených státem, na základě zápůjček poskytnutých obcím na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

Bankovní deposita.

Soudní deposita.

Uchovávání a správa cenných papírů odděleně od vlastních zásob a cenných papírů osob třetích.

Pronajímání bezpečnostních pancéřovaných schránek.

HYPOTEČNÍ BANKA ČESKÁ (dříve Hypoteční banka král. českého) v PRAZE II., Havlíčkovo nám.

ZEMSKÝ ÚSTAV.

Účet Pošt.úř.šek. 9888

Telegramy: Hypoteční banka.

Zápůjčky v 5% a 6% zástavních listech na hospodářské usedlosti a domy v Čechách. Původně stanovený úrok nemůže být zvýšen. Zápůjčky jsou se strany banky zásadně nevypověditelné a splácejí se pevnými půlletními částkami.

VKLADY na vkladní knížky a běžné účty za nejvýhodnějších podmínek.

Nákup a prodej cenných papírů, znamenanych na Pražské burse. Zápůjčky na cenné papíry.

Eskont směnek peněžních ústavů.

ÚHRADY - ÚSCHOVA A SPRÁVA

cenných papírů za mírným depositní poplatek.

Za všechny závazky banky ručí ZEMĚ ČESKÁ.

Pro Slovensko a

Podkarpatskou Rus:

Filiálka v Bratislavě, Štefánikova 7.

Expozitura v Košicích.

Čsl. pouť do DUBROVNÍKA a svatováclavské posvícení v Mlinech ve dnech 15.- 30. září 1935 pod protektorátem SVATOVACLAVSKÉ LIGY V PRAZE poveze za čsl. příspěví do nově postavené zvonice sochu sv. Václava, dar to

čsl. lidu jugoslávským bratrím. Zaručené koupání v moři, hroznová kůra, slavnost vinobraní, velké oslavy, národní tance a obyčeje v malebných národních krojích župských, illuminace na moři i na okolních horách. Cestou do Dubrovníka návštěva severního Jadranu a zdržení v Crikvenici, Selci a na Rábu. Výlet na Plitvická jezera. Návštěva Splitu, výlet do Boky Kotorské a na černou Horu. Zpáteční cestu možno nastoupiti kdykoliv a to buď po moři neb přes Mostar a Sarajevo. Bližší v podrobných prospektech, které na požádání zašle (Jadranská) CESTOVNÍ KANCELARĚ Jar.

Fencla ku podpoře cizineckého ruchu do zemi Malé Dohody, Praha I., Novotného lávka 200. Tel. 38110.

Proč dáváte přednost při určitých chorobách (zuby, oči, uši) specialistovi před lékařem praktickým? Protože máte jistotu, že ovládá mnohem důkladněji svůj obor, než lékař, pracující povšečně. Proto také: hodláte-li jeti do zemí podunajských: Jugoslavie - Rumunsko drahou, letadlem či po Dunaji na modrý Jadran neb Černé moře, obraťte se na (Jadranskou) cestovní kancelář Jar. Fencla ku podpoře cizineckého ruchu do zemí Malé dohody.

Pojedete letos do Jugoslavie neb Rumunska ? Ušetříte si čas, peníze i trampoty, zakoupíte-li si dávno postrádanou praktickou novinku: Dopravní podniky Malé dohody za Kč 5- v kapse. Přímé vlaky mezi malodohodovými státy, lodní doprava po Dunaji, Jadranu a černém moři , letadla a nejdůležitější autobusová spojení v Jugoslavii se všemi zastávkami projíž děných zemí obsahuje Fenclov Malodohodový jízdní řád a rádce. Pohodlná a přehledná příručka v jediném výtisku kapesního formátu. Další obsah: Ceny jízdného a dosažitelné slevy. Pokyny a rádce na cesty ohl. pasu, vis, cla, povolení Národní banky pro valuty, devisy, využití zamrzlých jugoslavských pohledávek, poštovné do a ze států Malé Dohody a mn. j. cenných Informaci. Nepostradatelné pro každého turistu a návštěvníka lázní.

Dopřejte si nezapomenutelný pocit dva až tři týdny milionářem od Kč 1.900- včetně jízdy, kabiny skvělého zaopatření, koncertů , tance, sportu, koupelí, zábav aj. na vyhlášeném jugoslávském luxusním parníku KRALJICA MARIJA. Moři odolný, komfortní plovoucí hotel o 17.500 tunách, 160m délky, 20m šířky , 14m výšky nad hladinou, 9m ponoru, 2 parní stroje po 4.000 HP a 4 paluby kabin pro cca 350 cestujících, nejvýše 2-3 osoby v kabině. Objektivně poradí, nejvhodnější kabiny doporučí a zajistí, lístky i akreditivy dodá, visa a povolení na nejvyšší částky valut opatří (JADRANSKÁ) CESTOVNÍ KANCELÁŘ JAR. FENCLA ku podpoře cizineckého ruchu v zemích MALÉ DOHODY, Praha 1. Novolného lávka č. 200 vedle Karlových lázní, na Masarykově nábř. v ústí ulice Karoliny Světlé. Telefon 38110. Telefon 38110.

zábavní plavby v r. 1935 S/S KRALJICA MARIJA. I. Dalmacie, Sicilie, Španěly, Gibraltar, Severní Afrika, Malta od 7. do 28. dubna. II. Dalmacie, Sicilie, Malta, Tripolis, Egypt od 29. dubna do 19. května. III. Dalmacie, Malta, Barcelona, Franc. Riviera, Neapol od 21. května do 4. června. IV. Dalmacie, Atheny, Varna, Cařihrad, Rhodos od 5. do 22. června. V. Dalmacie, Atheny, Kreta, Egypt od 30. června 16. července. VI. Dalmacie, Sicilie, Španěly, Aliir, Malta od 18. července do 3. srpna. VII. Dalmacie, Sicilie, Španěly, Alžír, Malta od 5. do 19. srpna. VIII. Dalmacie, Atheny, Cypr, Syrie, Palestýna, Egypt od 9. do 31. října. Všechny plavby zajištěny, ev. změna při cestě VI. až VIII. vyhražena. NEOTALEJTE S PŘIHLAŠKOU. Polohou i cenou výhodnější kabiny se postupně zadávají včasně přihlášeným. Podrobnosti ve zvláštním prospektu, který ochotně vydá (JADRANSKÁ) CESTOVNÍ KANCELÁŘ Jar. Fencla ku podpoře cizineckého ruchu v zemích MALÉ DOHODY Praha 1., Novotného lávka č. 200 vedle Karlových lázní na Masarykově nábř. v ústí ulice Kar. Světlé. Telefon 381-10.

První chorvatská Spořitelna (prva hrvatska štedionica) založená r. 1846 v Záhřebu, Akciový kapitál Din. 75,000.000.- Reservy přes Din. 83,000.000.- Centrála v Záhřebě. FILIÁLKY: Bačka Palanka, Banjaluka, Beograd, Bihač, Bjelovar, Brčko, Slav. Brod, Celje, Crikvenica, Čakovec, Daruvar, Delnice, Djakovo, Dubrovnik, Gospič, Karlovec, Kraljevica, Križevci, Ljubljana, Maribor, Mrtovrci, Nova Gradiška, Novi Sad, Osijek, Podrav, Slatina, Požega, Rab, Sarajevo, Senj, Sisak, Skoplje, Split, Subotica, Sušak, Travnik, Tuzla, Varazdm, Vel. Beckerek, Vinkovci, Virovitica, Vukovar, Zemun, Zagreb, Mihanovičeva ulica. OBSTARÁVÁ VEŠKERÉ BANKOVNÍ TRANSAKCE. Ze jmenovaných filiálek nalézají se: v CHORVATSKÉM PŘÍMOŘÍ: Crikvenica, Kraljevica, Senj a Sušak. v DALMACII: Dubrovnik, Rab a Split. Sušak jako železniční stanice, paroplavební a letecky přístav, na hranici je výchozí centrum pro cestování na Jaderském moři. Centrála a všechny filiálky mají výhodné spojení zvláště v Č.S.R a obstarávají veškeré cestovní výplaty, vyměry valuty a čeki a provádí veškeré devisní transakce za denní kursy.

Banja Luka hotel Bosna - Vedoucí a nejmodernější hotel I. řádu v centru města, v bezprostřední blízkosti nádraží. Ústřední topení, tekoucí teplá i studená voda v pokojích, pokoje s koupelnami, apartmany, pokoje konferenční, pisárny, meziměstský telefon, lift, světelné signály. Společenské dvorany, velká kavárna, restaurace, letní zahrada, zasklená terasa. - Autogaráže. Denně koncert. - Stanice všech autobusů před hotelem. Ceny pokojů od 20- Din. - Pense od 60- Din.

autousová linka Brača Divjak - Okučani - Bos. Gradiška-Banjaluka - Jajce - Cesta Banja Luka-Jajce vede nejkrásnější a nejromantičtější částí Bosny údolím řeky Vrbas a jeho divokým úskalím do Jajce, bosenského sídelního města ve středověku. V samém Jajci je největší vodopád na kontinentě, uprostřed bohatých přírodních krás. Mnoho tisíc cizinců z celého světa navštěvuje každoročně toto okolí, obdivujících tyto jedinečné a nepřekonané krásy. - Každodenní autobusový provoz s připojením na všechny hlavní spoje: do Sarajeva, Záhřeb a a Bělehradu. Autobusy i osobní automobily pro skupiny k dispozici. - Autobusová stanice: Hotel Bosna. Autodoprava Brača Divjak Banjaluka, telefon 105.

Grand Hotel "Petrograd" - Bělehrad - Hotel prvního řádu, úplně zrenovován se 100 pěkně zařízenými pokoji, s teplou i studenou vodou, koupelnami a ústřed. topením. Restaurace s prvotřídní domácí i cizí kuchyní a výbornými nápoji. Kavárna, zásobená domácími i cizími novinami, je střediskem obchodního i turistického světa. - Hotel je zejména vhodný pro turisty i obchodnlky, neboť se nalézá v bezprostřední blízkosti nádraží. Turistům je bezplatně k dispozici botelový průvodce, mluvící několika jazyky a znalý pozoruhodností Bělehradu i okolí.

Crikvenica - Vedoucí lázně na jihoslov. Jadranu. Dostaveníčko vznešené domácí i cizí společnosti. Roční návštěva 15,000 hostů. Eldorado slabých dětí a nejhodnější zotavení pro rekonvalescenty. Koupání od dubna do října.

Celodenní koupání (s přerušením) Din 3-. Sport plachtění, plavání, rybaření. Krásné výlety do blízkého i dalekého okolí. Večerní zábavy, hudba, tanec, ohňostroj, 30 hotelů a pensionů. Úplné zaopatření již od Din. 60- výše. Informace a prospekty zasílá: Lázeňská správa Crikvenice, místní hotely a všechny cest.kanceláře v tu i cizozemí. Pohostinské podniky v Crikvenici: Grandhotel MIRAMARE, Hotel THERAPIA, Dům Dra SEIDLA, Hotel EDEN. Hotel-restaurace: ESPLANADE, SLAVIA, WIEN, IVANČIĆ, CRLKVENJCA, LIBURNIA, vila JULIANA, DANICA, Park-hotel: CRNKOVIĆ. Penziony : Vila Růžica a ADRIA. Zájezdni hostince: GJURASIN, EVROPA, TRIGLAV a WIMMER. Hostince: MORAVA , ZELENGAJ, SLOVENAC, CENTRAL, HRVAT, VINODOL.

Crikvenia - hotel Ivančić - Nově vybudovaný, nejmoderněji zařízený hotel nachází se na samém nábřeží, uprostřed cesty mezi přístavem a plovárnou pod lázeňským parkem, tedy v nejlepší poloze Crikvenice. V každém pokoji tekoucí voda, elektrické osvětlení. Vanové lázně. Prvotřídní česká a vídeňská kuchyně. Denně čerstvé mořské ryby. Výborné nápoje, pivo od čepu. Vzorná obsluha pod dohledem majitele hotelu. Pense od Din. 60- , dívky polovinu.

Autobusový podnik Tapred a.s., Zabreg, Željeznička 4, telefon 20-69, CRIKVENICA, tel. 40 provozuje stálé autobusové spojení CRIKVENICE-PLITVICE. - Pořádá výlety z Crikvenice do Opatije a do různých jiných míst v okolí. Pronajímá elegantní, spolehlivé a pohodlné autobusy k výletům po celém státě a do ciziny za mírné ceny

Dubrovnik grandhotel Lapad - prvotřídní hotel s teplou i studenou tekoucí vodou ve všech pokojích, poblíž koupaliště "Sumattin" (písečná pláž) překrásná poloha. Otevřen od 1. dubna do 30.října. Ceny mírné. Žádejte prospekty.

Hotel Kovačić Hvar - Jugoslávská Madeira. Na nejlepší poloze těsně u moře. Přiměřený komfort. Pense od 60- do 80- dinárů. - Prospekty zdarma.

Hvar - Hotel "Overland" Moderní hotel se vším komfortem, leží na samém moři, nejbližší koupaliště. Výtečná vídeňská kuchyně. Pense včetně všech poplatků Din. 60-.

navštivte letovisko a horskou ozdravovnu Kamnik - Veškeré informace bezplatně podá Tujsko - Prometno društvo v Kamniku.

MALINSKA na ostrově KRKU, HOTEL STRNAD vedoucí dům. v místě , 70 lůžek, balkony, terasy, subtrop. a stinná zahrada, hřiště a pod. Přímo u moře a koupaliště . - Vyžádejte si náš prospekt!

NOVI (Vinodolski), PENSION VILA VERA Prvotřídní pension s veškerým moderním komfortem. Tekoucí voda, koupelna, terasa, garáže. Komfortní pokoje i v dependanci. Ceny mírné. - Majitel VLAD. KAC.

pension Lucić - Mlini u Dubrovnika - na samém moři. Vlastní písčité koupaliště - stinná zahrada - velké terasy - tekoucí voda v pokojích - komfort - výborná česká kuchyně - pense od Din. 70-. Nádherná krajina, cypřišové háje, vodopády. - Celoročně svěží horská pitná voda.

NOVI na horním Jadranu Klimatické lázně: mořské, písečné i sluneční koupele od dubna do října. Pláže s rodinnými kabinami, jemným pískem i čistou vodou jsou velmi vhodné pro děti i neplavce. Spojení se Sušakem a Plase ke každému vlaku. V lázeňském okrese jsou hotely: Palace, Lišanj, San Marino a Slavulj. Pensiony: Vila Vera, Matilda, Vida a Nevenka. V městě pensiony a restaurace: Vinodol Malvič, čika Simo a žagar L. a několik hostinců. INFORMACE PODÁ: SPRÁVA LÁZNI.

Selce Horní Jadran Jugoslávie - Beránkův Hotel "rokan" přímo u břehu moře - před mořským koupalištěm, - Stinná restaurační zahrada. - 40 pokojů. - Výborná strava. - Pěkné koupání. - Pense od Din. 65- do Din. 85-. Podnik český. - Přihlášky ve Svazu cest. kanc. Praha I., Novotného lávka 200, neb přímo u správy hotelu.

Navštívte letos české mořské lázně SUPETAR na ostrově Brači u Splitu. Nádherné zalesněné písečné koupaliště. ČESKÝ HOTEL "PRAHA" nabízí vám slovanské pohostinství. - Vzorná čistota. - Prima česká i jugoslávská kuchyně. - Informace: JINDŘICH ŠORM, Praha XII, Koubkova 15. Telef. 517-93. Nádherné prospekty zdarma.

Račte se při nákupu vína obrátit na firmu M. DRAGIČEVIĆ, majitelé Bratři Lukšitové, velkoobchod vínem a vinné sklepy, Praha XI., Husova třída 68 n. - Telefon 217-25. - Útulné místnosti. Jihoslov. kuchyně. Otevřeno do 3 hod. ráno. - Filiálky: Vinárna "Brač" Praha 1., Uhelny trh 10 (Podloubím vedle Platýzu). Telefon 322-29. - Vinárna v Praze VII., Bělského třída 27. (Vedle dělnických pekáren.) - Vinárna na Vinohradech, Rubešova ul. 27. (Proti kavárně "Deminka".) Telefon 293-43. - Vinárna na Vinohradech, Korunní tř. 61. (Blíže Vodárny.) Telefon 558-06. - Vinárna v Žižkově, Husova třída č. 68 n. (Vedle Bati). Telefon 357-87. - Vinárna "Sutivan" Smíchov, Štefánikovo nám. nároží ulice Elišky Peškové (proti kasárnám). - Telefon 476-00.

VELALUKA, ostrov Korčula v Dalmácii, mořské lázně a letní pobyt PENSION ŠANTIĆ, lidový dům v přístavu, příjemné pokoje, výborná a vydatná strava. Úplné pense, t. j. byt a strava s 1/2 vína Din. 45- a Din. 2- obecní taxa. Pošta, telegraf a telefon v místě.

Hotel Esplanade Zagreb Prvotřídní dům - Veškerý komfort - Mírné ceny

Na tento výstřízek obdržíte třibarevných uměleckých pohlednic Jaroslava Čermáka místo za Kč 5- pouze za Kč 2,50 v cestovní kanceláři Jar. Fencla, Praha I., Novotného lávka 200.

Nejlepší dalmátská vína Sklad dalmatských kvalitních vín A. Gjiwoje Praha II., Krakovská 1. Telefon 31471.

Moravská banka - ODBOČKA V PRAZE VACLAVSKÉ NAM. Centrála v Brně a 37 odboček. Provádí levně a rychle výměnu cizích valut a cizozemských šeků, jakož i veškeré úhrady do zahraničí.

Zemská banka - (dříve Zemská banka království českého) CENTRALA V PRAZE, na Příkopě 858. Filiálka v BRATISLAVĚ, Götheova ul. 11. Provádí veškeré bankovní a bursovní transakce. - Přijímá vklady na běžné účty, knížky a pokladniční poukázky. Poskytuje dlouhodobé zápůjčky komunální, meliorační, železniční, hypoteční a stavební úvěry. - Vydává vlastní dlužní úpisy zaručené zemí českou a na Slovensku a Podkarpatské Rusi státem. - Přijímá cenné papíry a hodnoty do úschovy a správy odděleně od vlastní zásoby a cenných papírů osob třetích. Za závazky Zemskou bankou převzaté ručí země česká.

Pojistíte svá zavazadla, pojistíte se proti cestovním úrazům (ruční i k přepravě předaná) u EVROPSKÉ akciové společnosti pro pojišťování nákladu a cestovních zavazadel v Praze II., Hooverova 9. Telefon 387-32. Hotové pojistky platné pro cesty a pobyt v celé Evropě neb pouze v Československu obdržíte ve všech cestovních kancelářích, u nádražních pokladen, v bankách a pod.

GRAND HOTEL BELLEVUE SPLJET. Zcela nově s největším pohodlím zařízený nejpřednější hotel v místě, položený přímo na moři. V době koupání (červenec-srpen) zvláště mírné ceny. Česká obsluha. Česká obsluha.

Hotel Royal Rjeka Mikuláš Drasković, majitel

Austro-america v Terstu. 34 oceánské parníky. Pravidelné služby mezi Rakousko-Uherskem a Itálií, Řeckem, Francií, Španělskem, Severní, Střední a Jižní Amerikou velkými, novými parníky, na nichž je zařízena telegrafie bez drátu. - Linie pro cestující do Nového Yorku : 1 odjezd týdně. - Linie pro cestující do Jižní Ameriky: Odjezd každých čtrnáct dní. - Plavby pro zábavu a zotavení po Středozezemním moři: Terst-Patras-Palermo-Neapol-Patras-Terst K 150- - Terst-Almeria-Kanárské ostrovy-Almeria-Neapol-Terst K 380- včetně zaopatření. Bližší zprávy a lístky: Generální zastupitelství Austro-Americany, Praha, Příkopy 26 a v cestovních kancelářích Čeněk Šulc a spol. a Schenker a spol.

Hotel pension Internationale Benátky - Via 22 Marzo 2399. Rakouská kuchyně. Vzdálen od náměstí sv. Marka pouze 2 min. Elektrické osvětlení. Ústřední topení. Pokoje od lir 2,50 nahoru. Celé zaopatření i s pokojem od lir 7- nahoru. U. SERANDREI, MAJITEL.

Živnostenská banka v PRAZE. Akciový kapitál K 80,000.000-, Reseršní a pojistné fondy přes K 22,000.000- Tel. č. 225 a 876. FILIÁLKY: v Brně, Č. Budějovicích, Frýdku-Místku, Hradci Král., Jihlavě, Klatovech, Krakově, Liberci, Lvově, Mělníku, Mor. Ostravě, Olomouci, Pardubicích, Písku, Plzni, Prostějově, Táboře, Terstu a ve Vídni I., Herrengasse 12. VEŠKERÉ BANKOVNÍ OBCHODY. Akreditivy (pověřovací listy), čepy, úhrady na cizinu, výměna mincí, valut a pod.

Karlovo nám. TELEFON 2583. ŠULC - VÍNO - PRAHA Velkoobchod vínem, př. Znalec vín, dodavatel léč. Ústavů, klášterů a farností. VELKÝ SKLAD VÍN - dalmatských, uherských, rakouských, bosenských, jihoslovanských, českých, moravských, rýnských a bordeauxských. Desertní sladká vlna obyčejná, muškátová, krevní (Perla Slavia), jakož i španělská vlna: Malaga, Sherry, Madeira, Port-Port. Řecká vína : Patras, Mavrodaphne. Hořká vlna červená (žaludeční), Vermouth. Šampaňské mimo známek, tu- i cizozemských, (Asti Spumanfe). - Velký výběr různých druhů jemných likérů, cognaku, slivovice. - Mělnická vína firmy J. V. Šimonek, majitel vinic a vinných sklepů na Mělníce.

MĚLNICKÁ VÍNA pravá nejlepší jakosti zasílá J. V. ŠIMONEK, MAJITEL VINIC A SKLEPŮ NA MĚLNÍCE.

Dalmacie s Terstem, Istrií, s pobřežím chorvatským a výletem do Cetyně a Bosna s Hercegovinou.

1913

16 reklam

Rakouský Lloyd v Terstu. Parníky nejnovější soustavy. Výborná strava. Do Benátek, v letním období každodenně, jinak třikrát týdně. Plavba trvá 4-6 hodin. Do Dalmácie. Rychlé spojení trojšroubovými parníky každou středu, čtvrtek a sobotu z Terstu přes Dubrovnik do Kotoru a zpět. Snížené okruženky s 30 denní platností, s dvoudenním pobytem a zaopatřením v hotelu v Dobrovníku. Na Korfu. Třikrát týdně z Terstu a sice: Rychloparníkem, parníkem poštovním a parníkem pobřežním. Zvláštní levné lístky přes Dalmácii. Do Athen a Cařihradu. Odjezdy třikrát týdně velkými moderními parníky nejnovější soustavy. Zvláštní snížené lístky Terst-Korfu-Athény-Cařihrad -Terst. Jízdy do Oděsy, Batumu, Soluně, Smyrny, Rhodu, na Kretu, na Cypr atd. Expresní služba do Egyptu novými dvoušroubovými parníky "Wien" a "Helouan", 8000 ton a 10.000 koňských sil. Jízda pomohou z Terstu do Alexandrie trvá pouze 3 dny, z Brindisi do Alexandrie pouze 2 dny. Do Syrie a Palestiny, přes Alexandrii-Jaffu (Jerusalem do Bejrutu. Odjezd jednou týdně pohodl. pošt. parníky. Do Bombaye, 20 rychlých jízd ročně. Do Šanghaje, rychlá jízda jednou měsíčně. Do Kalkuty Ceylonu, Singaporu, Hongkongu, Šanghaje, Kobe (Japonsko), pravidelné jízdy. Zábavné jízdy ku zotavení přepychovou jachtou Tbalie po moři Středozevní a do zemí severních. Informace, prospekty, návrhy a sestavení cest v cestovní kanceláři a směnárně ČENĚK ŠULC & SPOL. V PRAZE, Havlíčkova ul. č. 1.

Výlety do dalmácie a zájezdy - Uhersko-chorvatská paroplavební společnost v Rjece

Hotel Draga di Lovrana. Nejkrásnější výletní místo na Rakouské Riviéře. Velmi pěkně zařízené pokoje. Výtečná vídeňská i uherská kuchyně. S úctou Antonín Urm, majitel.

Šibenik Hotel dela Ville. Dům I. řádu, zcela nově zřízený ve středu Rivy s nádhernou vyhlídkou. 24 pokojů. Výborná restaurace, kavárna a pivnice. Pravá vína vlastního pěstění a výtečné pivo. Elektrické osvětlení. Mírné zdravé podnebí umožňuje nejpříjemnější pobyt během celého roku zdravým i rekonvalescentům. Nejbližší stanice ku návštěvě světoznámého vodopádu Krky. Levné ceny. Dr, med. C. Kovačević, majitel.

Malý Lošin - Cizale zimní a letní výletní místo a lázně. Led a sníh zde neznámý. Jižní květena. Denně rychlé spojení s pevninou, (Terst-Pola-Rjeka). Výborné hotely a pense. Dlouhá, prachuprostá procházka po pobřeží. - Tennis. - Rybolov atd. Nejpříjemnější letní a zimní místo pro zdravé a zotavenou hledající. - Prospekty a pokyny zdarma u lázeňské správy.

Uhersko-chorvatská paroplavební společnost v Rjece. Velmi výhodné cesty po Jaderském moři pro zábavu a ku zotavení. Výlety podél Dalmácie - pravidelné jízdy čtyřikrát týdně na salonních parnicích "Gödöllö" a "Pannonia". Proti větru chráněná a příjemná tyto plavby podél Pobřeží a ostrovů skýtají tu nejlepší příležitost shlédnouti v krátkém čase krásy Dalmácie. Všeobecně za nejlepší uznané paroplavby v moři Jaderském. Odjezdy z Rjeki parníkem "Gödöllö" v pondělí a v pátek a "Pannonii" ve středu a v neděli, vždy o 11. hod. dop. Zastávky v Zadru, Šplitu, Korčule, Gruži (Dubrovníku), Novém Ercegu a Kotoru. Cesta zpáteční z Kotoru v pondělí, úterý, čtvrtek a sobotu vždy ve 12 hod. 30 odp. Celkové trvání plavby z Rjeki až po Kotor 24 1/2 hodin, tam i zpět celkem 51 hodin. Připojení na vlaky z Budapešti a Vídně a naopak. Kromě lístků zpátečních lze obdržeti pro tyto výlety v cenách velmi výhodných též okruženky, které lze kombinovati s cestou po Bosně a Hercegovině. Podrobné informace, prospekty a rozpočty v generálním zastupitelství pro Čechy a Moravu v cestovní kanceláři a směnárně Čeněk Šulc & spol. v Praze. Havlíčkova ul. 1. naproti státnímu nádraží a ve všech její filiálkách.

<p>Central Hotel Troccoli Spljet - KAVÁRNA A RESTAURANT. - České časopisy vyloženy. Položen ve středu města na Panském náměstí.</p>
<p>Vzduchové i mořské lázně - Hvar Dalmacie - Rakouská Madeira - Lázeňský Hotel Císařovny Alžběty (Kaiserin Elisabeth) Výborná kuchyně. Dobré spojení. Levné ceny. Prachuprostá krajina. Ant. Krejcarová, majitelka</p>
<p>J. Neff v Praze, Příkopy čís. 24, Palác zemské banky LÁHVE AUTOTHERMOS nepostrádatelné na cestách, udržují studené i horké nápoje v původ. teplotě po celý den. Obsah půl litru, Černě lakované ... K 8-, v plátěném obalu ... K 13-, v koženém obalu ... K 75-, v koženém obalu s řemenem ... K 17-. Též 1/4, 1/2, a 1 litrové láhve na skladě. Cestovní láhve na víno, sklád. pohárky, turistické potřeby v největším výběru.</p>
<p>Bled Kraňsko - Hotel Triglav. Zrovna u nádraží, vyhlídka na jezero. Úplně nově postavený a moderně zařízený, 22 elegantních pokojů, velká veranda, výtečná restaurace. Česká kuchyně a české pivo. Vlastní lázně na jezeře. - Ceny mírné. Vlastník Jakub Peternel, předseda spolu pro zvelebení návštěvy cizinců na Bledu.</p>
<p>Bled na jezeře: Kurhaus - Zdraviški dom - Restaurace a kavárna I. řádu doporučuje Štěpán Trnka, hotelier.</p>
<p>Nezbytno pro každého, kdo cestuje v slovinském kraji! Kupte si a neopomeňte vzít s sebou výborné jaykové příručky: mluvnice slovinského jazyka. Sepsal J. Lego. Druhé doplněné vydání. Za K 1,80. Malý slovinsko-český slovník. Sestavil J. Očenášek. Za K 1,20. Česko-slovinský slovník. Sepsal Ant. Zavadil. Za K 2,80. Slovinsko český slovník. Sepsal Ant. Zavadil. Za K 4,60. Stručně! - Jadrně! - Bez zbytečného mluvnického ballastu! Rychlá orientace! Na skladě ve všech knihkupectvích! Nakladatelství J. Otty v Praze.</p>
<p>Deželna zveza za tujski promet na Kransjkem v Ljublani (Zemský svaz pro povznesení návštěvy cizinců v Krajině v Lublani) má cestovní kancelář v Lublani, Miklošičeva třída č. 6 naproti Grand-Hotelu "Union" a dává bezplatně ústně i písemně informace ve všech záležitostech návštěv cizineckých v Krajině a sousedních zemích, rozesílá prospekty a prodává alba, pohledy, průvodce, mapy, turistické knihy atd. dopisuje česky a dává bezplatné informace. Se zemským svazem spojena jsou a poskytují rovněž bezplatně informace tato družstva: Prometno družstvo (Spolek pro povznesení návštěvy): Bohinjska Bistrica, Bled, Gorje, Jesenice, Mojstrana-Dovje, Kranjska gora, Radovljica, Kranj, Kamnik, Postojna.; Zdraviliška komisija: Bled, Toplice.; Olepševalno družstvo (Spolek okrašlovací): Škofjaloka.; Jamska komisija (Komise jeskynní): Postojna.</p>
<p>Zemský svaz pro povznesení návštěvy cizinců v Krajině doporučuje Grand-Hotel "Triglav" v Bohinjské Bistrici, stanice c. k. státních drah Bystrica-Bohinjské jezero. Grand-Hotel "Triglav" je pět minut od dráhy a má 50 zařízených pokojů pro hosty, dále také dependance Bellevue a Bogomila prostornou restaraci, kavárnu, tenis, koupele a vodovod. - Mírné ceny, krásná alpská krajina, nádher. rozhled. na Triglav. Centrum pro výlety na krajinské Alpy a pro výlety do Přímoří.</p>

Slovinské Alpy: průvodce po alpských zemích slovinských, Krasu a Přímoří.

1910

16 reklam

Lublaňská úvěrní banka v Lublani, Stritarjeva ulice číslo 2. Akciový kapitál 3,000.000 korun, rezervní fond 400.000 K. Sprostředkuje nejkulatněji nákup a prodej všech druhů rent, státních papírů, zástavních listů, priorit, losů a peněz. Přijímá: pojištění proti kurosvním ztrátám při losování (viz premiový tarif na r. 1910); peněžní a spořitelní vklady na běžný účet nebo na vkladní knížky. Vklady se zúročí ode dne vkladu do dne vyzvednutí. Z vkladů na knížky platí banka 4 1/2 %. Vyměňuje a eskomptuje vylosované obligace, losy a kupony. Prodává a kupuje devise a valuty. Poskytuje zálohy na cenné papíry za kulturních podmínek. Eskomptuje a vyplácí směnky. Obstarává vinkulace a devinkulace, zvláště vojenských svatebních kaucí a podob. Podává potřebná vysvětlení, které papíry jsou k tomu nejvýhodnější, jak dosáhne se co největších úroků, kdy je směna jednotlivých cenných papírů výhodná, provádí veškeré k tomu se vztahující transakce co nejpečlivěji. Objednávky bursovní na vídeňskou a cizozemské bursy obstarává co nejlépe a levně. Poukázky a šeky na cizozemská místa. Filiálky: ve Splitu, Celovci, Terstu a Sarajevu.

Český hotel-pensionat Praha na ostrově Rabu v Dalmacii, položen je na středu přístavu. Pokoje od K 2 výše. Terasa na zahradní zdi. Vlastní bárka. Lázně vanové v domě. Pensionát je otevřen po celý rok. Česká kuchyně. Pošta, telegrafní úřad, lékař, notář, soud v místě. Blíže města borový les parkovité upravený a po???dlim opatřený. Rozkošná vyhlídka na moře. Příhodná místa ke koupání v moři s jemným písčitým dnem. Bojná vegetace rostlinná. Myrtové háje. Přij. zátiší na březích moř. Rozkoš. vyjížd'ky bárkou po moři. Informace podává, přihlášky přijíma a prospekty zaslá buď ředitelství pensionátu Praha, na ostrově Rabu v Dalmcii nebo V. Kubín v Žižkově, 1012.

Ústřední banka českých spořitelen. Filiálka v Terstu, Piazza del Ponterosso 3. Centrála: Praha; Filiálky: Brno, Černovice, Lvov, Terst, Vídeň. Akciový kapitál: K 15,000.000, Vklady: K110,000.000. Veškeré bankovní trasakce v rámci stanov. Vklady na knížky a pokladniční poukázky. Vklady prémiové a v běžném účtě. Emise vlastních 4 % bankovních dluhopisů, požívajících pupilární jistoty, hodících se pro ukládání peněz sirotčích, nadací, kaucí atd. Oddělení pro vadia a kauce. Směnárna. Piazza del Ponterosso 3.

Jankouškovce c. k. pov. Vojenská kancelář jen Praha-II., Eliščitina třída čís. 1080.

Pánům turistům! Košeil z angl. látky "Sport"s odep. límcem. Košile zefírové - saténové - hedvábné. Holené hole s bodcem, pasy, deštníky, polovesty - vesty, kapesníky, šle, kravaty, turistické límce s kapucí, spodní prádlo Dr. Lahmana doporučí odborný závod prádlem vlastní výroby Josef Čuba dříve Pokorný. Praha II. Václavské nám. "u Stýblů!. Založeno roku 1879.

Banka Slavia v Praze pojišťuje kapitály a důchody ve všech kombinacích za nejlevnější sazby a za výhodných, novými stanovami zaručených podmínek. Kapitály splatny jsou ihned po úmrtí beze vší srážky. Pojištění jest již po 2 letech nepopíratelné. Po 3 letech nemůže nárok z pojištění propad-nouti, i kdyby pojištné nebylo placeno. Podmínky založeny jsou na potřebách nové doby a našich domácích poměrů a prodchunty duchem liberálním. Záruku naprosté bezpečnosti skýtají mohutné fondy a státní dozor. Vysvětlení, pojišťovací podmínky a sazby zaslá zdarma ředitelství.

Kotor-Hotel Puhalović. Jediný slovanský hotel v Kotoru. - Pravá česká kuchyně a výborné plzeňské pivo. - Výtečná vina. - Hotel komfrotně znouzřízen. - Pokoje se zvlastními vchody. - Vznoru obsluhu a příjemný pobyt krajanům zaručuje Jaroslav Král, spolumajitel hotelu.

Co čísti?? Týdeníj Máj redigovaný Fr. Heritesem a Dr. R. J. Kronbauerem. Beletrie, básně, články cestopisné aj. Zprávy a vzpomínky, referáty a podněty za současného života českého. Iliustrace. - Na Máj se předplácí čtvrtletně K 2,80, pošt. K 3,20. Na překladovou přílohu "Z cizích literatur" pořádanou Dr. J. Boreckým, připlácí se na čtvrt roku K 1. Prvé číslo na ukázkou v každém knihkupectví i v Administraci v Praze II., Vodičkova 33.

České příručky cestovní. Krakov, Lvov, Varšava, Vělička, Zakopané, Čenstochová. Praktický průvodce a rádce pro turistu. Napsal Bohumil Vavroušek. S 15 ilustracemi a 3 dvojbarevnými plány Krakova a Lvova. Výtisk za K 2,60, pošt. K 2,70.; Přímoří a Dalmatsko. Praktický průvodce po Slovanském jihu. Napsal Milan Fučík. Se 17 obr., plánem Terstu a 5 map K 1,50, poštou K 1,30.; Drážďany. - III. průvodce. Napsal Václav Prokop. S plánem města. K 1,20, poštou K 1,30.; Mnichov. - Praktický rádce a průvodce pro turistu. Napsal Antonín Záruba. S plánem města K 1,20, poštou K 1,30.; Vídeň. - Praktický rádce a průvodce pro turistu. Napsal Antonín Záruba. S plánem města K 1,50, poštou K 1,60.; Průvodce Prahou. Napsal Dr. Jiří Guth. 70 hal., poštou 80 hal., váz. K 1, pošt. K 1,10.; Praha. Album nejkrásnějších pražských pohledů ve vzorných reprodukcích uměleckých. Výt. za K 2, pošt. K 1,20, váz. K 3,50, pošt. 3,80.; Praha včera a dnes. Několik pohledů slovem i obrazem od ruz. autorů. K 3,20, pošt. K 3,40, váz. K 3,60, poštou K 3,90. Nakladatelské družstvo Máje, česká akciová společnost v Praze II., Vodičkova 33.

Nepouštějte se na cesty pokud jste si nezakoupili Uhrovy cestovní průvodce po cizině s bohatým obsahem, vkusnými illiustracemi a obšírnými plány. Svazek 1: Drážďany-Berlín, brož. K 1,20, váz. 1,60. Svazek 2. Hamburk, Altona, Cuxhaven, Helgoland, váz. K 1,60. Svazek 3. Dalmacie s ostrovy, Rjeka a okolí, váz. 1,60. Svazek 4. Terst, marimare, Grado a okolí, váz. K 1,60. Svazek 5. Bosna a Hercegovina vázané K 1,60. Následují: Svazek 6. Alpy, Svazek 7. Porýní, Svazek 8. Krkonoše, Svazek 9. Paříž a okolí, Svazek 10. Vídeň a okolí atd. Vesměs vázané po K 1,60 za svazek, poštou o 10 h. více. K dostání v každém knihkupectví aneb u zaslátelské firmy Josef Uher, Praha II., Havlíčkovo náměstí č. 19.

Pojištění cestovní: Důležitou, ba tažka nepostrádatelnou cohranou při podnikání cest jest pojištění proti úrazům a cestách. Každý, kdo jakékoliv cesty podniká, měl by do svého cestovního rozpočtu na prvé místo zařaditi nepatrnou položku na opatření si tohoto pojištění. Možnost úrazu tak častá v životě normálním jest tím častější na cestách po cizině, jednak používáním různých prostředků dopravních, jednak neznalostí krajiny, poměrů a pod. Pojištění poskytuje se ve dvou formách: 1. zaručuje se odškodnění v případě, že by utrpěl po dobu cestování po Evropě úraz tím, že použitý jím prostředek dopravní (železnice, parníky a jiné) stíženy jsou nehodou. Pojistné pro tento případ jest poměrně velice levné a činí při pojištění do K 20.000 pro případ smrti následkem úrazu, K 1,50 za cestu trvající do čtrnácti dnů, K 3 za cestu trvající do dvacetiosmi dnů, K 4,50 za cestu trvající do čtyřicetidvou dnů. Mimo obnos K 20.000 splatný pozůstalým v případě smrti následkem úrazu, poskytuje pojišťovna i odškodné za úrazy lehčího rázu a sice K 25 až 50 týdně. Za určitou přihlášku možno ovšem pojistiti i obnosy vyšší. 2. druhá alternativa cestovního pojištění jest: pojištění proti úrazům každého druhu, jež pojištěný v době cety po Evrpoe utrpí. I zde jest pojistné nepatrné. Z uvedeného jest patrné, že pojištění toto ač tolik výhodné, jest vzdor všemu poměrně velice levné a nelze niká, výhody této použije. Račiz proto milý čtenáři neprodleně dopsati zaslátelské firmě Josef Uher, Praha II., Havlíčkovo nám. č. 19, která ihned přesně vyhotovenou pojistku dle Tvého přání zašle. K veškerým dotazům stran pojištění račte vždy laskavě 20 h v poštovních známkách na odpověď přiložiti.

Kotor Jižní Dalmacie. František Hlušička holič. Též obstarává povozy, automobily a doprovází jako průvodčí i tlumočnick do Černé Hory. Obstará staré albánské zbraně. Podá veškeré informace.

Kotor. Majitel povozů Ferdinand Vivod. Povozy též pro větší společnosti pro cestování v celé Černé Hoře. Též těžké vozy pro zboží. Ceny mírné.

Živnostenská banka. Filiálka v Terstu. Směnárna: via Nuova 29. Řiditelství: via S. Nicolo 30. Centrála v Praze. Akciový kapitál K 80,000.000. Reservní fondy K 22,000.000. Obstarává veškeré bankovní a směnárenské obchody. Vydává šeky a akreditivy na veškerá tu- i cizozemská místa, obstarává inkasa a výplaty. Výměna veškerých druhů peněz a mincí. Telefony 1078 a 2157. Telegramy: Živnostenská.

Průvodce po Dalmacii s ostrovy: Rjeka s okolím	1912	5 reklam	<p>Český hotel-pensionát "Praha" na ostrově Rabu (Arbe) v Dalmacii. Rab je zalesněný ostrov asi 4 1/2 hod. vzdáleny od Rjeki (Fiume). Doporučuje se nemocným i zdravým, kteří musí dlíti u moře. V hotelu je česká kuchyň, 20 pokojů, jídelna, salon, zahrada, mořské lázně teplé v domě. V domě je též pitná horská voda z vodovodu zřízeného státem. Pokoje od 2 K. Pense 5 K. Otevřen celý rok. K dotazům odpoví Správa hotelu-pensionátu "Praha" na Rabu (Arbe) v Dalmacii neb V. Kubín, Žižkov čís. 1012 (Čechy)</p> <p>Patria Akcová společnost k pojišťování proti úrazům, vloupání a povinného ručení v Praze. Zřízena Ústřední bankou Čes. spořitelen. Kanceláře ředitelství v Praze, Příkopy 14. Pěstuje: A. Úrazové pojištění. Jednotlivců a dětí. - Pojištění cestovní všeho druhu. - Hromadné úrazové pojištění zřízenců. Sborové pojištění atd. B. Pojištění proti krádeži věcí uzavřených. Pro domácnosti. Obchody. - Banky. C. Pojištění povinného ručení. Podniků průmyslových, živnostenských, hospodářských a lesních. - Majitelů domů a pozemků. - Majitelů vozů, koní a jiných zvířat. - Majitelů automobilů, hotelů, kaváren a hostinců. - Lékařů a lékárníků. Obcí a okresních výborů. - Spolků, divadel a výstav. Soukromníků a sportovců. - Advokátů a notářů atd. -- Zvláštní rezervní fond K 300.000. Akciový kapitál K 1,200.000. Všechny dotazy ochotně zodpoví: gen. zastupitelství: v Brně, Velké náměstí 28, ve Vídni I., Schottenring 1.</p>
Jihoslovanská Riviera: Dalmacie, přímoří Chorvatska a Černé Hory	1925	11 reklam	<p>Přistupujte za členy Československo-jihovanské Ligy! Členský příspěvek pro zakládající členky 5000 Kč jednou pro vždy, por korporace a právnické osoby 150 ročně, pro činné členky 24 Kč ročně, pro studenstvo 12 Kč ročně. Zápisné 3 Kč. Členové v království SHS. stjenou částku platí v dinarech. Časopis Ligy, který vychází jako měsíčník, dostávají členové zdarma. Časopis informuje o všech událostech v král. SHS., přináší články, které se zebrubně zajímají jednotlivými zjevy jihoslovanského života, podává turistické pokyny, uveřejňuje stati cestopisné atd. Adresa: Pražský odbor Československo-jihoslovanské Ligy, Praha II., Mikulandská 7, III. patro.</p> <p>Z pokoje rovnou do moře! Hotel Baška v českých mořských lázních v Bašce na ostrově Krku (SHS.) poskytuje jedinečné pohodlí svou polohou přímo na břehu mořském. Saisona od 1. května od 15. září. Výhradně česká společnost, obsluha i kuchyně. Výborná pramenitá voda, chlazené nápoje. Velký illustrovaný prospekt vyjde koncem března. Jen písemné dotazy a přihlášky k pobytu přijíma majitelka Anna Geistlichová, na Smíchově čp. 1512.</p> <p>Lloyd Triestino, paroplavební společnost v Terstu. Pravidelná přeprava osob i zboží prvotřídními parníky z Terstu do Dalmacie, Řecku, Egypta, Levanty, Černomoří, Indie, Dál. Východu a naopak. Obstarávání přeprav parníky spřátelených plavebních společností do přístavů: Afriky, Ameriky, Austrálie. Informace udílí a záznamy na přepravu osob i zboží přijímá: Generální komerční inspektorát pro ČSR. v Praze II., Spálena ul. 3.</p> <p>Grand Hotel Imperial v Dubrovniku. 120 pokojů - Vyhliídka na moře Prvotřídní česká a francouzská kuchyně - Otevřeno po celý rok. Elegatní salony - Ceny mírné. Česká obsluha.</p> <p>Mezinárodní dopravy Josef Uher. Vyclívání cizozemských zásilek obstará Vám spolehlivě a pečlivě odborná firma. Josef Uher - Mezinárodní zasilatelství Praha II., Půjčovní 8. Telefon 4694. Sběrná doprava všemi směry. Speciální doprava do Ameriky. Doprava po Dunaji a Labi.</p> <p>Indian - motocykly - vítězové závodu osvědčené v praxi - trvanlivé - spolehlivé elegantní. Ing. F. Mařík, Praha VII., Škroupova 12. Telefon 9450. Akumulátory Wico.-Magnety, generátory a svíčky Splitdorf. Benzin, oleje, veškeré potřeby pro motocyklisty. Vlastní odborné díly a správkárny, vzorné sklady rezervních součástí. Navštivte osobně a přesvědčte se! Nepracar 211 cm3 - 2 1/2 HP. Jendoduchý dvoutakt; neklouže, nestříká na jezdce ani na stroj, nešpiní šaty. Snadná obsluha, spotřeba nepatrná.</p> <p>Na cestách v létě i v zimě slouží výborně isolační láhve termosové na teplé i studené nápoje a pokrmy. Na skladě u irmy Münzberger a Štěpnička - odbor. závod se zbožím kuchyňským, porculánem a sklem Praha, Spálená ul. 24.</p> <p>Až se vrátíte z cest vzpomínati budete zažitých dojmů v pohodlném křesle Mělnické akciové společnosti pro průmysl košíkářský, továrny na Mělnice. Sklad Praha I., Perlová.</p>

Na cesty nejlepší a nejlevnější Prádlo, Gumák, Waterproof, Pletenou Vestu - u české firmy - Vodičkova ulice 19 na rohu ulice Palackého. Titěra Praha.

Čtěte na cestě! Výbor ze spisů Josef V. Friče: Fričova čítanka. Poutavé čtení o revoluci v r. 1848 a o utrpení českého vlastence. Cena brož. Kč 15, vázaná Kč 23. Obdržíte v každém knihkup. aneb u nakladatele Josefa Uhra, Praha II., Půjčovní 8.

Josef Uher a spol. společnost s ruč. obm. Praha II., Půjčovní ul. 8. Telefon 4694. Prodejna losů československé třídní loterie. - Prodej a nákup všech v tuzemsku dovolených losů. - Za hotové přesně dle denního kursu, a též na mírné splátky. Prospekty zdarma.

Agenda barev:

	ubytovací a restaurační zařízení
	mořské lázně, konkrétní letovisko či místo
	dopravní společnosti
	obchod s vínem a jinými pochutinami
	banky
	pojišťovny
	spolky a cestovní kanceláře
	oděv, punčochové zboží, látky
	sportovní náčiní
	ostatní